

અજબ ગજબ Reg No-19

(વાંચો સચિત્ર પવિત્ર કુમાર ભાગ ૧ કી ૦-૧૦-૦)

અજબસિ હે તારાને બન્ને હૃદય વચ્ચે દાખીને પલગ પર
પોતાની સાથેજ બેસાડી દીધી

પૃષ્ઠ ૧૩૫

(વાંચો) સચિત્ર ધાર્મિક પુસ્તકો.

સતીતારામતીવાર્તામાં સચિત્ર

૦-૧૦-૦

કોણચાલાક? સચિત્ર ૦-૧૦-૦

ખુનીની ખોપરી ૦-૮-૦

વિષનો વરસાદ ... ૦-૮-૦

પાપનું પડીકું ... ૦-૮-૦

જગતનો જાદુગર ... ૦-૮-૦

શવાશેરની શોધમાં ... ૦-૮-૦

ડાક્ટર દૈત્ય ... ૦-૮-૦

કપટ સીંહ ... ૦-૬-૦

ભેદી મુઝડું ... ૦-૦-૦

સોળવરસની સતી ... ૦-૮-૦

મેના શેઠાણી ૦-૬-૦

સતિ તેજ્યા ૦-૬-૦

ખરાસ કસ્તુરી ૦-૮-૦

ગજરામાર ૦-૮-૦

સદેવંતઅનેસાવલોંગા -૮-૦

ગુલખંડાવલી ૦-૮-૦

ખત્રીસ પુતળી સંપુર્ણ ૨-૮-૦

સાડાત્રણ ભાઈખંડ ૦-૮-૦

ભયંકર ભુતાવળી ૦-૬-૦

ડીરેક્ટીવ કે દેવ ? ૦-૮-૦

ભજનસાગર ૦-૮-૦

ભજન ભડાર ૦-૮-૦

કૃષ્ણ સુદામા સચિત્ર ૦-૧૦-૦

રાજભાષા (ઇંગ્રેજસહેલાઈથી

શીખવાનું સાધનકી. ૧-૮-૦

સચિત્ર કોકશાસ્ત્ર કી. ૧-૮-૦

હુન્નર પ્રકાશ કી. ૨-૦-૦

રસીક ઘોળ પદ કી. ૧-૪-૦

શુદ્ધ કાવ્ય દોહન૧ થી ૫ ભાગ

કી. ૨-૦-૦

સુડા બહોતેરી કી. ૨-૦-૦

ગોરધરકૃતરામાયણકી. ૩-૦-૦

તુલસી કૃતરામાયણકી. ૬-૦-૦

પેસા કેમ કમાવા ? વ્યાપારી

તાલીમ શીખવનાર સર્વોત્તમ

પુસ્તક ૧-૮-૦

સ્મીદયાનંદનુ જીવન ચરિત્ર

કી. ૨-૦-૦

નઝીર કી. ૧-૦-૦

પંચીકરણ કી. ૨-૦-૦

મોટી ગાયનમાળા બાર ભાગ

કી. ૦-૧૨-૦

" " આઠ ભાગ કી. ૦-૮-૦

" " છ ભાગ કી. ૦-૪-૦

મહાભારત વલ્લભ વ્યાસનું

કી. ૬-૦-૦

વિવેકાનંદનુ જીવન ચરિત્ર

સચિત્ર કી. ૩-૪-૦

સ્વામી રામતાર્થનું જીવન

ચરિત્ર ૨-૮-૦

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૨૧-૮૦ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ અજ્ઞાત

વિષય ૬- : ૩

॥ ॐ ॥

અજબ ગજબ

II
1926 : લેખક : 2
1926 ' મંગલ ' / 1926
-તે-
શિવલાલ ત્રિભુવન-વાંટાવહરકર

: પ્રકાશક :

રણછોડલાલ મોતીલાલ શાહ.

સીમીરોડ અમદાવાદ.

(સર્વાધિકાર પ્રકાશકાધિન)

પ્રથમાવૃત્તિ : પ્રત ૨૦૦૦

સંસ્કૃત ૧૯૮૨—સને ૧૯૨૬

મૂલ્ય : ૦-૧૦-૦

~~~~~

- જોડું 'જમીન' 'જર' માટે માનવ, પાપમાં પડતાં ભરે,
 એ 'વસ્તુ ત્રય' માટે મનુષ્યો, કૃત્ય કરવા બહુ કરે;
 - ભક્તો 'જમીન' ને પ્રાપ્ત કરવા, અધમતા પ્રાણી ધરે,
 ને જોડું ના માટે કરોડો, અજબસિંહો છે મરે !

શ્રી રંગમ્

અજબ ગજબ

પ્રકરણ પહેલું.

“ ગંભીર ગણાળો. ”

શિવારત્રિનો પવિત્ર તહેવાર હતો. શેવોપાસકોના
 હૃદય હર્ષોદ્ધિમાં નૃત્ય કરી રહ્યા હતા. મહારાજા શૂરસિંહ
 ચુસ્ત શિવ-ભક્ત હતો, ને તેથી વિશાળગદના સઘળા શિ-
 વાલયો આજે સુંદર રીતે શણગારવાનો તેમણે હુકમ
 કર્યો હતો.

વિશાળગઢ બહારના શિવાલય ઉપર મહારાજાની સારી
 દૃષ્ટિ હતી. તે શિવાલય તેમનું માનીતું મંદિર હતું. સઘળા
 શિવાલયો કરતાં તે શિવાલયની પ્રતિષ્ઠા વિશેષ હતી. તે

શિવાલય સુંદર રીતે બંધાવવામાં આવ્યું હતું. ભગવાન્ ધુર્જટીમાં શૂરસિંહ ને અપૂર્વ શ્રદ્ધા હતી.

ઠેક ઠેકાણે ભાવિક નર-નારીઓ શ્રીશંકર સ્તુતિ ઉચ્ચરી રહ્યા હતા. ને ગામબહારના શિવાલય ઉપર પ્રજાજનોની મોટી ધમાલ હતી. આનંદના અબિધમાં હીંચોળા ખાતા ભક્તજનો શિવની કૃપા પ્રાપ્ત કરવા માટે આજે નિરાહાર રહ્યા હતા; યુવતીઓ, વૃદ્ધાઓ. કુમારિકાઓ સર્વે શુદ્ધ કપડાં પરિધાન કરી ભગવાન્ મહાદેવના દર્શને જતી દરરોજના કરતાં વિશાળગઠ ગામની શોભા આજે અત્યંત સુંદર બની હતી.

સાંજ પડીને ‘રાજના માનીતા મંદિર’ માંથી ભીડ કમી થતી ચાલી. દીપમાળ પ્રકટ થઈ. અસંખ્ય દીપકોના પ્રકાશથી ‘મંદિર’ મનોહર બની ગયું. વાતાવરણની શુદ્ધતામાં વૃદ્ધિ થઈ. કેસર, કસ્તુરી, ચન્દન વીગેરે પવિત્ર વસ્તુઓનો છુટથી ઉપયોગ કરાયેલો હોય મંદિરના અંતરીક તેમજ બ્રાહ્મભાગમાં સુગંધનો વિસ્તાર થયો હતો. પુનરીઓ મુખ આગળ પુસ્તકો રાખીને આખો દિવસ ‘સ્તોત્રો’ બોલી બોલીને જાણે કંટાળી ગયા હોય તેમ હમણાં તેમણે ‘નમઃ શિવાય’ ના લાંબા ઘાટા કાઢતા બંધ કરેલા હતા. ભક્તોની આવ-જા તદ્દન ઓછી થઈ ગઈ હતી.

થોડી વારે એકાએક ભીડભમી. પુનરીઓ આશ્ચર્યાન્વિત થયા એકાદ માણસને પૂછતાં સમજાયુંકે મહારાજ

શૂરસિંહ પોતાની બે પુત્રીઓ લઈને મ્હોટા મ્હોટા અમલ-
દારો સાથે મહાદેવના દર્શને પધારે છે !

કોઈ વર્ષે નહિ, ને આવર્ષે મહારાજ, પોતાની પુત્રીઓ
સાથે મંદિર પધારવાના હતા. એટલે પ્રજાજનો, એ દૃશ્ય
જોવા શિવાલય ઉપર દોડી આવ્યા હતા.

આરતીના રણકાર શમી ગયા પછી “ ઘણીખમ્મા
ઘણીખમ્મા” ના અવાજ સાથે મહારાજ ‘ મહાદેવમંદિરમાં
આવી પહોંચ્યા. તેમની સાથે ખાસ અમલદાર વર્ગ હતો.
દીવાન દીનનાથ, લશ્કરનો ઉપરી ગજબસિંહ, રેવન્યુ કા-
રભારી અનુપચંદ, વિગેરે હતા. મહારાજની બન્ને પુ-
ત્રીઓ પણ સાથે હતી. એકનું નામ ‘તારા’ ને બીજું તું નામ
‘વિજયા’ હતું.

તારા મ્હોટી અને વિજયા ન્હાની હતી. બન્નેના વ-
યમાં બે વર્ષનો ફેર હતો, તારા ચૌદ વર્ષની વિજયા બાર
વર્ષની હતી. બન્ને બાળાઓ અત્યંત સુંદર હતી. તારા
અને વિજયાના મ્હોં ખરાબર મળતા આવતા હતા. ઉભય-
ના વદન ઉપર સૌન્દર્ય સુધાનો ઘેરો રંગ અળકતો હતો.

મહારાજને માર્ગે આપવા એકત્રિત વર્ગ એક બાજુ
બસી ગયો. શૂરસિંહે મંદિરમાં પ્રવેશ કર્યો; ને તેની પા-
છળ તારા અને વિજયા પ્રવેશી. પુત્રીઓએ ઉભા થઈને
મહારાજને નમન આપ્યું. મહારાજ મહાદેવને નમ્યા સ્તુ-

તિઉચ્ચારી. પુનરીઓએ મહારાજને આશિષ આપી. બહુ-
લામાં મહારાજએ સુવર્ણ મુદ્રાઓ આપી. પુનરીઓ ‘મુદ્રા’
ના ચળકાટથી અંજાયા. આખા દિવસની દક્ષિણ કરતાં
મહારાજની દક્ષિણ ઘણી વધુ હતી. પછી તારા અને વિજયા
એ શંકરભગવાનને પ્રણામ કર્યા. પુનરીઓએ ‘એ બન્ને
રાજપુત્રીઓને પણ આશિષ આવી તે પછી અધિકારીઓ
ધૂજીટીને નમ્યા. પુનરીઓએ તેમને પણ આશિષ આપી.
બાદ સઘળા મંદિર બહાર નિકળ્યા.

એ ‘મહાદેવ મંદિર’ ની આજુબાજુ મહારાજએ ખાસ
વાડી રોપાવી હતી. વાડીમાં એક બાજુ સુંદર કુવારો ને
તેની પાસે મહુમ મહારાજ વીરસિંહનું આરસપહાણનું
બાવલું ઉભુ રૂથું હતું. એ બાવલાની પાલુ મહારાજ ગયા-
નમ્યા. ચરણ સ્પર્શ કર્યા. તારા અને વિજયાએ પણ સ્વ
પિતાનું અનુકરણ કર્યું. પછી મહારાજ યોગાનમાં આવ્યા.

તારા અને વિજયા આજેજ બહાર નિકળી હતી. આ-
ટલી ઉંમર સુધી તે જનાનામાંજ રહી હતી; ટાઢ-તડકો
જોયો ન હતો. ઉપરાંત મોજ-વૈભવમાં ઉછરવાથી બન્નેનું
માધુર્ય ઘણુંજ ખીલી નિકળ્યું હતું.

તારાના શરીરનો બાંધો ‘પાતળો’ હતો ને વિજયાના
શરીરનો બાંધો ઘાટીલો હતો. એટલે બન્ને ખંદેનો બરાબર
—સમાન વયનીજ લાગતી હતી.

મહારાજ યોગાનમાં ઉભા રહ્યા હતા ને એક બાજુ તારાને બીજી બાજુ વિજ્યા ઊભી રહી. સામે અધિકારી વર્ગ ને પ્રજાજનો ઉભા રહ્યા મહારાજ તરફ પ્રજાજનોની અપૂર્વ પ્રીતી હતી. શુર સિંહઆદર્શ રાજા હતો. પ્રજાના માટે તે પોતાના પ્રાણ પાથરતો હતો. કોઈને પણ તે અન્યાય આપતો નહિ. શ્રીમંતનો તેને પક્ષપાત ન હતો. ગરીબનો તેને અનાદર ન હતો. શ્રીમંત હોય કે રંક હોય, પરંતુ પ્રજા તરીકે જેવું માન આપવું જોઈએ તેવું તે આપતો હતો. તેના અમલમાં વાઘ અને બકરી એક ચારે પાણી પીતા હતા. ચોર-હુટારાઓ તેની હદમાં પગ મૂકી શકતા નહિ. વિશાળગદની પ્રજા બદમાશ ધાડપાડુઓના નિઃસીમ ત્રાસથી મુક્ત હતી; કારણ કે રાજાની સર્વદા અમિ દૃષ્ટિજ રહેલી હતી. પ્રજાને દુઃખી દેખતાં તેનું હૃદય ચિરાઈ જતું. અરજદારને તેણે કદી પણ તિરસ્કાર્યો નથી. આવો રજા પ્રજા પ્રિય પડે એમાં શું આશ્ચર્ય !

એકત્રિત પ્રજાજનોનાં હૃદય મહારાજ પ્રતિ અપૂર્વ ભક્તિ ભાવથી નભી રહ્યા હતા. મહારાજ તરફ પ્રજાજનોને હર્ષિત જોઈને અત્યંત રાજી થયા. પોતા તરફની પ્રજાની ભક્તિ—પ્રેમ જોઈને મહારાજને આત્મ સંતોષ અનુભવ્યો.

એકત્રિત પ્રજા વર્ગમાં એક એવો સામ્રાજ હતો કે જેના ઉપર તારા કુંવરીની દૃષ્ટિ એક તારવા પૂર્વક ચોંટી રહી હતી. આમારે કહેવું જોઈએ કે એ દૃષ્ટિમાં મોહ હતો.

તારાને મોહ હતો. તારાને મોહ પમાડનાર એ માણસ કોણ હતો ?

તે એક ક્ષત્રિય યુવક હતો. શંકરનો ભક્ત હોઈ તેણે કપાળમાં ત્રિપુંડ લગાડ્યું હતું. જરીવાળો સાફો બાંધીને તેણે વદન સુંદરતામાં વધારો કર્યો હતો. તેનું કપાળ ભવ્ય અને ઓજસ્વી હતું. મુઠનો દોરો હજી સ્કેજ કુટ્યો હતો. તેના શરીરનો બાંધો સુદૃઢ હોઈ, તે પહેલવાન જેવો હતો. અંગ ઉપર જરી કસબથી ભરેલો વાધો પહેર્યો હતો. કમ્મરમાં એક પટ્ટો હતો, ને તે પટ્ટામાં તલ્વાર એવી રીતે ગોઠવી હતી કે એકઠા થયેલામાંના ઘણા ખરા તે તરફ ભાવ સૂચક દૃષ્ટિ રાખી રહ્યા હતા. તલ્વારની મુઠ સોનાની હતી અને તે સંધ્યાની અને નિશારંભ એવા સંદર સમયમાં ચળકાટ મારી રહી હતી. મુઠનો ચળકાટ તારાનાને મોંને મોહાંજનથી આંજી નાખતો હતો....તેનું નામ અજબસિંહ હતું.

તે શુરવીર હતો ? જરૂર. મ્હોટા મ્હોટા પહેલવાનોને તેણે હરાવ્યા હતા. ભયંકર વ્યાદ્રો અને વિકાળ સિંહનાં જડખાં તેણે ધુળ ચાટતા કરી નાખ્યા હતા. તેના વદન ઉપર વિરત્વની રેખાઓ ઝળહળતી હતી તેના સમવયસ્ય મિત્રોમાં તે સ્તુત્ય શુરવીર ગણાતો હતો. અઢાર વર્ષની વયમાંજ તેનામાં અતુલ શક્તિનો આવિર્ભાવ થયેલો જોઈ, મ્હોટી ઉમ્મરે તે કેટલો ‘ વીર ’ બનશે, એવી કલ્પનામાં ઘણાં

ક્ષત્રિયો સ્વચ્છિત પરોવતા હતા. શુરવીરતાની સાથે તેનામાં સદ્ગુણોનો પણ સમાવેશ હતો.

મહારાજાએ પ્રજાજનોને થોડાક શબ્દો સંભળાવ્યા પછી તેમણે ક્ષત્રિય યુવકોને એક પછી એક પોતાની પાસે બોલાવવા માંડ્યા પ્રથમ અજબસિંહ સાથે તેમણે વાતચીત કરી

“ અજબસિંહ ! ”

“ મહારાજા ! ” અજબસિંહે ભાવ પૂર્વક માથું નમાવ્યું.

“ શસ્ત્ર વિદ્યાનો અભ્યાસ ચાલુ છે કે.... ”

“ ચાલુ છે, નામદાર ! ” અજબસિંહે જણાવ્યું.

“ શસ્ત્ર વિદ્યામાં જ્યારે તમે પારંગત થાઓ; ત્યારે તમારી પરીક્ષા લેવી છે ? ” મહારાજા પ્રેમ પૂર્વક બોલ્યા.

“ આપ નામદાર શ્રી મારા જેવા એકાદ યુવકની પરીક્ષા દેવો એ અત્યંત આનંદનો વિષય છે. અજબસિંહ બોલ્યો.

“ પરીક્ષા આપશેને ? ” મહારાજા એ હસીને પૂછ્યું.

“ કેમ નહિ, મહારાજા ! ” અજબસિંહે વિનય પૂર્વક જણાવ્યું.

“ બરાબર શસ્ત્રવિદ્યા શિખી દેવો કે મહારી પાસે હાજર થજો. હું તમારી પરીક્ષા લેવા માગું છું. મારા રાજ્યમાં તમારા જેવા યુવકો શસ્ત્ર વિદ્યામાં પારંગત થયલા હોય તો મને મોટો ગર્વ આવશે.” મહારાજા એ અજબ

સિંહના ખભા પર હાથ મૂકીને અત્યંત બહાવ પૂર્વક એ શબ્દો ઉચ્ચાર્યા.

અજબસિંહના વદન ઉપર હાસ્ય ફરક્યું. તારા પાસે ઊભી હતી. અજબસિંહના હાસ્યે તેને અત્યંત મોહવશ બનાવી દીધી. અજબસિંહ જેવા પ્રતિભાશાળી યુવકની ભક્તિ કરવાનો તેને વિચાર આવ્યો. એ વિચારની સાથે અજબસિંહને પોતાના પતિ તરીકે સ્વીકારવાની કલ્પના આવી.

પણ અજબસિંહની દૃષ્ટિ તારા પ્રતિ ન હતી. તારા, અજબસિંહ પોતાના વદન પ્રતિ દૃષ્ટિ તાકે એ પળની અધિરી બની હતી. નેત્ર સંકેતથી પોતાનો મોહ પ્રદર્શિત કરી બતાવવા તારા ઊત્સુક હતી. પરંતુ અજબસિંહ તેના પ્રતિ નજર નાખતો ન હતો ત્યાં તે શું કરી શકે ?

તારા કુંવરીએ અજબ કુમારની વીરતાની કર્ણુદ્વારા સાંભળી હતી; પરંતુ આજ સુધી નજરે નિહાળવાનો પ્રસંગ તેને પ્રાપ્ત થયો ન હતો. આજે અજબસિંહની સુખાકૃતિ જોતાં તે ઘેલી બની ગઈ. કમ્પ રીતે તે અજબસિંહના ચરણનો સ્પર્શ કરી શકે એ માટે તેણે મનમાં ઘણી યુક્તિઓ ઘડી કાઢી; પરંતુ બ્યારે તેને એક પણ યુક્તિ સરસ મળી આવી નહિ, ત્યારે એ વિષેનો વિશેષ વિચાર કરવાનું ભાવી પર સુક્તવી રાખી તરત તેણે અજબસિંહના ગૌરવાન્વિત વદનને નિહાળવાનું જ બંદરી રાખ્યું.

અજબસિંહની પછી બીજા યુવકો પણ મહારાજા પાસે આવ્યા. નમ્યા, મહારાજાએ તેમને પણ શસ્ત્ર વિદ્યા સારી રીતે શીખવાનું સૂચન કર્યું; ને એ વિદ્યામાં પારંગત થયલાઓની પરીક્ષા લેવાની ઇચ્છા પ્રદર્શિત કરી.

મહારાજાની પ્રજાના સન્તાનોને સ્વસન્તાનોની પેઠે આહવાની વૃત્તિ જોઈને સમજાંઓને આનંદ ઉપજ્યો.

જ્યારે તારા અજબસિંહના વદન તરફ દૃષ્ટિ ફેંકી રહી છે; ત્યારે તેના તરફ તલ્લીનતા પૂર્વક જોનાર માણસ કોણ છે ? એ માણસ અન્ય કોઈ નહિ; પરંતુ સેનાધિપતિ ગજબસિંહ છે. તેનું વય બાવીસ વર્ષનું હોય તે પણ પહેલવાન જેવો જણાવો હતો. તેણે અત્યારે લશ્કરી યોધાક પહેર્યો હતો; ને કમ્બરપર ઝુકી રહેલી તલ્વારની મુઠપર તેનો જમણો હાથ પડેલો હતો. મુછો કાળી જેબ જેવીને વાંક વળેલી હોય તેનું વદન ભવ્ય ભાસતું હતું. તારાના સૌન્દર્ય તેને મુગ્ધ કરી નાખ્યોને તે તારા તરફ વિકારી દૃષ્ટિથી જોવા લાગ્યો. તારા જેવી દેવની અપ્સરા સરખી કન્યાને પત્ની બનાવવા તેના હૃદયમાં જણ જણાકી જાગી. તારાના સૌન્દર્યના સાગરમાં તે છેક તળીયે ડૂબી ગયો.

તારા, અજબસિંહને પોતાની તરફ નજર કરતો જોવા જેટલી અધિર—ઉત્સુક બની હતી; તેટલીજ ઉત્સુકતા ગજબસિંહના વદન પર ચમકતી પોતાની તરફ જુએ એ માટે થોડી થોડી વારે મુછો મરડીને ખુંખારા ખાતો હતો.

પણ તારાની દૃષ્ટિ જે સ્થળે અજબસિંહ ઉભો હતો. તરફ ન લાગેલી હતી. ગજબસિંહ તારાની દૃષ્ટિ કેના ઉપર છે તે જોવા પ્રયત્ન કરે, તો તેટલી પણ તારાના સૌન્દર્યનું દૃષ્ટિ પાન કવવામાં બાધા આવે એમ હોવાથી તેતો અનિમિષ નયને તારા પ્રીતિ જોયા કરતો હતો.

તારા અજબસિંહને જોઈ રહી હતી, ગજબસિંહ તારાને જોઈ રહ્યો હતો, ને ગજબસિંહને પણ કોઈ જોઈ રહ્યું હતું. એ જોનાર તારાની જ્ઞેન વિજ્યા. ગજબસિંહના મુછના વળેલા આંકડાથી દેહીખ્યમાન જણાતા સુંદર વદનના અમકારે વિજ્યાને આંજી નાખી. ગજબસિંહ તરફ તને મોહ ઉપજ્યો. આ રીતે એ શિળરાત્રિના મેળામાં ‘ ગંભીર ગોટાળો ’ ઉપસ્થિત થઈ ચૂક્યો.

વિજ્યા ગજબસિંહ પ્રતિ મોહાત્વક દૃષ્ટિ ફેંકી રહી હતી; પરન્તુ તે ત્રણ છે તે વિજ્યા જાણતી નહોતી. ગજબસિંહના પોષાક પરથી તેણે અનુમાન કર્યું કે તે સેનાધિપતિ હોવા જોઈએ. પરન્તુ તેનું નામ જાણ્યા વિના કેવી રીતે વધારે પ્રસંગ પાડવાનું બની શકે ? આ ચિન્તામાં તેનું ચિત્ત પરોવાયલું હતું; ત્યાં મહારાજાએ ગજબસિંહને બોલાવ્યો.

“ ગજબસિંહ ! ”

તારા તરફ તાકી રહેલો ગજબસિંહ અમક્યો. પોતાને

બોલાવનાર ખુદ મહારાજ ન હોત તો તે ગણકારત નાહ એટલા વેગથી તે તારા તરફ આકર્ષાયો હતો. પરંતુ જ્યારે તેણે જાણ્યું કે પોતાને મહારાજ બોલાવે છે; ત્યારે તેને તારા તરફની તદ્દલીનમય દૃષ્ટિ થોડી વારને માટે ખંડિત કરવાની જરૂર પડી. મહારાજ પાસે તે ઉતાવળે પગલે ગયો ને સલામ ભરી ઉભો રહ્યો. વિજયા, ગજબસિંહને નજીકમાં ઉભેલો જોઈ વિશેષ મોહાંધ બની. દુરથી જોનારી દૃષ્ટિ નજીક જોવામાં એકદમ આનંદમાં આવી ગઈ. વિજયાના નયનો અજબ સંગીતના રણકારે નૃત્ય કરી રહ્યા.

મહારાજ ગજબસિંહને જોઈને બોલ્યા.

“ તમારી સાથે કેટલા પોલીસો છે ?”

“ અહિં ?” ગજબસિંહ બોલ્યો.

“ હા.” મહારાજએ જણાવ્યું.

“ સો એક હશે. ” ગજબસિંહે જણાવ્યું.

“ તેમને ક્વાયત કરાવો.” મહારાજએ આજ્ઞા આપી.

ગજબસિંહને આ આજ્ઞા ફર્યી કે નહિ એ અમે કહી શકતા નથી; પરંતુ તેણે તરત પોલીસોને એકત્ર કર્યા ને પ્રજાજનો તથા મહારાજ જોઈ શકે એટલે દૂર પોલીસોને લઈ જઈ ગજબસિંહે ક્વાયત કરાવવા માંડી.

વચ્ચે વચ્ચે ગજબસિંહ તારા તરફ જોઈ લેતો હતો. તારા પોલીસોની ક્વાયત જોવાને બદલે અજબસિંહ તરફ

જોઈ રહી હતી. વિજ્યા સેનાધિપતીની તાલીમ જોઈને વધારે શ્રીદા થતી હતી.

અંધારું થયું ને કવાયદ બંધ કરવામાં આવી. વિજ્યા ‘ગજબસિંહ’ નામ જોખતી હતી. તાર ‘અજબસિંહ’ની સુરતને અંતરમાં પધરાવતી હતી. મહારાજ શૂરસિંહની એ જ લાડકવાયી પુત્રીઓ આવી રીતે જ પુરૂષો પ્રતિ આકર્ષાવા પામી.

પછી પુનઃ મહાદેવના દર્શન કરીને મહારાજ ગામમાં દાખલ થયા; ને તમની પછવાડે પ્રજાજનોનું ટોળું પણ દાખલ થયું. ગામની મધ્ય આવતાં બધા પોત પોતાના ગૃહ પ્રતિ આદ્યાં જતાં મેદની વિખરાઈ ગઈ.

મહારાજ રાજમહેલમાં આવ્યા ઉપવાસ હોઈ તેમને આજે જમવાનું ન હતું. તારા અને વિજ્યા પણ ઉપવાસી હતી; બન્ને બાળાઓ પોત પોતાના સ્વતંત્ર રૂમમાં શયન કરવા ચાલી ગઈ; રાજમહેલની અટારીમાં ચોઘડીયાના ર-ચુકાર ગાજી રહ્યા.

- “ તારા અજબસિંહ ઉપરે મોહી પડી શિવાલયે,
- “ વિજ્યા ગજબ સિંહની પરે મોહી ખરે ! દ્વાદશ વયે;
- “ તારા ગજબસિંહને ગમી ‘ ગંભીર જોટાજો ’ થયો,
- “ તારા હૃદય ધાયલ કરીને અજબસિંહ નિજ ગૃહ ગયો !
- “ નહિ વાત જાણી અજબસિંહે ચાહી પડી તારા મને;

- “ તારા ન બધી શકી ગજબસિંહ માણસે ચાહી મને,
 “ બાણુ ગજબસિંહે નહિ વિન્યા મને ચહાતી થઈ,
 “ એ રીત ગોટાળા તણી તો વાત ઉપસ્થિત થઈ !
 “ બાણુ મહારાજે નહિ કે પુત્રીઓ પોતા તણી—
 “ ગજબસિંહને ગજબસિંહ પર થૈ પડી મોહિત થણી.
 “ શિવરાત્રિનો દીન એ રીતે આનંદમાં વીતિ ગયો
 “ પણ વાંચકો બાણુ તમે ! ‘ગંભીર ગોટાળો’ થયો !

પ્રકરણ બીજું.

“ તારાનું સાહસ. ”

તારા તણાં દીલમાં સ્ફુર્ષા અંકુર મુળ સત્પ્રણયના,
 ખેંચાણુ ઉપસ્થિત થયું છે ગજબ પ્રતિ, એ હૃદયમાં;
 તેના હૃદયમાં પ્રેમનો રણકાર છે ! રણકી રહ્યો.
 સત્પ્રેમનો મહીમા જીવ્હા લાખોથી બાયે ના કહ્યો.
 નિર્મળ હૃદય સત્પ્રણયની પૂજા સુપ્રેમેથી કરે—

આત્મશુદ્ધ અંતરમાંજ સુંદર સ્નેહ બસ વાસો કરે !”

રાત્રિનો અંધકાર પૃથ્વીપર વિસ્તરી ગયા ને પાંચ
 કલાક જેટલો સમય વ્યતિત થઈ ગયો હતો; કિન્તુ મધ્ય
 નિશાનો સમય વર્તમાન હતો. ચોખીદારો બધાને બાથલો
 ચહેવાની ખૂંમ પાડી નિદ્રા સંજ બનારાઓના શાપ બહારતા

હતા. શ્વાનો વિના કારણ ભાસતા હતા તે હમણાં શાંત થઈ સૂતા હતા. સીમમાં રડતા શિયાળો પોતાની કર્કશ કળાનું જાણે પ્રદર્શન ભરી રહ્યા હતા. સર્વત્ર નિઃશબ્દતાનો અધિકાર જામી ગયો હતો. ઘોર ભયાનક અંધકાર પળે પળે વધતો જતો હતો.

આ વેળા પર્યંકમાં જાગરત્ અવસ્થામાં પડેલી તારા કુંવરી અનેક વિચારના ઘોડા દોડાવી રહી હતી. જ્યારથી અજબસિંહને તેણે જોયો, ત્યારથી તેનું હૃદય ‘અજબસિંહ’ ને ખેંચી રહ્યું હોઈ તેને ખાનપાનાદિ કંઈજ ગમતું નથી. રાત્રિએ નિદ્રા પણ આવતી નથી. અજબસિંહને મળવા તે અત્યંત આતુર બની ગયેલી હોવા છતાં તે તેને મળી શકતી નથી એ દુઃખથી તે અનુદિન રહેજ રહેજ કૃશ થતી ચાલી હતી. અત્યારે તે અજબસિંહની મૂર્તિને પોતાની ચક્ષુ સમક્ષ ઉપસ્થિત થયેલી જોતી હતી.

તેના નેત્રો સમક્ષ તેના પ્રિયની મૂર્તિ તરવરી રહી હતી તારાએ મૂર્તિને પ્રત્યક્ષ રીતે મળવાને એટલી અધીરી બની ગઈ હતી કે તેના હૃદયના ભાવોનું યથાર્થ દર્શન કાલીદાસ કે ભવભૂતિ આ મહા કવિવરોજ કરાવી શકે ?

મધ્યરાત્રિ થવા આવી છતાં તારા કુંવરી ઉપર નિદ્રા-દેવી પ્રસન્ન થઈ ન હતી. તેની આંખો ખીડાતી ન હતી, ત્યાં નિદ્રાનું આગમન ક્યાંથી સંભળાય ? તેણે ઘણાં વિચારો

કર્ચા; ને તેમાં તેને એક વિચાર સારો જણાયો. એક ચિઠ્ઠી લખીને અજબસિંહને ગુપ્ત રીતે અહિં બોલાવવા.

પલ્લભમાંથી ઉઠીને તેણે ચિઠ્ઠી લખવા માટે કાગળ પેન્સિલ હાથમાં લીધા. તે એક અક્ષર પણ લખે ત્યાર પહેલાં તેને વિચાર આવ્યો. મહેલમાં કોઈ પણ રીતે આવી શકાય એમ છેજ ક્યાં કે અજબસિંહ આવી શકે ?

કાગળ પેન્સિલ કોચ પર મુકી ને રૂમમાં આંટા મારવા લાગી એકાએક અજબસિંહનું વદન અદૃશ્ય રીતે બાણે તેણે જોયું. તે વધારે ઉજમાદિની બની. અદૃશ્ય રીતે દેખાવલા વદન તરફ તે ગઇ. બાથ ભરીતો તેની બાથમાં કૃત્રિમ કુલ છોડનું કુડું આવ્યું. તેનો મોહાન્મદ નિઃસીમ થઇ પડ્યો. અજબસિંહને મળ્યા વિના તે શાંત થઈ શકે નહિ એવી સ્થિતિમાં તે ધસડાઇ ગઈ. - તેણે બારી ખોલી. બારી વાટે નીચે દૃષ્ટિ કરી. થોડી વાળ વિચાર કર્યા પછી તે હસી ઉઠી. તેના હસવાનું કારણ શું હતું ? બારી વાટે દોરડું નાખતાં નીચેથી અજબસિંહ ઉપર આવી શકશે ને એ રીતેતો દરરોજ ગુપ્ત રીતે પ્રિયનું મિલન થઈ શકશે આથી તેના વદન ઉપર સ્મિત સ્ફુરી આવ્યું.

તે લખવાના કોચ પાસે ગઈ, કાગળ પેન્સિલ હાથમાં લીધા; લખવા તૈયાર થઈ, સંબોધન આપવા માટે તે વિચારમાં પડી. 'પ્રિય' 'પ્રાણેશ' 'પ્રભુ' 'શુભનાથિક' 'સંયતસા

‘દેવ’ એવા એવા અનેક સંબોધનો ઉપર તેણે વિચાર ચલાવ્યો. પરંતુ એવું એક પણ સંબોધન તેને યુક્ત જણાયું નહિ કે જે પોતાના પ્રિયતમને લખવા ધારેલા પત્રના આરંભમાં લખી શકે !

છેવટે સંબોધન વિનાજ પત્ર લખવાના વિચાર પર આવતાં તેણે નીચે પ્રમાણે લખી નાંખ્યું.

“ આપને સ્મરણ હશે કે શિવરાત્રિની સન્ધ્યાએ મહારા પિતાશ્રીની પાસે હું એક બાબુમાં ઉભી હતી; ને મહારા પિતા શસ્ત્ર વિદ્યા સારી રીતે શીખવાનું સુચન કરો રહ્યા હતા. તે પછી હું આપને આહતી થઈ છું. આપની મોહક મુખાકૃતિ અદ્યાપિ પર્યંત મારી ચક્ષુ સમીપ તરવરી રહી છે. આપના મિલન માટે મહારા અંતરમાં જે અધિરતા આવી છે. તેનું વર્ણન લખવા બેસુંતો મોટે થોકડો થઈ જાય, ને તેથી આપને તે વાંચતાં કદાચ કંટાળો ઉપજે; માટે ટુંકામાં પતાવું છું અન્નપાન ગાનતાનથી રાત્રે નિદ્રા આવતી નથી. શણગાર એટલા માટે સજ્જતી નથી કે હું શણગારમાં કેવી શોભું છું તે જોનાર સમીપમાં નથી.

હું ઘણા ઘણા વિચાર કર્યા પછી આપને આ ચીઠી લખવા પ્રેરાઈ છું, મને માફ કરશો—હું આપને પ્રાર્થના કરવાની ધૃષ્ટતા કરું છું કે આવતી કાલે મધ્ય રાત્રે અમારા રાજ્યમહેલના પાછલા ભાગની મધ્યમાં, જે સ્થળે મહારા

સ્વતંત્ર રૂમની બારી પડેછે ત્યાં પધારજે બારીમાંથી હું નીચે લટકતું દોરડું નાખું કે આપે ઉપર ચઢાડી આવી મને પ્રત્યક્ષ દર્શન આપવાની તસ્દી લેવી. એમ લખતાં મને એવો અનુભવ થાય છે કે મારા નેત્રો આપની પ્રિય છબીનું પ્રત્યક્ષ સ્વરૂપ નિરખવા આવતી કાલે મધ્ય રાત્રે અવશ્ય ભાગ્યાળી થશે, વધારે શું લખું? આપના દર્શન વિનાની અત્યારે તો દીવાની જેવી છું અવશ્ય મારી પ્રાર્થના સ્વીકારશે લી. તારા કુંવરી 'મહારાજની મોટી પુત્રી)

એ પ્રમાણે લખીને તેણે પુત્રને પરખીડીયામાં બંધ કર્યો. પછી પરખીડીયાને બે ત્રણ વખત ચુમી લીધું.

આખી રાત્રિ એવી ઉજ્જમાદાવસ્થામય તોણે વીતાવી. પ્રભાત થતાં તારાએ પોતાની ખાસ દાસીને બોલાવીને કહ્યું;

“ દસ્યુ ! ”

“ જી. બા. શાહેબ ! ” દસ્યુ વિનય પૂર્વક બોલી.

એક કામ કરીશ ? ” તારા બોલી.

“ કેવો પ્રશ્ન ! ” દસ્યુ બોલી ! ” એક નહિ પણ સેંકડો કામ કરવા માટે હું બંધાયલી છું બા ! ” દસ્યુના સ્વરમાં મીઠાશ હતી.

“ એમ ? ” તારા બોલી; ” પણ આ કામ ઘણીજ છુપો રીતે કરવાનું છે, દસ્યુ ! ”

“ કંઈ હરકત નહિ, ” દસ્યુ બોલી “ જે હોય તે સુખેથી ફરમાવો, ”

“ વાત કોઈ જાણવા પામે નહિ તેની સાવચેતી રાખવી પડશે ? ” તારાએ જણાવ્યું.

“ બા ! દસ્યુ બોલી: “એ વિષે તમારે કશી પણ ચિંતા રાખવાની નથી, મહારી પાસે કોઈ વાત બહાર જઈ શકે નહિ.”

“બરેબર!” તારાએ વધુ ખાત્રી કરવા માંડી,

“બરેબર!” દસ્યુ બોલી,

“તો લે આ પત્ર” તારાએ કાચળીમાં રાખેલો પત્ર બહાર કાઢીને દસ્યુના હાથમાં મૂક્યો “આ પત્ર પહોંચાડવાનો છે”

પત્ર વધીને દસ્યુ બોલી,

“કોને?”

“તું ઓળખે છે?” તારા બોલી.

“ પણ કોને ? નામ કહો તો હું કહું કે ઓળખું છું કે નથી ઓળખતી. ” દસ્યુએ જણાવ્યું

તારાના અંગમાં અણટણાટી થઈ. નયનમાં અણુદીક તેજ ઉભરાયું. વદન ઉપર કેંક લજ્જાના ઓખા જણાયા. તે ધીમે સ્વરે બોલી.

“ આ પત્ર અજબસિંહને પહોંચાડવાનો છે. કહે, તેને તું ઓળખે છે ? ”

“ અજબસિંહને ? ” દસ્યુ બોલી: “ હા. હા. અજબ સિંહને હું ઓળખું છું. ઘણી વખત પહેલવાનો જોડે મેં તેમને મસ્તી કરતા જોયેલા છે. હું તેમને ખરાબર ઓળખું છું.”

“ ત્યારે જા. આ પત્ર તેમને આપી આવ.” તારા બોલી; ને તેણે ઉમેર્યું. તેના સ્વરમાં ભય આવ્યો: “ જો, જો, સંભાળજો ! આ પત્ર કોઈ બીજાને હાથ જાય નહિ.”

“ કાંઈ હરકત નહિ બા ! દસ્યુને એવી ભલામણ આપવાનીજ ન હોય ! ” દસ્યુ બોલી; “ હવે જઈ છું ! ”

દસ્યુ ગઈ. તારા પોતાના રૂમમાં એકલી પડી. ઘણાં વિચાર કર્યા પછી તેણે ચિઠ્ઠી લખવાનું સાહસ કર્યું હતું. દસ્યુના આવવાની રાહ તે આતુર નયને જોઈ રહી. તેના હૃદયમાં જાણે ગેળી નાદ થયો કે અજબસિંહ પોતાના પત્રને પ્રેમ પૂર્વક માન આપશે. તેનું વડન પુલકિત બન્યું.

જમવાના સમય પહેલાં દસ્યુ આવી- દસ્યુને જોઈને તારા પોતાની જગ્યાએથી ઉભી થઈ ગઈને સામે જતાં બોલી.

“ કેમ, દસ્યુ ! પત્ર આપી આવી ? ”

“ હા. ” દસ્યુ બોલી.

“ અજબસિંહને હાથે હાથ આપ્યો ને ? ”

“ તેમાં ભુલ થાય ?”

“ તેઓ ક્યાં મળ્યા ?”

“ કેમ વળી ? તેમના મકાને જ તો !”

“ તેઓ એકલા હતા ?”

“ જો રૂમમાં તેઓ બેઠા હતા, તે રૂમમાં તેઓ એકલાજ હતા. ”

“ તું એમના રૂમમાં શી રીતે ગઈ ?”

“ મકાનમાં એક આધેડ વયની સ્ત્રી ફરતી હતી, તેમને મેં કહ્યું કે અજબસિંહ ક્યાં છે ?”

“ પછી ?” તારા બોલી.

“ પછી તેમણે કહ્યું કે અજબસિંહ તેમના રૂમમાં હશે ?”

“ પછી ?” તારાએ આંખું સ્મિત ફરકાવ્યું.

“ પછી હું અજબસિંહના રૂમમાં ગઈ.....”

“ વાહ, દરેક ! ” તારાએ ઉદ્ગાર કાઢ્યો.

દરેકને પોતાનું અધુરું ભાષણ આગળ ચલાવ્યું.

“અજબસિંહ ખુરશીમાં બેઠા બેઠા કંઈ વાંચી રહ્યા હતા. મેં તરતજ તમારો પત્ર આપ્યો ને ચલતી પકડી.”

“ તેમણે તને પૂછ્યું નહિ કે પત્ર કોણે આપ્યો છે ? તું કોણ છે.

તારા બોલી:

“ હજી કહું છું ને વચમાંજ તમે પ્રશ્ન કર્યા કરો છો—તેમણે પત્ર તરફ દૃષ્ટિ કરીને કહ્યું. કોણે પત્ર આપ્યો છે ?”

“ તેં શું કહ્યું હત્યું !”

“ વાત સાંભળશો !—મેં કહ્યું. કે તે પત્ર પોતે કેહેશે. ખજી તેમણે વધુ ન પૂછતાં પત્ર હાથમાં લીધો ને મેં....”

“ચલતી પકડી !” તારા હસી.

“ હા.” હત્યું બોલી.

આટલી વાત ચીતના અંતે વિભ્યા તારાને જમવા બોલાવવા આવી દરરોજના કરતાં આજે તારાનું વદન કેંક ઓજસવંતું બન્યું. વિભ્યા ગજબસિંહને સંભારી સંભારીને દિવસો વિતાવતી. તારાએ પત્ર લખવાનું સાહસ કર્યું; ને વિભ્યા હવે ક્યું સાહસ કરશે એ અત્યારે કંઈ કહી શકાય નહિ.

તારા અને વિભ્યા સાથે જમવા ગઈને ભાવતું ભોજન આરોગી સ્વસ્થ થઈ.

પ્રકરણ ત્રિન્નું.

‘ગુપ્ત મિલન’

પૃથ્વી ઉપર અંધારું હતું. પરંતુ તારાના હૃદયમાં અંધકાર ક્યાં હતો ? આજે તેના હૃદયમાં પ્રણયનો પ્રકાશ પથરાઈ રહ્યો હતો. મધ્ય રાત્રિને એક કલાક બાકી હતો. ને તેણે સારા સારા પોષાક ઠાઢયા એક સુંદર પોષાક તેણે પસંદ કર્યો. પોતાની સુંદરતા જોટલી વધે તેટલી વધારવા માટે આજ તે જોટલા માટે પ્રયત્ન કરતી હતી કે અજબસિંહ જરૂર પ્રત્યક્ષ દર્શન આપવાના ઉદ્દેશે પોતાને ત્યાં પધારશે એવી તેને આશા હતી.

તારાના શરીરનો રંગ ગુલાબી હતો; તેથી તેને ગુલાબી વસ્ત્રો પરિધાન કરવાનો નિશ્ચય કર્યો. વાળમાં ગુલાબનું સુગંધીદાર તેલ નાંખ્યું ને અત્યંત સુંદર રીતે વાળને હોળ્યા. પછી ગુલાબી રેશમનું પોલકું પહેર્યું, એ પોલકામાં મૂકેલી જરી દીપકના પ્રકાશમાં ઝળા ઝળા મારતી તારાની સુંદરતાને મે.હક બનાવી રહી હતી. ગુલાબી સાડી, અત્યંત બારિક, ઝીણા ઝીણા બુટાવાળી ઘણીજ ખુબી વાપરીને તેણે પહેરી. પોલકામાંની જરી સાડીમાંથી પ્રકાશતી હતી. સાડીની કિનાર સુવર્ણની તલલીથી દીપતી હતી. કાળા

વાળ અર્ધ દેખાય એવી રીતે ઓઢેલી સાડીની કિનાર ઝગ ઝગતી હતી. સુવર્ણલંકાર પણ ધારણ કર્યાં. નંગ જડેલ વીંટી ડાબા હાથની કનિષ્ઠીકમાં પહેરી. બહુ મુલ્ય .મોંતી નાસિકામાં ગોઠવ્યું. કાચી કેરી જેવા કઠિન ફૂલો ઉપર લટકતો ચન્દનહાર છાતીનાં ધબ્બકારથી સાથે રહેજ ,ઉંચા થતો હતો. આયનામાં તેણે પોતાનું મ્હોં જોયું. પછી આખું શરીર જોયું. શણગારમાં રહી ગયેલી ખામી સિંદુરના ચાંદલાની હતી. તારાએ ઝટપટ સિંદુર હાથમાં લીધું. તેમાં અત્તરના ટીપા નાખી ચાંદલા માટે તૈયાર કર્યું. સળી લઈ તેણે કપાળમાં સુગોળ ચાંદલો કરી નાખ્યો. પ્રભાત સમયના પ્રભાકર જેવો તે દીપવા લાગ્યો. વધેલા સિંદુરને પાણી વતી ધોઈ નાખ્યું; તો પણ તેની ચમક હાથમાં રહી. ગુલાબી હથેલી સિંદુરના આછા મિશ્રણથી કેં ઓરજ ભાસવા લાગી.

આ બધી તૈયારીમાં એક કલાક વ્યતિત થઈ ગયો. મધ્યનિશા થયાના સૂચન ચોઘડીયા રણકયા. તારાએ તૈયાર કરેલું દોરડું તૈયાર કર્યું. ચોઘડીયાના રણકાર હવામાં ગુપ્ત થઈ ગયા ,ને તારા બારી વાટે નીચે ડાકીયું કરવા લાગી.

મહેલ બહુ ઉંચો ન હતો, તેથી તારા, લીધણ અંધકારમાં પણ જમીન સુધી જોઈ શકતી હતી. અર્ધા કલાક સુધી તે નીચે જોઈ રહી; પરંતુ અજબસિંહ આવ્યો નહિ.

આથી તે નિરાશાના ઉદ્ગાર કાઢવા પ્રેરાતી હતી, ત્યાં તારાની નજર અજબસિંહુ આવ્યો. અજબસિંહુ બરાબર તારાની બારીની નીચે આવીને ઉભો રહ્યો ને તારાએ ઉપરથી દોરડું ફેંક્યું. દોરડાનો ઉપરનો છેડો મજબુત રીતે બાંધવામાં આવ્યો હતો એટલે અજબસિંહુ એકદમ ઝડપથી ઉપર આવી શક્યો. બારી વાટેથી અંદર આવેલા અજબસિંહુને જોતાં તારાને જે આનંદ થયો હશે તેની કલ્પના આવવી પણ મુશ્કેલ છે.

અજબસિંહુને જોતાંજ તારાનું વદન પુલકિત થઈ ગયું. તેનું હૃદય બાણે કે કુલાયું. હાર્દિક નમન આપતાં તે નીચે દિવ્યે મૌન ઉભી રહી.

અજબસિંહુ આવતાં વેંતજ બોલ્યો,

“ તારા ! તમે મને બોલાવ્યો હતો ને ? ”

“ હા ” ઘણાંજ ગળ્યાં, સુંદર, ને મધુર અવાજે તારાએ ટહુકો કર્યો ને પછી ચૂપ રહી.

અજબસિંહુ તારાના નીચા નમેના વદન તરફ જોઈ રહ્યો. ઘણી પળ સુધી તેવી રીતે જોવા પછી તે બોલ્યો.

“ આવું ભયંકર સાહસ જેડવાનું કારણ ? ”

“ કારણ ? ” તારા બોલી. તેનું મસ્તક અવનત હતું. સ્વરમાં અધિક મીઠાશ આવી. “ કારણ તમારું દર્શન કરવાની મુશ્કેલ ”

“ એવી ઇચ્છા ઉત્પન્ન થવાનો હેતુ ? ” અજબસિંહે દ્વીતીય પ્રશ્ન પૂછ્યો.

“ તે માત્ર હું જ બાળી શકું છું ? ” તારા આકર્ષક અવાજે બોલી.

“ હું એક ક્ષુદ્ર યુવક ! રાજકુંવરીને મારા દર્શનની શી જરૂર ? કંઈજ સમજાતું નથી. સ્પષ્ટીકરણ કરો ? ”

અજબસિંહ બોલ્યો.

“ હું-હું ” તારાના અંગે હસવા લાગ્યા, તેની આંખો નાચી ઉઠી. ધીમે રહીને તે વધારે બોલી : “ હું તમને ચાહું છું ! ”

“ હેં ! ” અજબસિંહ અમક્યો. આવી કલ્પના તેને અઘાપિ પર્યંત આવી ન હતી. તે બોલ્યો :

“ હું તમારા ચાહને પાત્ર નથી ! ”

“ કેમ ? ” તારા બોલીને અજબસિંહ તરફ ગર્ભ. તેની દૃષ્ટિ તો હજી નીચીજ હતી.

“ હું કંઈ રાજકુમાર નથી ! અજબસિંહ બોલ્યો.

“ એટલે ? ” તારાએ આછી રીતે દૃષ્ટિ ઉંચી કરીને પૂછ્યું ને પછી દૃષ્ટિને અવનત કરી નાખી.

“ રાજકુંવરીએ રાજકુમારનેજ ચાહવો બેઠાંએ ! ” અજબસિંહે જણાવ્યું.

“ એ ક્યાંદો આજે સાંભળ્યો ! ” તારા સહેજ હસી.
આ વખતે તારાનું વદન અજબસિંહને મોહક જણાયું.
તેના હૃદયમાં—ન સહમળ શકાય એવી ભાવના જાગ્રત થઈ!

“ કેમ ? ” અજબસિંહ તારાના મોંમાં તરફ જોઈને
બોલ્યો: રાજકુંવરીએ રાજકુમારનેજ ચાહવો જોઈએ એ
બોલું છે ? ”

“ ત્યારે શું સાચું છે ? ” તારાએ સામે પ્રશ્ન કર્યો.

“ હા ” અજબસિંહે ઉત્તર આપ્યો.

“ શાથી એમ કહી શકે છે કે રાજકુંવરીનો પ્રિયતમ
રાજકુમારજ થઈ શકે ? ” તારાએ પ્રશ્ન કર્યો.

“ પિતાને ત્યાં ભોગવેલા મોજવૈભવ સ્વસુરને ત્યાં પણ
મળી શકે એટલા માટે રાજકુંવરી, રાજકુમારેજ પતિ
તરીકે ચાહી શકે. રસ્તાના રાજાનારને ચાહવું એ રાજકું-
વરી માટે નથી ! ” અજબસિંહ બોલ્યો.

“ ફક્ત વૈભવને ખાતર રાજપુત્રી રાજપુત્રનેજ ચાહે
એ સર્વ સામાન્ય સિદ્ધાંત ન હોય ! ” તારા બોલી.

ત્યારે ? ” અજબસિંહે પ્રશ્ન કર્યો.

“ જેને વૈભવની જરૂર હોય એવી રાજપુત્રીઓ ભલે
રાજપુત્રને ચાહે, ને જેને ક્ષણિક વૈભવ વિલાસની જરૂર ન
હોય એવી તારા પછી તે રાજપુત્રી હોય કે સિંધારિણી હોય,
પરંતુ એકાદ અજબસિંહને ચાહે તે શું અનાદરણીય છે ? ”

“ તેમ તો કેમ કહેવાય ! ” અજબસિંહ બોલ્યોઃ
 “ પણ રાજકુંવરીને વૈભવ વિલાસની વાંચ્છના હોયજ, ને
 તેથી એવી વાંચ્છના પાર પડે એટલા માટે રાજકુંવરનેજ
 આહુવું ભેધએ. ”

તારા અજબસિંહ તરફ એક બે પગલા ભરીને બોલી.

“ રાજકુંવરી હોય તે શું વૈભવને વિલાસની વાંચ્છના
 વાળી જ હોય એમ તમ માનોછો ? ”

“ હા. ” અજબસિંહ બોલ્યો.

“ જો તમારી એવી માન્યતા હોય કે દરેક રાજપુત્રીઓને
 વૈભવ વિલાસની વાંચ્છના હોયજ, તો હું કહું છું કે તમારી
 એ માન્યતા અત્યંત ભુલ ભરેલી છે. અલબત્ત રાજ કુટુંબમાં
 વૈભવ વિલાસની વાંચ્છનાવાળી કુંવરીએ પણ જન્મતી હશે,
 તેની ના પાડી શકાય નહિ; પરંતુ તેથી એમ નથી માનવાનું
 કે વૈભવ વિલાસની ક્ષણિક લાલસાને તિલાંજલી આપી સાચા
 પ્રેમને પીછાણનારી કુંવરીઓ રાજકુટુંબમાં નહિજ જન્મતી
 હોય ! ”

“ એટલે ? તમે શું કહેવા માગો છો ? ” અજબસિંહને
 જણાયું કે પોતાની રિલ્સુફી અહિં ચાલી શકે એમ નથી,
 તેથી તેણે દલીલ કરવાનું છોડી થઈ પ્રશ્ન કર્યો.

“ હુંએ કહેવા માગું છું કે ” તારા બોલી: ” કે
 હું તમને અંતઃકરણ પૂર્વક આહું છું. મારા હૃદય સિદ્ધાસન

પર તમને મેં વિરાજીત કર્યા છે. માનસિક રીતે મેં તમને પતિ તરીકે સ્વીકારી લીધા છે; ને તે જણાવવા મેં અત્યારે તમને આમ શુભ રીતે મારી પાસે બોલાવ્યા છે. જેમ મારી પ્રાર્થનાને માન આપી તમે અહિં મારી પાસે પધારવાની તસ્તી લઇ મને આભારી કરી છે; તેમ મને તમારી તરીકે સ્વીકારવાની મારી પ્રાર્થના-જે હું અત્યારે હાથ જોડીને કહું છું-તેને માન આપી મને કૃત કૃત્ય કરશે એવી મને આશા છે. ”

અજબસિંહ ક્ષણવાર સ્તબ્ધ બની ગયો. શું ઉત્તર આપવો તે તેને સૂઝ્યું નહીં. તે પણ ઉભો રહ્યો.

“ એમાં વિચાર શું કરો છો, બહાલા ! ” તારા બોલી. બહાલામાંનું સંબોધન તેણે પ્રથમ વખત વાપર્યું તે પુલકિત બની.

‘ બહાલા ! ’ ના સંબોધનથી અજબસિંહ વિશેષ ચમક્યો. તે બોલ્યો:

“ બહાલા ” કેને કહેવાય એ તમે જાણો છો ? ”

“ હા. તારા બોલી. હૃદય વલ્લભ સમામિને ‘ બહાલાનું ’ સંબોધન આપી શકાય છે. ”

“ આ તમારો ક્ષણિક મોહોન્માદ છે ! ” અજબસિંહ બોલ્યો.

“ શું બોલ્યો ! ” ક્ષણિક મોહોન્માદ ! વાહ,

બહાલા ! તમે સારી કદર કરી. આજ કેટલા દિવસો થયા હું તમારા નામનો બપ જપું છું. તમારા દર્શન માટે રાત દિવસ આતુરતાની આગમાં બળ્યા કરું છું, તેવા પ્રબળ પ્રેમને તમે ‘મોહોન્માદ’ કહી શકો છો ? શું સ્નેહને તમે મોહ કહેશો ? ”

તમારો સ્નેહ મારા તરફ રાખવાનું કારણ ? ” અજબસિંહે તારાના પ્રશ્નનો ઉત્તર આપવાને બદલે સામે પ્રશ્ન કર્યો.

“ તે હું કહી શકતી નથી. મારું સૌભાગ્ય તમારામાં છે એટલુંજ હું કહી શકું છું ! ” તારાએ જણાવ્યું.

“ અલ્પલાગણીથી પેરાઇને થતા સાહસનું પરિણામ અનિષ્ટ આવે છે, તેની બબર છે ? ” અજબસિંહ બોલ્યો.

“ હું તમને મારા સૌભાગ્ય સ્વામિ પ્રમાણું છું તે શું અલ્પ લાગણીની પ્રેરણા માનો છો ? ને એ પ્રેરણાથી થતું સાહસ એજ તમારા તરફનો મારો પ્રેમ છે ? ”

“ કદાચ પ્રબળ લાગણી યુક્ત પ્રેમ હોય ! ” અજબસિંહ બોલ્યો. “ પરન્તુ એ પ્રેમ કેટલી ક્ષણ ટકી શકશે તે બલ્લો છો ? ”

“ હા. મારી જીંદગી સુધી—મારી જીંદગીની અંતીમ ક્ષણ સુધી. ” તારાએ જણાવ્યું.

“ નહિ. ? ” અજબસિંહે કહ્યું.

“ કેમ ? ” તારાએ પૂછ્યું,

“ તમે છો રાજકુંવરી. હું છું સાધારણ માણસ. તમને જોઈતો વૈભવ હું આપી શકું એવી સ્થિતિમાં નથી. હમણાં તો તમે કદાચ મને ‘ સર્વસ્વ ’ માની બેઠા હશે, પરંતુ જ્યારે વૈભવલોગવવાની પ્રબળ લાલસા ઉત્પન્ન થશે, બધો પ્રેમ પલટી જશે. ને જીવન દુઃખદાયક થઈ પડશે. માટે પૂર્ણ વિચાર કરવાની હું ભલામણ કરું છું જેથી ભવિષ્યમાં વિમાસવાનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય નહિ ! ” અજબસિંહે જણાવ્યું.

“ મેં જણાવી તો દીધું છે કે મને વૈભવની ઇચ્છા જનથી. પછી મારો પ્રેમ ચીરસ્થાયી ન થઈ શકે ? ”

“ અન્યાર સુધી તમે વૈભવમાં ઉછર્યા છો ને હવે પછી ગરીબી જીવન નિભવી શકો એટલું સંભવિત છે ? ” અજબસિંહ બોલ્યો.

“ હા. સંભવિત છે. ” તારાએ નિશ્ચયાત્મક ઉત્તર આપ્યું.

“ આપણે દંપતી તરીકે સુખીજીવન વિતાવી શકે એમ તમારું માનવું છે ? ” અજબસિંહ સ્પષ્ટ પ્રશ્ન પૂછ્યો.

“ હા ! ” તારાએ ઉત્તર આપ્યું.

“ પણ ‘દંપતી’ બની શકીએ એવો સંભવજ ક્યાં છે ?

તમે મને ચાહો છો એહું સ્વીકારી શકુ છું, પરંતુ આપણે
લગ્ન અંથિથી જોડાઈએ એવું ક્યાં બની શકે એમ છે ? પછી
એવા અપાત્ર તરફનાં પ્રેમને વધતો કેમ ન અટકાવશો ? ”
અજબસિંહ બોલ્યો.

“ આપણે લગ્ન અંથિથી કેમન જોડાઈ શકીએ ? ”
સ્પષ્ટ ખુલાસો મલ્યો.

“ મહારાજા શૂરસિંહ તેની કન્યાને ‘નિર્ધન’ સાથે
પરણાવેજ નહિ. તેમની દષ્ટિ રાજકુટુંબમાંથીજ ‘વર’ ને
શોધે ! ” અજબસિંહે જણાવ્યું.

“ કદાચ મારા પિતાશ્રી આપણને અનુકુળ થાયતો ? ”
તારા બોલી.

અજબસિંહ શું ચવાયો થોડીવાર વિચાર કરીને તે બોલ્યો.
“ તો ? ”

“ તો તમે મને પત્ની તરીકે સ્વીકારશોને ? ” તારાએ
મૂળ વિષયપર આવતાં એ પ્રમાણે પ્રશ્ન પૂછ્યો.

અજબસિંહ ઉત્તરની શોધમાં પડ્યો.

“ કહો, મારા પ્રશ્નનો શું જવાબ ? ”

અજબસિંહે વધારે વિચાર કરતાં બોલ્યો.

“ તમારા પિતાશ્રી સાનુકુળ હોયતો મને કાંઈ
વાંધો નથી ! ”

તારાએ હાસ્ય કરકાવ્યું.

“ ઉપર દીલથી કહીને મને ઠગતાતો નથીને ?” તારાએ વધારે ખાત્રી માટે પ્રશ્ન પૂછ્યો.

“ મને ઠગ ધારોછો ?” અજબસિંહે હસતાં હસતાં કહ્યું. તારાએ એ પ્રશ્નનો ઉત્તર આપ્યો નહિ. અજબસિંહની વધુ નજીક જતાં તે બોલી:

“ એક માગણી છે. ”

“ મારીપાસે ?” અજબસિંહ બોલ્યો.

“ હા. ” તારાએ જણાવ્યું,

“ શું ? ” અજબસિંહે પૂછ્યું.

“ પ્રથમ વચન આપો કે હું માગીશ તે આપશેજ !” તારા બોલી, અજબસિંહ ભેઈ રહ્યો પછી બોલ્યો.

“ તમને શી રીતે ના પાડું ? મારી શક્તિ બહુ ઓછી છે. મારું જબ્બું ભેઈને માગજો, ”

“ આ એક વીંટી-” તારાએ પોતાની કરાંચુલીમાંથી નંગજડિત વીંટી બહાર કાઢીને અજબસિંહને તે બતાવી ” આપણાં લગ્ન થાય ત્યાં સુધી તમારે તે પહેરી રાખવી પડશે. મારીઆ માગણી બહુ બારે તો નથીને ? ”

અજબસિંહે તારાની આંખમાંથી સ્નેહના અભિ વર્ષતા જોયા. તારા બોલી:

“ બોલો મારીમાગણી મંજુર કે ?”

“ વાહ ! આવી માગણી સારી ! તમે તે માગોછો કે

આપોછો ? ” અજબસિંહ બોલ્યો, ને હસીને તેણે વધુ ઉમેર્યું, ” પણ મને તે પહેરતાં કાવશે નહિ. વીંટી હું કદી-પણ પહેરતો નથી. ”

“ એમ ? ” તારા હસી. અજબસિંહની છેક નજીક ત ગઈ. ને બોલીઃ લાવો, ત્યારે હું કાવે એવી રીતે પહેરાવું. ”

તારાએ અજબસિંહનો હાથ પોતાના હાથમાં લીધો. ઉભયના હૃદયમાં અન્યોન્યના સ્પર્શથી અવર્ણનીય ઝણુ ઝણાતી થઈ. અજબસિંહ તારાના મોઢા પ્રતિ એકી ટશે જોઈ રહ્યો તારાએ પોતાની સુંદર વીંટી અજબસિંહની આંગળીએ પહેરાવી દીધી.

અજબસિંહ પોતાની આંગળી કેવી દીપે છે. એ જોવા લાગ્યો, તેનું વદન હસતું હતું. પોતાના પ્રિયના હાસ્યને જોઈને તારા કુંવરી અત્યંત હરખાતી હતી.

તારા બોલીઃ “ એવું વીંટીમાં શું જાદુ છે કે આમ આંખો પહોળી કરી તાકી તાકીને જોઈ રહ્યા છો ? ” તારા હસીને બોલી.

“ જોવાની સાથે એક વિચાર માંછું ! ” અજબસિંહે જણાવ્યું.

“ કહેશો, એ વિચાર શો ? ” તારા બોલીઃ

“ કહું ? ” અજબસિંહે તારા પ્રતિ જોયું. તારાએ પોતાના પ્રિયના વદન સામે હાસ્યમય દષ્ટિ કરીને જણાવ્યું.

“ હા. ”

“ આ વીંટીના બદલામાં મારે તમને શું આપવું એ વિચાર માંછું ! ” અજબસિંહે જણાવ્યું.

“ ઓહો ! ” તારા ભેરથી હસીને બોલી, “ એમાં વિચાર શું કરવાના હોય ? જો તમારે મને વીંટીના બદલામાં કે આપવું જ હોયતો— ” તારા અહિં સુધી ઝડપથી બોલી ગયા પછી એકાએક અટકી પડી.

“ તો ? ” અજબસિંહ બોલ્યો.

“ હું માગું તે આપો. ” તારા બોલી.

“ માગો ! ” અજબસિંહે જણાવ્યું.

“ આપશોજ ? ” તારાએ પૂછ્યું.

“ હા, ” અજબસિંહે જણાવ્યું.

“ જોજોહો ! તારા હસીને બોલી.

“ હો ” અજબસિંહ હસતો બોલ્યો.

“ સાંભળો, હું માગું છું ” તારા બોલી: “ આજે અહિં પધાર્યા તેવી રીતે દરરોજ પધારવા તસ્તી લેવી. ”

તારા કુંવરીમાં મુગ્ધ થયેલા આત્મા, એ માગણીને અનાદર કરી શક્યો નહિ.

પછી દરરોજ એ પ્રમાણે શુભમિલન થવા લાગ્યું. ઉભયનાં દીલ દિવસે દિવસે એક થતા ચાલ્યા અમારે કહેવું જોઈએ કે એ શુભ મિલન વિશુદ્ધ અને પવિત્રજ રહેતા. વિકારના ચમકાર જરાયે ચમકતા ન હતા.

પ્રકરણ ચોથું.

“ મહારાજા મૃત્યુના મ્હોમાંથી બચી ગયા ! ”

તારા અને અજબસિંહ વચ્ચેની પ્રીતિ અનુદિન વધતી જતી હતી, ત્યારે ગજબસિંહની શું સ્થિતિ હતી ? જ્યારથી અજબસિંહે તારાને જોયું છે, - ત્યારથી તે તારાને એકાંતમાં મળી તેના પ્રત્યેનો ‘આહ’ જણાવવા અત્યંત આતુર બની ગયો છે. પરંતુ તારા જનાનામાંજ રહેતી હોય તેની તારાને મળવાની ઇચ્છા કોઈપણ રીતે ફળી બૂત થાય એવો સંભવનહિ હોવાથી તે દરરોજ દુઃખનો અનુભવ કરતો હતો. તારાની મૂર્તિ જ્યારે તેની ચક્ષુ સમક્ષ ખડી થતી, ત્યારે તે તેને ઉદ્દેશી ને બોલતો હતો:

“ તારા ! તારા ! તારી મનહર સુખાકૃતિએ મારું મન હરી લીધું છે. તારા તરલનયનોનાં જાદુ ભર્યા તેજના કિરણે મ્હને આંજી નાખ્યો છે, ચમ્પાના નવવિકસિત સુમન કરતાં તારા અનંગ ભર્યાવપુમાંથી જ હેકતી મધુર મહેકે મને ઉન્માદ વશ બનાવ્યો છે. તારા વદનનું દર્શન કરવાની મને તાલાવેલી થઈ છે, તું ક્યાં મળશે ? ક્યારે મળશે ? કેવી રીતે મળશે ? કહે, કહે, ઓ તારા ! તારાવિના હું હીવાનો બની જઈશ. તારા સુખ ચન્દ્રના દર્શનના અભાવે હું જીવી શકીશ પણ નહિ માટે તું ગમે તેમ કરીને મારી

પાસે આવ, તારા વદનનું દર્શન આપી મને કૃતાર્થ કર. કારણ કે હું તને ગમીશજ. હું દેખાવરો છું શુરવીરવીર છું, તને 'દેવી' તરીકે પૂજવાનું હું વચન આપું છું બોલ. આથી વધુ તારે શું જોઈએ? તને કોઈ દિવસ ઉન્હી આંચ આવવા દઈશ નહિ. તારી આજ્ઞાને પરમેશ્વરની આજ્ઞા કરતાં પણ વિશેષ માન આપીશ. દુકમાં હું તારો પૂજક બની રહીશ પંછી? પંછીતું મને નહિ ગાહે? મને 'સ્વામી' તરીકે પસંદ નહિ કરે? તારા ! તારા ! હું તને કેટલું ગાહું છું તેની તને કિંમત છે? તારા વિરહમાં મારી શું દશા છે તેની કલ્પના આવે છે? આજ દિવસો થયા મેં અનાજ પાણીનો અધો બહિષ્કાર કર્યો છે. મારા હૃદયમાં એક તારા નયનીજ ધન જાગી છે. નિદ્રામાં પણ તારાજ નામના ભણકારા સંભળાય છે. ગાહ ! તું કેવી સુંદર છે ! એ સુંદરતાની વાડીનો 'માળી' એ 'વાડી' તો 'લાલ' હું ન બની શકું ? શામાટે નહિ ? મારી દેવી ! આવ ! જ્યાં હોય ત્યાંથી દોડી આવ. રાજ મહેલના જનાનામાંથી ગુપ્ત રીતે મને મળી જવામાં તને શું હરકત નડવાની છે ? નહિ, કંઈનહિ ત્યારે શા માટે આવતી નથી ? ”

ગજબસિંહ અનુદિન આ પ્રમાણે બોલ્યા કરતો હતો. બાણે એકાદ દિવાનો ઉઠગાર કાઢતો હોય !

ઘણા દિવસો વિત્યા છતાં તે તારાને જોઈ શક્યો.

નહિ,ત્યારે તેના હુઃખનો પાર ન રહ્યો. તેની બાતને અકૂશમાં રાખવાને તેને અલૌકિક બળની જરૂર હોય તેમ તેને લાગ્યું. તારાના અભાવે—તારાના વિરહમાં તે ‘ ગાંડો ’ બની બીજા એવી સ્થિતિમાં આવી પડ્યો. પછી તેણે વિચાર કર્યો કે: “ મહારાજા શુરસિંહ પાસે તારા કુંવરીના હસ્તની માગણી. આમ તારા ‘ તારા ’ ઘરના ખુણામાં ખુમ મારવાથી કાંઈ વળવાનું નથી ! ”

તેણે આવો વિચાર કર્યો તો ખરો પરંતુ તેના હૃદયમાં અન્ય તરંગો ઉપસ્થિત થયા.

“ શું મહારાજા મારી માગણી મંજૂર કરશે ? તારાનો હાથ મને સોંપશે ? પોતાની કુંવરીને પોતાના નોકરને પરણાવશે ? શું સંભવિત છે ?—બનવા ભેગ છે ? ના. ત્યારે ? શું હું તારા વિનાજ—તેના મિલન વિનાજ જીવન વીતાવીશ ? નહિ, બસ તારાને ગમે તે પ્રકારે પણ ‘મારી’ કરવીજ! પરણવું તો ‘તારા’ નેજ જેમ અજબસિંહ કુંવારો હતો તેમ ગજબસિંહ પણ કુંવારો હતો.ને આ પ્રમાણેના નિશ્ચય પર આવી યથો. પરંતુ મહારાજાના મ્હેં આજળ તારાના હાથની માગણી કરવાની તેની હિમ્મત ચાલી શકી નહિ.

એક દિવસ મહારાજા શિકાર અર્થે નિકળ્યા. ગજબસિંહને સાથે લીધો. જ્યારે જ્યારે મહારાજા શિકાર અર્થે

જતા, ત્યારે ત્યારે ગજબસિંહને સાથે લઈ જતા હતા. કારણ કે ગજબસિંહ પણ ગજબ શુરવીર હતો.

શૂરસિંહ મહારાજને શિકારનો શોખ હતો. તેઓ સિંહનોજ શિકાર કરતા. મૃગલા, શિયાળો, કે બતક-મરધાને મારવાનું તેને પસંદ ન હતું. ખાયલા શિકારીઓનો શિકાર શૂરસિંહને માટે ન હતો. ભયંકર સિંહનો શિકાર શૂરસિંહ કરતો. ગજબસિંહની મદદ ક્યારેક મહારાજને મહત્વની થઈ પડતી.

આજે મહારાજ ગજબસિંહને સાથે લઈને જંગલમાં આવી પહોંચ્યા. જંગલ ઘણું ભયાનક હતું. વિશાળગઢથી આ જંગલ સુધીના અંતરને પસાર કરવા બે દિવસ જોતા હતા. કારણ કે એ અંતર પચાસ ગાઉથી વધુ હતો.

ત્યારે મહારાજ જંગલની મધ્યમાં પહોંચ્યા ત્યારે વિશાળગઢ છોડ્યાને ત્રીજા દિવસનું બપોર હતું. તાપને લઈને હિંસક પ્રાણીઓના પડઘા સંભળાતા ન હતા. કારણ કે ઉકળાટના કારણે સઘળાં પ્રાણીઓ ચુપચાપ જ્યાં ત્યાં પડી રહ્યા હતા.

મહારાજએ ગજબસિંહને કહ્યું.

“ સિંહના સ્વર કાન ઉપર આવતા નથી ! ”

“ હા. ”

“ જરા આગળ વધીશું ? ”

“ મહારાજની મરજી. ”

“ એમ કરો. ” મહારાજા બોલ્યા “ હું દક્ષિણ દિશા તરફ જઈશું, ” તમે ઉત્તર દિશા તરફ જાઓ. સિંહ દેખાય કે મારી તરફ આવશે. ”

“ બહુ સારું. ”

એમ કહી તાજલસિંહે ઉત્તર દિશા તરફ ચાલવા માંડ્યું. મહારાજા દક્ષિણ દીશા તરફ આગળ વધ્યા. ચોમેર દૃષ્ટિ ફેરવતાં છતાં બરાબર કાન માંડ્યા છતાં કોઈપણ હિંસક જાનવર દેખાતું નહતું કે તેનો અવાજ પણ સાંભળાતો ન હતો. મહારાજા ખુબ આગળ વધ્યા પણ જ્યારે એક પણ સિંહ તેમના જોવામાં આવ્યો નહિ, ત્યારે તેઓ નિરાશ થયા.

તે પાછા ફરવાનો વિચાર કરતા હતા ત્યાં એક ભયંકર ગર્જના તેમના કર્ણપર આથડી. એ ગર્જના વન-રાજની હતી એમ મહારાજાએ જાણી લીધું. તે જાનુએથી એ ગર્જના આવી હતી, તે જાનુએ મહારાજા ચાલવા લાગ્યા થોડી ગયાને તેમણે એક વિકાળ સિંહની આકૃતિ જોઈ

મહારાજાએ ઘણા સિંહોનો શિકાર કર્યો હતો, પરંતુ આજે તેમણે સિંહ જોયો તેના જેવો સિંહ એક પણ તેમણે જોયો ન હતો. એટલે તે વિકાળ, ભયાનક ને મોટો હતો કે મહારાજા તેને જોઈને ક્ષણભર ડાંપી ગયા. પછી બંદુક ખભાપરથી નીચી ઉતારી ખોળામાં રાખીને સિંહ પ્રતિ નળી તાકી.

ખરાખર તાકી રહ્યા પછી ખંડુકની ચાપ મહારાજાએ દાખી. અવાજ થયો. ગોળી છુટી. સનનન કરતી જંગલના એકાદ વૃક્ષના થડમાં પેસી ગઈ. તે સિંહ ખીજવાયો. શિકારીને તેણે જોયો, ઉશ્કેરાઈને તે મહારાજા ઉપર ધસ્યો. મહારાજાએ ઉતાવળથી ખંડુક ભરી લીધીને છલંગો ભરતા પોતાની તરફ ધસી આવતા એ સિંહ તરફ તાકીને ફેડી.

પણ આજ આ શું ? મહારાજાની આ બીજી ગોળી પણ વિકળ ગઈ. સિંહની બાજુમાં થઈને તે ક્યાંય ચાલી ગઈ. સિંહ આથી એકદમ ક્રોધાતુર થયો. ભયંકર ઝાડો પાડતો તે મહારાજા તરફ પૂર્ણ જોસમાં ધસ્યો. મહારાજાને ખંડુક ભરવા જેટલો આવકાશ પણ વનરાજે આપ્યો નહિ. અશ્વની છેક નજીક પહોંચી ગયેલા શિકારના ભયંકર જડબામાં તીક્ષ્ણ દાંતો મહારાજાએ જોયા. મહારાજાએ ઝડપ તદ્વાર આન મુક્ત કરીને ઉગામી. પરંતુ વાર થઈ શક્યો નહિ. સીંહરાજે એકજ પંજાના પ્રહાર વડે અશ્વનું પેટ ચીરી નાખ્યું ને અશ્વ ધબ્બ દઈને પૃથ્વીપર પટકાઈ પડ્યો. સુભાગ્યે મહારાજાના અશ્વના પેટ પર લટકતા પગને કંઈપણ ઈલા થવા પામી નહિ.

અશ્વને પડતો જોઈને મહારાજા ઘણીજ કુશળતા પૂર્વક દૂર જતા રહ્યા. વનરાજે ભયંકર ત્રાડમારીને મહારાજા પ્રતિ તે જોસ પૂર્વક ધસ્યો. નં પંજો ઉગામ્યો.

વનરાજના ઉગામેલા પંજમાં મહારાજાએ તલ્વારનો
ઝટકો માર્યો; પરંતુ વનરાજને તે ઝટકો લાગ્યો નહિ; ને
ગભરાટમાં મારેલા એ ઝટકામાં મહારાજાના હાથમાંથી ત-
લ્વાર ખણુખણાટ કરતી દુર જઈ પડી.

હવે મહારાજા નિઃશસ્ત્ર થઈ. વનરાજે નિઃશસ્ત્ર શિકારીને
ચીરી નાખવા પંજે ઉગામ્યો. મહારાજા પડી ગયા. સિં-
હનો પંજે ઘરાબર તેમની છાતીમાં પડે તેમ હતું; પરંતુ
કહેવત છે કે.

“લાખ જાને પણ લાખનો પાલનહાર ન જાને.”

તેમ એકા એક એ સિંહ ચકરી ખાઈને જમીન પર
પડી ગયો. સિંહના પડીજવાથી મહારાજા એકદમ ઉભા
થઈ ગયાને દુર ઉડી પડેલી તલ્વાર હાથમાં લઈ લીધી.

પછી વનરાજ પ્રતિ તે જોઈ રહ્યા. સિંહ જરા પણ
હાલતો ચાલતો નહતો તેથી મહારાજા આશ્ચર્ય પામ્યા.
તે સિંહની છેક પાસે ગયા ને જુએ છે તો પોતાનો જાન
ચીરી નાખવા તૈયાર થયેલા એ વનરાજના લલાટમાંથી પુષ્કળ
લોહી સ્રવી રહ્યું હતું. મહારાજાએ અનુમાન કર્યું કે કોઈ
આદમીએ ગોળી મારવાથી આ વનરાજનું મોટા નીપજ્યું
ને મારો જાન બગી ગયો ! અને ખરેખર મહારાજાનું અનુ-
માન સત્યજ હતું.

પ્રકરણ પાંચમું.

તીખી કસોટી.

ગત પ્રકરણના અંતમાં જણાવાયે ગયું છે કે મહારાજ શૂરસિંહને વિક્રાજસિંહના કાતીલ પંજનો ભોગ થતો અટકી ગયો. સિંહના ભવ્ય લલાટમાં ગોળી વાગીને મહારાજનો કાળ બનવા તૈયાર થયેલો એ વનરાજ ઉથલી પડ્યો ! ક્ષણ-એ ક્ષણ તરફડીને તે મૃત્યુવશ થઈ ગયો !

મહારાજનો પ્રાણ બચાવનાર ને એ વિક્રાજસિંહનું લલાટ વીંધનારી ગોળી કોણે વાપરી હતી? વાંચકો ! તેની કશી કલ્પના આવી શકે છે? એ ગોળી વાપરનાર ગજબ-સિંહ હતો. મહારાજ આશ્ચર્ય ન્વિત રહેરે આંખુઆંખુ જોતા હતા ત્યાં એક દોડતો અશ્વ તેમની છેક નજીક આવીને ઉભો રહ્યો. ગજબસિંહ નીચે ઉતર્યો.

“ કોણ ગજબસિંહ ! ” મહારાજ બોલ્યા.

“ હા ” ગજબસિંહે જણાવ્યું.

“ આ સિંહને મારનાર ને મારો જાન બચાવનાર તમે ? તમે બંદૂક ફેડી હતી ? ” સિંહ તરફ દૃષ્ટિ કરીને મહારાજ બોલ્યા ને ગજબસિંહ પ્રતિ-જોઈ રહ્યા.

“ હા ” ગજબસિંહ બોલ્યો. “ બંદુક મેં ફેડી હતી, શું સિંહ મરી ગયો ? ”

“ હા, જુઓને તે હમણાંજ તરફડીને મરી ગયો..! ” સિંહ તરફ આંગળી કરતાં મહારાજ બોલ્યા.

“ મહારી ગોળી વિકળ ગઈ નહિ, એ સારૂ થયું ! ” ગજબસિંહ બોલ્યો.

“ એ મહારા આયુષ્યનો પ્રતાપ. મારું આયુષ્ય અવશેષ હશે તેથીજ તમારી ગોળી આખાદ સિંહને વીધી ગઈ ને તે વિકળ પ્રાણી સદાના મારે સૂઈ ગયો ! ” મહારાજ બોલ્યા.

ગજબસિંહ બોલ્યો નહિ. મહારાજની આંખોમાંથી આભાર વર્ષતો તેણે ભેયો. મનમાંને મનમાં તે રાજ થયો.

મહારાજ બોલ્યા:

“ ખરેખર ? ગજબસિંહ ! આજે તમે મને જીવિત દાન આપ્યું છે જો તમે ગોળી છોડી આ સિંહને ન માર્યો હોત તો હું ક્યારનોયે સિંહરાજનો ભોગ થઈ પડ્યો હોત ! ” મહારાજએ આભાર બણાવ્યો ગજબસિંહ જરા હસ્યો.

“ ગજબસિંહ ! ” મહારાજ આભારની લાગણીથી કુંક બદલો આપવાના પેરાયા ” મારો જાન બચાવનાર તમને, કુંક આપવું જોઈએ. બોલો શું જોઈએ ? ”

ગજબસિંહે આવા પ્રશ્નની આશા રાખીજ ન હતી, આ પ્રશ્ન સાંભળતાં તેને તારાનું સ્મરણ થઈ આવ્યું “તારાના હાથની માગણી કરું તો ?”

તેણે મન સાથે તારાની માગણી કરવાનો પુષ્કળ વિચાર કર્યો; ને છેવટે તે બોલ્યો.

“ મારી માગણી મ્હોટી હશે તો ?”

“ પરવા નહિ ! ” મહારાજ બોલ્યા “ આખું રાજ્ય માગશો તો પણ તે આપવા હું ના પાડીશ નહિ. બોલોપછી ?”

ગજબસિંહ મહા પ્રયત્ને બોલ્યો.

“ આપની તારા કુંવરીનો હાથ હું માગું છું !”

ગજબસિંહ એ વાક્ય બોલી ગયો. પણ તેને લાગ્યું કે મહારાજ પોતાની માગણી સાંભળતાંજ કુપિત થશે. આ ભારનો બદલો આપવાની તેમની ઇચ્છાને મ્હારી માગણી દાખી દેશે એમ તેણે માન્યું.

પરંતુ મહારાજ ધીમેથી શાંતિ પૂર્વક બોલ્યા-

“ ભલે તારાનો હાથ આપીશ ! ”

ગજબસિંહના હૃદયનો પાર રહ્યો નહિ. મહારાજની ઉદારતા માટે તેને માન વજ્રીયું તેણે માન પૂર્વક આપેલા નમનને મહારાજએ હાસ્યની સાથે ગ્રીહ્યું ને ઉભય વિશ્વળગ પાછા કર્યા.

મહારાજા પોતાને ગજબસિંહના ઋણી માનવા લાગ્યા. જીવિતદાન આપનાર વ્યક્તિને તે દેવથી પણ વધારે માનનીય ગણવા લાગ્યો. તારા કુંવરી તેને આપીને કિંચિદંશે એ ઋણમાંથી છુટવાનો મહારાજાનો વિચાર સજ્જડ હતો. ગજબસિંહ મહારાજાની મનોવૃત્તિ જોઈ શકતો હતો, ને તેથી હવે તારા જેવી સુકુમાર સુંદરીને પોતાની પ્રિયતમા બનાવી શકાશે એ વિચારે તેનું હૈયું ગજગજ ઉછળતું હતું.

તારાને પાસે બોલાવીને એક દિવસ મહારાજાએ પૂછ્યું.
“તારા !”

“પિતાજી !” તારાના અવાજમાં સંસ્કારિતા હતી.

“આજે હું તારી સલાહ માગવાનો છું.” મહારાજા બોલ્યા.

“ મારી સલાહ ? ” તારા બોલી. તે સમજી ન શકી કે આજે પીતા શું કહેવા માગે છે !

‘હા’ બેટા ! “મહારાજા બહાવપૂર્વક બોલ્યા ” આજે હું તારી સલાહ માગું છું તે એ બાળતમાં કે હું તારા હાથ આપણાં સેનાપતિ ગજબસિંહને સોંપવા માગું છું, બોલ. તેમાં તારી સંમતિ છેને?”

તારા પોતાના માથા ઉપર વિજળી તૂટી પડી હોય ને જે વેદના થાય ત્હેના ક્ષતાં વિશેષ વેદનાનો અનુભવ કરવા લાગી, પણ હજી વિવાહ નક્કી થયો નથી એ ખીના લક્ષ્યે તે કૈંક શાંતીમાં રહી શકી.

મહારાજા પુત્રીને મોન જોઈને બોલ્યા.

“તારા ! તું સુશીલ છે તને મારી પાસે વધુ છુટથી બોલતા શરમ આવે એ સ્વાભાવિક છે પરંતુ જેમ હું તને સ્પષ્ટ કહું છું. તેમ તારે પણ મને સ્પષ્ટપણે જ કહેવાનું છે. કારણકે તેથી મારા કાર્યની સરળતા ઉપસ્થિત થઈ શકે, ગજબસિંહ ધુરવીરને સુંદર છે. તારા માટે હું તેને પસંદ કરું છું.”

આટલું બોલીને પુત્રીના શબ્દો સાંભળવાની ઈચ્છાએ મહારાજા મોન રહ્યા, પરંતુ તારા કંઈ પણ બોલી નહિ, મહારાજા વધુ બોલ્યા:

“ તારા ! શા માટે શરમાય છે? હું કહું છું તેનો ઉત્તર આપ.”

“ શું ? ” તારા સહજ હિંચુ જોઈ ને બોલી.

“ હું પુછું છું કે ગજબસિંહને હું તારો હાથ આપું છું તેમાં તું સંમત થશે ને ? મહારાજાએ પૂછ્યું.

મહા પ્રયત્ને તારા ટુંકું બોલી. “ ના ”

“ કારણ ? ” મહારાજા જરા ચમક્યા.

“ તે કારણ જણાવતાં હું અસમ્ય ગણાઇશ. ! ” તારાએ જણાવ્યું.

મહારાજા કંઈપણ સમજી શક્યા નહિ. સ્પષ્ટ કરવા માટે તેણે તારાને કહ્યું.

“જે હોય તે કહે. ગજબસિંહને હું તારો હાથ આપું તેમાં તું શા માટે અસંમત થાય છે?”

“ખુદલું કહું?” તારા બોલી! “મને માફ કરશો— તમારા આગ્રહથી હું અવિવેકી બનું તો—માફ દીલ મેં એકને આપી દીધું છે.”

તારા બોલી ગઈ પરંતુ તે કંપી ઉઠી પિતા કોપશે એ ભયથી તેને સખ્ત મુજરો થયો. પિતાની આકૃતિ તરફ તે જોઈ રહી.

મહારાજા પુત્રીના શબ્દો સાંભળીને રાતાપીળા થઈ ગયા. તે એકદમ ક્રોધીત સ્વરે બોલ્યા.

“શું બોલી? તારા! તારી સુસંસ્કારિતા આટલી હદે પતીત થઈ ગઈ છે? માનસિક વ્યભિચારના પાપથી તું ડરી પશ્ય નહિ? બોલ. તેં કેને દીલ આપ્યું છે?”

તારા કંઈપણ બોલી નહિ તે મુજતી ઉભી રહી.

બોલ, બોલ તેં કેને દીલ આપ્યું છે? મારાં હાથ તેના પર કેર વરસાવવા અધિરા બન્યા છે.”

તારાની દીલગીરીનો પાર રહ્યો નહિ. પોતાના પ્રિયનું નામ આપતાં તેને મહારાજા દુઃખ આપે એમ હતું; તે નામ ન આપે તો પોતાને પીડા પ્રાપ્ત થાય એમ હતી. એવી સ્થિતિમાં તારાના વડન ઉપર ગ્લાનિ પથરાઈ રહી.

તારાને મૌન જોઇને મહારાજના કોપે ઉગ્ર સ્વરૂપ ધારણ કર્યું.

“ કેમ કાંઈ જોલતી નથી ? જોલ કે તારું દીલ તે કોને આપ્યું છે. મહારાજના મહાલયમાં તારા ઉપર સત્તા પ્રસારનાર કોણ છે ? ”

તારાને હવે જોડ્યા વિના છુટકો ન રહે. જોલતાં પહેલાં તેને કમકમાટી થઈ. નામ ન આપવાની તેની ધારણા મજબૂત રહે એમ ન હતું. તે જોલી.

“ અજબસિંહ. ”

“ શું ! ” મહારાજ સિંહની જેમ ધુરકયા. “ શું એ અજબસિંહ ને તું ચાહે છે ? તેણે મારા મહાલયમાં પગ પેસારો કર્યો છે ? ઠીક છે, હું જોઈ લઉં છું. ”

એમ જોલીને મહારાજ દેવડી ઉપર આવ્યા. દેવડી-દારને આજ્ઞા આપી.

“ અજબસિંહને જોલાવી લાવ. ”

તારા કુંવરીના દુઃખની સીમા થઈ. શરસિંહ જેના પર કોપતા, તેનો અંત લેતા એવું તે જાણતી હતી. અજબસિંહની શું દશા થશે એ કલ્પનાએ તેના મસ્તિષ્કમાં દાડણુ વેદના સળગાવી. તેનું હૃદય કકળી ઉઠ્યું. તે પોતાના રૂમમાં આવીને એક ખુરશીપર પડી તેની આંખમાં સ્વાભાવિકજ આંસુ આવ્યા.

ખીજે દિવસે તેને ખબર પડી કે મહારાજાએ
અજબસિંહને કેદમાં પુરી દીધા છે? અને કેદીને અત્ર
જળ નહિ આપવાનો ભયંકર હુકમ ફરમાવી દીધો છે!
.....ખરેખર.

જ્યાં પ્રેમ કિરણુ ઝંખાહળે ત્યાં દુઃખ ઉભા થાય છે,
સત્પ્રેમના પ્રાણદયની તીખી કસોટી થાય છે!
(પણ) સંકટમાં જે ના ડગે ને પ્રેમ સાચો સાચવે.
એવા સુપ્રેમીઓ પ્રતિ અંતે વિધિનુ દિલ દ્રવે!

પ્રકરણ છઠું,

“વિજ્યાનો તિરસ્કાર”

વિજ્યાની શું સ્થિતિ હતી? તે ગજબસિંહને સ્મ-
રીને દિવસ દુઃખમાં વિતાવતી હતી. ઘણાં દિવસો તેણે
દુઃખમાં વિતાવ્યા ને તે દુખગી થતી ચાલી. મહારાજા તેના
રોગનું કારણ કદપી શક્યા નહિ; ક્યાંથી કદપાય? તેને
તાવ આવતો નહતો, ચક્કર આવતા નહતા, ગોળો ચડતો
ન હતો, ને તે છતાંય તે દિવસે દિવસે કૃશ થતી
જતી હતી.

પોતાની એક ખાસ દાસી માર્કેત વિજ્યાએ એટલું બાણી લીધું કે ગજબસિંહ દરરોજ સાંજે બાગમાં ફરવા જાય છે.

ખસ, તેણે બાગમાં જવાનો નિશ્ચય કર્યો. ગમે તેમ કરીને પણ ગજબસિંહને મળવું. ને પોતાની મનઃ સ્થિતિ તેમને જણાવવી એવા મક્કમ નિશ્ચયપર આવતાં તે સઘળું દુઃખ ભૂલી ગઈ.

એક દિવસ સાંજે તે સારા કપડા પહેરીને તૈયાર થઈ જનાનામાંથી બહાર ન નિકળવાનો રાજરિવાજ હોતો એટલે તેની દાસી બોલી.

“બા સાહેબ ! તમે તૈયાર તો થયા, પરંતુ મહાલય બહાર નિકળી શકશો ?”

“કેમ નહિ ?” વિજ્યા બોલી.

“જનાનામાંથી બહાર નિકળવાનો રિવાજ ક્યાં છે ? તમને બહાર ગયેલી મહારાજા બાણશે તો !”

“તો બેઠ લેવાશે.” વિજ્યા બોલી : “પણ આજે હું જવાનીજ !”

“તમારી માતા નહિ જવા દે, બા !” દાસી બોલી.

“ગુપ્ત રીતે બહાર નિકળી જઈશ,” વિજ્યા બોલી.

“પણ તમે બાગમાં જઈને આવશો ત્યાં સુધીમાં

જાને તમારો ખપ પડશે તો વાત જણાઈ નહિ જાય ?”
દાસી બોલી.

“ તે ગમે તેમ થાય હું તો જર્મશજ.” એમ કહી
વિજયા તૈયાર થઈ ગઈ ને શુભ રીતે મહાલય બહાર
નિકળી પડી.

વિશાળગદમાં એકજ બાગ હતો. સાંજના સમયે
ઘણાં ખરા નાગરિકો તેમજ અમલદારો બાગમાં ફરવા
આવવા હતા. કઠી કઠી મહારાજા પણ ફરવા આવી
ચૂકતા હતા.

વિજયાએ સાડીના આચ્છાદનમાં પોતાનું તેજસ્વી વ-
દન છુપાવી દીધું હતું, તે એટલા માટે પોતાને કોઈ
ઓળખી શકે નહિ.

તે બાગમાં આવી. બાગ નહિ નહાનો કે નહિ મંડોટો
એવો હતો. અનેક વિધ સુમનની સુગંધથી બાગનો આંત-
રિક બાગ સુગંધિત બની રહ્યો હતો. વિજયા સુગંધ મિશ્રિત
ઠંડી સમીર લહરિના સ્પર્શે પુલકિત બની. ઘણી ઝડપથી
તેણે બાગમાં ફરી દીધું પણ ગજબસિંહ તેની દૃષ્ટિએ
પડ્યો નહિ. આખા બાગમાં તે ફરી પરંતુ તેણે એવી
બુળી વાપરી હતી કે ફરવા આવેલા કોઈ તેના વદનને
જોઈ શકતું નહિ, ને તે છતાં વિજયા દરેકને જોઈ લેતી.

“ ઈ ગજબસિંહ હજી બાગમાં ફરવા નહિ આવ્યા

હોય ? શું હજી જરા મોડા આવતા હશે ! કે પહેલા આવી ગયા હશે !”

વિજયાના હૃદયમાં ઉક્ત શંકાઓ સ્ફુરી તે બાગમાંના ખાસ સ્વદિ ભાગમાંના એક બ્રેન્ચપર જઈ બેઠી. ને ઉન્માદ દશા અનુભવવા લાગી.

તે બરાબર અર્ધો કલાક એવી રીતે બેસી રહીને પછી ઉઠી. હવે ગજબસિંહ આવ્યા હશે એમ તેને જણાયું પુનઃ તે આખા બાગમાં ખુબી પૂર્વક ફરીવળી. પણ ક્યાંય ગજબસિંહની મોહક મૂર્તિ તેની ચક્ષુ સમક્ષ દેખાઈ નહિ.

આખરે તે કંટાળી, હમણાં રાત પડી જશે એ ભયથી તે ધ્રુજી ઉઠી, “ચાલ્યા જવું કે હજીયે ગજબસિંહની રાહ જોવા બાગમાં રોકાવું ?” એ વિચારપર તેણે થોડી પળો ગુમાવી.

થોડી વારે ગજબસિંહ આવ્યો. વિજયાએ પોતાના પ્રિયને દુરથી જોયા. જોતાંજ તેના આનંદનો અવધિ થયો. તેની મનોવૃત્તિ ઉત્તેજિત થઈ ગઈ. ‘ગજબસિંહને કેવી રીતે મળવું’ એ વિચારે તે ઘડીભર સ્થીર રહી.

ગજબસિંહ એક બ્રેન્ચપર બેઠો. આંખુ બાંખુ કોઈ હાતું નહિ. વૃક્ષની ઘટા પણ ઠીક હતી. વિજયાએ પોતાની જગ્યાએથી ગજબસિંહને બ્રેન્ચપર એવી જગ્યાએ બેઠેલા

જોયો કે પોતે ત્યાં જાય તો કોઈ જોઈ શકનાર આજુ
બાજુનું હતું નહિ. . .

પણ તે ગજબસિંહ તરફ પગલાં ભરે તે પહેલા
તેના કર્ણપર સુમધુર અવાજ આથડયો. એ અવાજ
મોરલીનો હતો. મોરલી વગાડનાર વિજ્યાનો પ્રિય ગજબ-
સિંહ હતો.

ગજબસિંહને મોરલી વગાડવાનો શોખ હતો.
મોરલી તે ઘણીજ સારી રીતે વગાડી જાણતો હતો.
પોતાના પ્રિયની સંગીત પ્રિયતા જોતાં વિજ્યાની ખુશાલી
અવર્ણનીય બની ગઈ. તે ધીમે પગલે ગજબસિંહ પ્રતિ
જવા લાગી.

ગજબસિંહના મોરલીના તાનમાં નીચેનું સંગીત
ગવાતું વિજ્યાએ સાંભળ્યું.

- “ અભયબ પ્રેમનો જાદુ, કરે છે માનવી ઘેલા,
- “ જુલો તે દેવને દુનિયા, બને જે પ્રેમના ચેલા.
- “ પ્રણયનો રંગ ઘેરો છે, હીપાવે રંગ તે જનને,
- “ અતિ સુંદર બને તે મન, મળે એ રંગ જે મનને.
- “ ઝરે છે સ્નેહના ઝરણાં અખંડિત જે વહન મુજથી,
- “ રહે છે મુક્ત તે, દુઃખના અને જ્ઞાનિતણાં મુજથી
- “ થતો ના યોગ સ્નેહીનો પ્રણયની એ કસોટી છે,
- “ પ્રણયભીના હૃદયની ભાવનાઓ ભવ્ય-મોટી છે ! ”

વિજયા એક વૃક્ષના ઓથે લપાઈ રહી, એ વૃક્ષ ગજબસિંહના બેન્યની પછવાડે છેકજ નજીક હતું, પ્રિયની મોરલીના નાદે વિજયા ઝોલા ખાતી હતી, પ્રિયની પાસે ઉપસ્થિત થવાને તેનું મન ઉત્સુક બન્યું.

ગજબસિંહ લીનતાથી મોરલી વગાડી રહ્યો હતો. તેની આંગળીઓ ચપળતાથી ફરતી હતી, સંગીતની સમાપ્તિના સુરો તે કાઢતો હતો ત્યાં પાછળ ખબડાટ થયો, વિજયા તેની સામે આવીને ઉભી રહી, ગજબસિંહે મોરલીનો નાદ બંધ કર્યો ને વિજયાનો નાદ સાંભળ્યો આવતાં વેંતજ વિજયા બોલી:

“શ્રીકૃષ્ણની પેઠે મોરલી વગાડીને કોઈને ઘેલાં કરવા છે ?”

વિજયાના સ્વરમાં મીઠાશ હતી, આંખોમાં હાસ્ય હતું: વિજયાને આમ બોલવામાં શું સ્વાર્થ હતો તેની ગજબસિંહને ખબર પડી નહિ, વિજયાના વાક્યથી ચમકેલા ગજબસિંહના મુખ ઉપર આ વખતે સુદૃઢ રીતે જોનારને આશ્ચર્યની લાલાશ તરી આવતી જણાય એમ હતું ગજબસિંહ ધીમે રહીને બોલ્યો.

“એકાદ ગોપી મળી આવે ત્યારેને !”

ગજબસિંહને એકાએક તારા સાંભરી આવી, તારા જેવી ગોપીને ઘેલી કરવાનું સદ્ભાગ્ય પ્રાપ્ત થાય એ પળની

સ્મૃતિએ તેને ખેદ ઉપભવ્યાં પણ એ ખેદનો તેણે વિશેષ વિચાર કર્યો નહિ, કારણકે તેને વિશ્વાસ આવી ગયો હતો કે મહારાજા પોતાનું આપેલું વચન પુર્ણ કરશે.

ગજબસિંહને કેદ કર્યોની ખબર તેને પડી ગઈ હતી, તારા પોતાની વિશે એવી તેને સંપૂર્ણ ખાતરી હતી એટલે તેનો ખેદ ક્ષણિક ધર્મ પડ્યો. વિજયા પોતાના પ્રિયના વદન પરના ફેરફાર પામતા ભાવોને જોઈને વિસ્મય પામી. તે બોલી,

“ એક ગોપી તમારી પાછળ ગાંડી બની છે, તેની તમને ખબર છે ? ” ગજબસિંહ કંઈ સમજી શક્યો નહિ, તે બોલ્યો.

“ તું—તમે કોણ છો ? આમ બોલવામાં તમારો ઉદ્દેશ શું છે ? ”

“ સ્પષ્ટ કહું ? ” વિજયા બોલી ! ” હું તમારી પાછળ ગાંડી બની છું ! ”

ગજબસિંહે તેની તરફ તિરસ્કારની દ્રષ્ટી જોયું. વિજયાએ વાળની લટ સમારતાં જણાવ્યું.

“ આજ કેટલો સમય થયા હું તમને ઝંપુ છું ! ”

“ તમે કોણ છો ? તમારું નામ ? ” ગજબસિંહ બોલ્યો.

“ મને નથી ઓળખતા ! ” વિજયા બોલી.

“ના.” ગજબસિંહના અવાજમાં તિરસ્કાર હતો.

“મારું નામ વિજયા મહારાજની પુત્રી.” વિજયાએ પોતાનો પરિચય આપ્યો.

એકાએક ગજબસિંહ ઐન્ય પરથી ઉભો થઈ ગયો. મહારાજની પુત્રી સાથે એકાંતમાં ઉભા રહેવામાં તેણે જોખમ જોયું તે બોલ્યો.

“અહિંથી ચાલ્યા જાઓ....મહારાજની પુત્રીએ જ નાનામાંજ રહેવું જોઈએ.”

“એ ખરું!” વિજયા બોલી! ” પણ આજ તમને મળવાનું મન થઈ આવતાં અહિં આવી છું!”

“રાજપુત્રી! મારી પ્રતિષ્ઠાને હાની ન પહોંચાડો. ચાલ્યા જાઓ તમારી સાથે મને એકાંતમાં કોઈ જુએ તો મારી શું દશા!” ગજસિંહ બોલ્યો તેની પ્રતિષ્ઠા જોખમમાં આવી પડી હતી. તેના કરતાં તેને વિશેષ ભય એ આવ્યો કે મહારાજને ખબર પડે કે પોતે તેમની પુત્રી સાથે એકાંતમાં હરેફરે છે તો તારાને આપવાનું વચન તે પાળે નહિ. ને એ રીતે કદાચ તારાને ગમાવી પણે બેસાય આથી તેણે વિજયાને ત્યાંથી ચાલ્યા જવાનું કહ્યું.

પરંતુ વિજયાએ જણાવ્યું.

“હું જે વાત કહેવા આવી છું તે કહ્યા પછીજ હું જઈશ.”

“તે હું સાંભળવા માગતો નથી. બસ અહિંથી ચાલ્યા જાઓ. ફરી મહેલ બહાર નિકળવાનું સાહસ કરતા નહિ.” ગજબસિંહ બોલ્યો.

“હું તમને ચાહું છું ને તમે આમ તિરસ્કારી કહાડશો ?” વિજયાના સ્વરમાં દીનતા હતી.

“તમે મને શા માટે ચાહો છો ?” ગજબસિંહ બોલ્યો. “શું ગજબસિંહની જેમ મને પણ કેદમાં પુરાવવો છે ?”

“તમે મને નહિ ચાહો ? હું બોળા પાથરું છું.” વિજયાની આંખમાં આસુ આવ્યા.

“તમને ચાહું ?” ગજબસિંહ બોલ્યો. “શું કેદમાં પુરાવા માટે ? અજન જળવિના પ્રાણ ત્યાગ કરવા માટે ? કૃપા કરીને ગુપ્ત રીતે ચાલ્યા જાઓ, મને ચાહતા હોતો આજથી એ ચાહ ફેરવી નાખજો.”

“એ ન બને !” વિજયા બોલી. “આ દેહના રૂવાડે રૂવાડે તમારું નામ જડાઈ ગયું છે.”

“અરે ! વિજયા કુંવરી ! કહું છું કે આવ્યા તેમ ચાલ્યા જાઓ. નાહક બીજાને બોખમમાં ન મૂકો.”

“ પણુ—પણુ—”

વિજ્યા વધુ બોલે ત્યાર પહેલાં ગજબસિંહ ત્યાંથી આલ્યો ગયો. તેને લાગ્યું કે પોતાને વિજ્યા પાસેથી ખસીજ જવું બેઠાંએ એટલે તે વિજ્યાનું બોલવું ન ગણુ-કારતાં બીજે રસ્તે થઈને ઉતાવળે પગલે બાગ બહાર નિકળી ગયો.

વિજ્યાને ગજબસિંહની આટલી અરસિકતા ન રૂચી જેના માટે તે પ્રાણ પાથરવા તૈયાર થઈ છે, તેના તિરસ્કારથી તેને કેમ ન લાગી આવે ? તે રડી પડી. પણ રાત્રિ પડ્યા પહેલાં મહાલયમાં પ્રવેશી ‘જવું બેઠાંએ એથી રડતા વહને તે બાગ છોડી ગઈ !

પ્રકરણ સાતમું.

“ તારાંએ યુક્તિ લડાવી. ”

અજબસિંહને કેદ કર્યા પછી મહારાજાએ તારાને ઘણી સમજાવી પરંતુ તારા એકની બે થઈ નહિ. વરીશ તો અજબસિંહનેજ નહિતર કુંવારી મંરીશ’ એવું સ્પષ્ટ કથન તારાંએ સંભળાવી દીધું. મહારાજાએ તારાની નજર

સામે અજબસિંહ રીભાયતો તારા પક્ષજશે એમ માની
લીધું. ને તેથી તેણે એક લોખંડનું પાંજરું તૈયાર કરાવ્યું.

એ પાંજરું મજબુત હતું. બરાબર તારસના રૂમની
સામે તે મૂકવામાં આવ્યું, અજબસિંહને તે પાંજરામાં
પૂરવામાં આવ્યો. તારા અજબસિંહને જોઈને ઘણું દુઃખ
પામી તેને પોતાના પિતાની નિર્દયતા ઉપર ક્રોધ આવ્યો.
તે પાંજરા પાસે ગઈને જોરથી રડી પડી.

તારા આ વખતે એટલું રડી કે બે દિવસ પહેલાંજ
ગુજરી ગયેલી પોતાની માતા પાછળ પણ તે એટલું રડી
ન હતી. સગીયામાંથી હાથ બહાર કાઢીને અજબસિંહે
તારાના આંસુ લુછવાનો પ્રયત્ન કર્યો. તારાનું મોં સગી-
યાને અડેલું હતું. તેણે બન્ને હાથે સગીયા પકડ્યા હતા.
અંદરથી અજબસિંહે પણ પોતાની પ્રેમીકાનું વદન અશ્રુ-
ભીનું જોઈને રડી લીધું. બન્ને પુષ્કળ રીતે રડ્યા. મહા-
રાજાએ દુર ઉભા રહીને અદૃશ્ય જોયું તેઓ હસ્યા પુત્રીની
ખુમારી હવે ઉતરી જશે એમ તેને લાગ્યું.

રાત્રિ પડી હતી મહારાજા નિદ્રાધિન થઈ ગયા હતા.
પહેરેખીરો હમણાંજ સુઈ ગયા હતા પણ અજબસિંહ
પાંજરાના અંતર્ભાગમાં દુઃખનાં આસુ વહેવરાવી રહ્યો હતો,
ત્યાં તારા આવી.

“ પ્રિયને પ્રિયની રહી દષ્ટિ મળી ”

“ રહ્યો સાગર દુઃખ તણો ઉછળી, ”

બન્ને ખુબ રડયા પછી તારા શુભ રીતે લાવેલી
મીઠાઈ પ્રિયને આપવા લાગી, ને બોલી:

“ પ્રભુ એક દિવસ જરૂર ઉદ્ધાર કરશે ”

“ તારા !” તું મારા માટે હવે વધુ દુઃખ સહન
ન કર, તારા પિતાની આજ્ઞા માની લે,” અજબસિંહ બોલ્યો.

“ એટલે ?” તારા બોલી: “ શું મને બળે સ્વામિ-
વાળી બનાવવી છે ? જે દિલ એકને આપી દીધું તે ત્રીસ
બીજાને આપવાને મને અધિકારજ ક્યાં છે ?”

અજબસિંહ વધુ બોલ્યો નહિ અનિચ્છા છતાં તારાના
આગ્રહથી તેણે થોડું ખાધું એ રીતે એ પ્રેમિક-પ્રેમીકા
દુઃખના અગાધ સમુદ્રમાં છેક તળીયે ડુબાતા જતા હતા.

એક દિવસ તારાને એક નવીન વિચાર આવ્યો, એ
યુક્તિ તેને સરસ લાગી, તેણે મગજમાં કંઈ નવીનજ
ચમકારનો અનુભવ કર્યો, રાત્રે તે અજબસિંહ પાસે
આવીને બોલી.

“ બહાલા ! આજે મને એક યુક્તિ જડી છે !”

“ શું !” અજબસિંહની આંખ ઝીણું હસી એ હાસ્ય
દુઃખનું હતું.

“ હું મારા પિતાને કહું છું કે—”

“ કે, ”

“કે હું ગજબસિંહને પરણવા તૈયાર છું પણ એક શરતે.”

“એવી કઈ શરત કરવા ધારી છે ?”

“કે અજબસિંહ અને ગજબસિંહ તદ્વાર યુદ્ધ કરે, જો ગજબસિંહ જીતે તો હું તેમને ખુશીથી પરણીશ નહિતર અજબસિંહનેજ પરણીશ, પણ—

“પણ શું ?”

“પણ હું તમને એ પૂછવા માગું છું કે તમે ગજબસિંહને જીતી શકશોકે નહિ ! કારણકે જો તમે હારો તો પછી મારે ગજબસિંહને વરવાના વિચાર પડેલાં આપઘાતનોજ રસ્તો લેવો જોઈએ પણ જો તમને તમારા બાહુમાં તમારી તદ્વારના પાણીમાં તમને વિશ્વાસ હોય તોજ હું એ શરત કરું નહિતર આ દુઃખજ ઠીક છે !”

અજબસિંહ કેટલીક પળ વિચારી રહ્યો તારા એ કહ્યું :

“ભરાબર વિચાર કરજો.”

થોડીવારે અજબસિંહ બોલ્યો.

“તારા ! ખુશીથી તું એ શરત મૂકજે હું ગજબસિંહને જીતી શકીશજ ! પણ તારે એ શરતની સાથે એ પણ જણાવી દેવું કે અમારા બેમાંથી એકાદ, તદ્વારના ઝાટકે મરે તો કોઈ વાંધો લે નહિ.” અજબસિંહે જણાવ્યું.

“ એ વિના તમારો છુટકારો કે મારો છુટકારો છેજ નહિ. ઇશ્વરેચ્છા હશે ને તમે જીતશો તો હું તમારી ચરણ સેવિકા થઈ શકીશ !” તારા બોલી.

પછી બન્ને જુદા પડ્યા. તારા પ્રભાતની રાહ જોઈ રહી. તે પોતાના શયનરૂમમાં આંટા મારતી પૂર્વ દિશા પ્રતિ આતુરનયને દૃષ્ટિપાત કર્યે જતી હતી. સવાર પડીને તે આનંદ પૂર્વક મહારાજ પાસે ગઈને બોલી.

“ પિતાજી !—”

તારા બોલે ત્યાર પહેલાં મહારાજ બોલી ઉઠ્યા.

“ કેમ કંઈ વિચાર કર્યો ?”

“ તે કહેવા માટે તો હું આવી છું.” એમ કહી તારાએ કહેવા માંડ્યું. “ પિતાજી ! જો તમારી ઇચ્છા મને ગજબસિંહનેજ પરણાવવાની હોય તો હું ખુશીથી ગજબસિંહને વરવા તૈયાર થઈ છું ! પણ—”

“ પણ ?”

“ એક શરતે ”

“ કહે. ”

“ કે ગજબસિંહ અને અજબસિંહ તદ્વાર યુદ્ધ કરે તેમાં ગજબસિંહ જીતે એટલે બસ. ને જો ગજબસિંહ હારે તો અજબસિંહને કેદ મુક્ત કરી મને તેની સાથે

પરણાવવી પડશે.” તારાએ શરત રજુ કરી. મહારાજા પુત્રીની શરત ઉપર ક્યાંય સુધી વિચારી રહ્યા. પછી બોલ્યા.

“ ઠીક. હું ગજબસિંહને પુછીને જવાબ આપીશ ”

તારા પોતાના રૂમમાં આવીને અજબસિંહને ગજબસિંહમાં કોણ વધારે શુરવીર છે તે પર વિચાર કરવા બેઠી.

તારાના ગયા પછી મહારાજાએ એક પહેરેગીર મારફત ગજબસિંહને પોતાની પાસે બોલાવ્યો. ગજબસિંહને મહારાજાએ કહ્યું:

“ ગજબસિંહ ! તારા હવે કઈ કંઈ પલળી છે. પણ તે એક શરત કરવા માગે છે અને તે એકે તમારે અજબસિંહને તલવાર યુદ્ધમાં જીતવો”

“ ઓહો !” ગજબસિંહને પોતાના શુરાતનનું અભિમાન આવ્યું. “ તેમાં શું મોટી બાબત હતી? અજબસિંહને જીતવો એ કંઈજ મુશ્કેલ નથી !”

“ તો હું શરત સ્વીકારું ?” મહારાજા બોલ્યા.

“ હા. ” ગજબસિંહ બોલ્યો.

“ જો તમે હારશો તો મારે તેને અજબસિંહ સાથે પરણાવી પડશે કારણકે શરતના સ્વીકારમાં મારે તેવું વચન આપવું પડે છે !” મહારાજા એ જણાવ્યું.

“ પણ અજબસિંહ જીતે ત્યારે ને ?” ગજબસિંહે મુઠ મરડી.

ગજબસિંહ ગયો પછી મહારાજાએ તારાને બોલાવીને કહ્યું:

“ તારા ! તારી શરતનો હું સ્વીકાર કરું છું. આવતી કાલે સવારે તલ્વાર યુદ્ધ કરાવવામાં આવશે.”

“ સારું. ” કહી તારા ત્યાંથી નિકળીને અજબસિંહ પાસે આવી. પોતાની શરતનો સ્વીકાર થયો છે ને આવતી કાલે તેણે યુદ્ધ તમારે કરવું પડશે એમ તારાએ જણાવ્યું. અજબસિંહ આનંદમાં આવી ગયો હોય તેમ આખું હસ્યો. તારા બોલી:

“ હસો છો, પણ સાવધાન ! તે છતી બચ નહિ.”

પ્રકરણ આઠમું.

“ કોણ હત્યો ? ”

સવાર થયું. પ્રભાતરના પ્રાતઃક્રીય પ્રકાશની સાથે વિશાળગઢમાં બહાર થયું કે આજે અજબસિંહ અને ગજબસિંહ તલ્વાર યુદ્ધ કરનાર છે.

આખું ગામ તે યુદ્ધ જોવા માટે તૈયાર થઈ ગયું એ યુદ્ધ માટે ગામ બહારના શિવાલય પાસેનું ચોગાન

પસંદ કરવામાં આવ્યું હતું. નિર્ધારિત સમયે મહારાજ ત્યાં આવી પહોંચ્યા. તારા અને વિજ્યા પણ તેમની સાથે હતી. તારા અજબસિંહ, ગજબસિંહની તલવારનો લોગ ન થાય એ માટે પ્રભુને પ્રાર્થના કરતી હતી, ત્યારે વિજ્યા ગજબસિંહ, અજબસિંહનો લોગ ન થાય એ માટે પ્રભુની પ્રાર્થના કરતી હતી. બન્ને બહેનો આમ આડકતરી રીતે એક બીજાના સૌભાગ્યને હણવાનું ઇચ્છી રહી હતી.

ગજબસિંહ તલવાર લઈને યોગાનની મધ્યમાં આવ્યો. અજબસિંહને પણ પાંજરામાંથી છુટો કરી તે યોગાનમાં લાવવામાં આવ્યો. બન્નેની પાસે તલવાર ને ઢાલ સિવાય બીજું શસ્ત્ર ન હતું. બન્ને એ કચ્છ ભીડ્યા. તલવાર મ્યાન મુક્ત કરી. એકત્રિત વર્ગ બન્નેનાં લવ્ય મ્હોડા પ્રતિ જોઈ રહ્યા કેટલાક યુદ્ધમાં કોઈ મરે નહિ એવું ઇચ્છતા હતા, કેટલાક એક સ્ત્રીમાટે આમ તલવાર યુદ્ધ કરવાની હદે ગયેલાઓ પરસ્પર કપાઈ મરે એવું ઇચ્છતા હતા.

મહારાજની ઇચ્છાથી આ યુદ્ધ કરવામાં આવતું હતું એટલે કોઈથી વાંધો લેવાય એમ ન હતું. અંતે મહારાજએ આજ્ઞા કરીને નગરાપર દાંડી પડી, બચુગલો વાગ્યા, લડાઈ શરૂ કરવાનું એ સૂચન પાંચ મિનીટ પછી બંધ રહ્યું પછી મહારાજએ બન્ને લડનારાને તૈયાર થઈ જવા કહ્યું, બન્ને એ તલવારની મુઠ બોરથી પકડી ને એક બીજા સામા દાંત કચ્ચ કચાવ્યા.

દેખાવ ઘણો ભયંકર હતો, તારા અને વિજ્યા કંપી રહી હતી, ગજબસિંહ તારા પ્રતિ દષ્ટિ પાત કરતો જતો, હતો, વિજ્યા ગજબસિંહ સહામેજ દષ્ટિ તાકી રહી હતી, જ્યારે તારા અજબસિંહને પ્રેમ પૂર્વક નિહાળતી ગદગદ કંઠે થઈ રહી હતી,

મહારાજા બોલ્યા

“ હું એક-બે-ને ત્રણ કંહું કે તમારે યુદ્ધ શરૂ કરવાનું છે.”

બન્ને લડનારાએ કહ્યું: “ સારું. ”

મહારાજા બોલ્યા:

“ એક, બે...ને....ત્ર....ણ !”

‘ ત્રણ ’ નો પડઘો લુપ્ત થયો ને તલવાર ચમકી. બન્ને લડવૈયા ક્રોધ પૂર્વક એકમેક પ્રતિ કુદ્યા, બન્ને વીર હતા, એક હાથમાં ઢાલને બીજા હાથમાં તલવાર સાથે બન્ને દાંત કચ કચાવતા યુદ્ધ કરવા લાગ્યા, પા કલાક યુદ્ધ ચાલ્યું પરંતુ તેનું પરિણામ આવ્યું નહિ, ગજબસિંહના ઘા અજબસિંહ ઢાલમાં ઝીલી લેતો, ને અજબસિંહના ઘા ગજબસિંહ ઢાલમાં ઝીલી લેતો હતો.

બન્નેમાંથી કોણ જીતશે એ નિશ્ચય કરવું મુશ્કેલ થઈ પડ્યું; અંતે ગજબસિંહે ગજબ કર્યો, અજબસિંહના

જમણા હાથના ખભાપર તેણે જોરથી ઘા કર્યો, એ ઘા ખભાપર લાગવાને બદલે અજબસિંહની તલવારમાં લાગ્યો. અજબસિંહની મુઠી ઉઘડી ગઈને તલવાર દુર જઈ પડી, તારાનું હૈયું ગળામાં આવી ગયું !

પણ અજબસિંહે અજબ આલાકી બતાવી, એક હાથે શત્રુના ઘા ઝીલતો તે ખોડંગતો તલવાર પાસે ગયો ને હાથમાં તલવાર આવતાં તેના મ્હોં પરનું ઉડી ગયેલું નુર પાછું આવ્યું.

બન્ને અજબ રીતે યુદ્ધ કરવા લાગ્યા, એકઠા મળેલા સઘળા બન્ને પ્રતિ જોઈ રહ્યા હતા, કોઈ ચુંકે ચાં કરતું નહતું, જામેલી મેદનીની શાંતિમાં એ ઉભય વીરના તલવારના ઘર્ષણનો અવાજ ભયંકરતા ઉપજાવતો હતો.

યુદ્ધની અંતીમપળો આવી લાગી. ક્રોધમાં આવી જઈને અજબસિંહે શત્રુ ઉપર જોરથી તલવારનો ઘા કર્યો. અજબસિંહ એ ઘાથી ઘાયલ થઈ ગયોને મૂર્છા ખાઈ જમીનપર પડી ગયો !

હોડોએ અજબસિંહને તાલીઓથી વધાવ્યો. અજબસિંહે એ તાલીયોના ગર્જનને પોતાનું શિર નમાવી વિવેક પ્રદશિત કર્યો. એકાદ બહારના રાજ્યને સર કર્યું હોય ને જે ગર્વની સુરખી મુખપર આવે તે સુરખી અજબસિંહના વદનપર છવાઈ ગઈ. પ્રિયનું ગર્ભાન્વિત મ્હોં તારાને અત્યંત

મોહક થઈ પડ્યું અજબસિંહે તારા પ્રતિ બેયું. બન્નેના નેત્રો મળ્યા. નેત્રોમાંથી અભિના બિન્દુઓ સ્રવવા લાગ્યા.

ત્યારે બીજી બાજુ ગજબસિંહના ઘાયલ થવાથી વિજ્યા પણ મુર્છાભાઈ ગઈ ! મહારાજ અને તારાએ તેને પવન નાખવાનો પ્રયાસ સેવ્યો. વિજ્યાની મુર્છાનું કારણ કોઈ કદપી શક્યું નહિ. એકત્રિત પ્રજાજનો યુદ્ધાંતે વિજ્યાની મૂર્છા જોઈને અચંબો પામ્યા. પણ કોઈ તેનો લેદ જાણવાનો પ્રયાસ કરવા લાગ્યું નહિ.

મહારાજાએ અને તારાએ તેમજ લગભગ એકઠા મળેલા સઘળાએ લુગડાવતી વિજ્યાને પવન નાખ્યો પણ વિજ્યાની મુર્છા વળી નહિ. આખરે માણસો પાસે પાલખી મંગાવીને વિજ્યાને અંતઃપુરમાં મોકલી દેવામાં આવી.

મહારાજા તેની સારવારમાં પડ્યા. તારા પણ ખંડેનની મુર્છાથી બેર બેર જેવડા આંસુ ખેરવતી હતી. અજબસિંહને વિજ્યાની મુર્છાની સ્થેજ કદપના આવી. તે પણ મુર્છિત વિજ્યાની સારવારમાં રોકાયો. મહારાજાએ જીતેલા વિજ્યા અજબસિંહને પોતાના મહાલયમાં વિજ્યાની સારવારમાં રોકાયેલા છતાં કાંઈ વાંધો લીધો નહિ. ગજબસિંહને પણ સારી સારવાર તળે મૂકવામાં આવ્યો હતો. બીજે દિવસે વિજ્યાની મુર્છા વળી. જાત્રા થતાં તે દીવાનીની જેમ બોલવા લાગી:

“ક્યાં છે મહારા હૃદય વહ્ન ! ગજબસિંહ ! તમે ગજબ કર્યો ! આવો એકવાર આવો. ”

મહારાજાએ હવે પુત્રીની મુર્છાનું કારણ સમજવામાં આવ્યું. ગજબસિંહને તે ચાહતી હોવી જોઈએ તેને ધાયલ થઈ પડતો જોતાં તેને મુર્છા આવી હોવી જોઈએ એમ મહારાજાએ કલ્પના કરી. પુત્રીનો ઉન્માદ જોઈને મહારાજાએ ગજબસિંહની ખબર કાઢવા અજબસિંહને મોકલ્યો ને વિલ્લાને કહ્યું.

“પુત્રી ! ઉન્માદિનીનથા ગજબસિંહ ગુજરી ગયા નથી !”

“હે ! શું મારા પ્રિય જીવે છે ? ના. તે તો મૃત્યુ માર્ગે ચાલ્યા ગયા છે ! ઓ પ્રાણ ! તું શામાટે ટકી રહ્યો છે ?”

પુત્રીનો ઉન્માદ વધી જશે એમ ધારી મહારાજા ખોલ્યા.

“વિલ્લા ! ગજબસિંહ મરી ગયા નથી. ચાલ તને બતાવું તેઓને ધા સ્કેજ લાગ્યો છે. ”

“એમ ? ત્યારે બતાવો મારા બહાલને. ”

મહારાજા વિલ્લાની સાથે ગજબસિંહને ત્યાં આવ્યા. ગજબસિંહજી મુર્છાવશ હતો. પરંતુ તેની છાતીના ધબકારા સ્પષ્ટ દેખાતા હતા. અજબસિંહ તેની સારવારમાં પડ્યો હતો. વિલ્લાએ ગજબસિંહને જોયો કે તરત તે ધાયલ દેહના કંઠે વળગી પડી ! મ્હોટી જહેન અને પિતાની

મર્યાદાનો ખ્યાલ તેને રહ્યો નહિ. મહારાજાએ પણ આ વખતે પુત્રીને અસહ્ય ગણી કહાડી નહિ.

ગજબસિંહ ધીમે ધીમે શ્વાસ લેતો-મૂકતો હતો. તેથી વિજ્યાને લાગ્યું કે હજી તે જીવે છે. આથી તેનો ઉન્માદ કેંક શાંત થયો. પરંતુ શ્વાસનો વ્યવહાર ઘણો મંદ હોવાથી તેઓ ટકી શકશે નહિ એમ તેને લાગ્યું. અજબસિંહ વિજ્યાના હૃદયના ભાવો ઉકેલી શક્યો તે બોલ્યો.

“ ગજબસિંહને કાંઈ નહિ થાય. જે દિવસમાં આરામ થઈ જશે. ” પોતાના મહાલયના જનાનામાં કેટલો ગોટાળો થઈ ગયો છે તેનો ખ્યાલ મહારાજાને હવેજ આવ્યો. તે ગજબસિંહના ધાને તપાસવા લાગ્યો.

અજબસિંહ તરફ વિજ્યાને જે ધૃણા છુટી હતી તે ધૃણા લય પામી ગઈ. કારણ કે તેણે પોતાના પ્રિયની સેવા કરતો. અજબસિંહને જોયો. વિજ્યા અજબસિંહના આ શ્વાસનથી શાંત થઈ; ને ભાવિ ઉપર આધાર રાખ્યો.

મહારાજા પણ અજબસિંહ તરફ હવે પ્રેમભાવથી જોવા લાગ્યા. અજબસિંહને દુઃખ આપવા માટે હવે તેને પશ્ચાતાપનો અનુભવ થવા લાગ્યો. તારાએ એક ‘યોગ્ય’ નેજ પોતાના માટે પસંદ કર્યો છે એમ મહારાજાને લાગ્યું ને પુત્રી પ્રતિ અજબ અનુકંપા વણ્ણી.

જે-ત્રણ દિવસ પછી ગજબસિંહનો ધરૂનયો. ને

ધીમે ધીમે તો તે હરેફરે એવી સ્થિતિમાં આવી ગયો. વિજ્યાને સમાચાર કેટલા આનંદ દાયક થઈ પડ્યા હશે તેની કલ્પના વાંચકોએજ કરવા તસ્દી લેવી.

અજબસિંહને તારાને મળ્યા ને એક અઠવાડિયું વીતી ગયું, બન્નેનાં મન એકબીજાને મળવા અધિરા થઈ રહ્યાં, મહારાજ શા 'માટે હવે તારાને મારી સાથે પરણાવવાની વાતમાં મૌન રાખી રહ્યા છે તે વિષે અજબસિંહે અનેક તરંગો ઉછાળ્યા; પણ કંઈ સત્ય તેને મળ્યું નહિ, તારા પણ પોતાના પિતા પોતાનો હાથ અજબસિંહને જલ્દીથી સાંપી આપે એ પગની રાહ જોવા લાગી.

વિજ્યા પણ સાબ થયેલા પોતાના પ્રિયનું દર્શન કરવાને ઘણીજ આતુર બની ગઈ, એક વખત બાગમાં મળવાનું સાહસ કર્યું હતું તેવુંજ કોઈ સાહસ કરીને પ્રિયને મળવાનો તેને વિચાર ઉદ્ભવ્યો.

જ્યારે અજબસિંહને હજી પણ તારાનો હાથ મેળવવાની તાલાવેલી લાગી રહી હતા !

પ્રકરણ નવમું.

“ ભેદ ક્યાંથી જાણ્યો. ”

અજબસિંહે જાણ્યું કે હવે તારા કુંવરી અજબ-

સિંહની થશે. કારણ કે તે અજબસિંહને જીતી શક્યો ન હતો, આથી તેને અવર્ણનીય દુઃખ થયું, તે દુઃખમાં તેણે મનોગત ઉદ્ધાર કાઢવા માંડ્યા.

“ હા....ય ! હવે તારા-મારા હૃદયની દેવી તારા-બીજાની થશે. એ મારાથી કેમ સહન થાય ? રૂંવે રૂંવે કોટી વીંછીની વેદનાનો અનુભવ થાય છે. એક પણ પળ ભેચેની વિના જતી નથી. તારા ! મારા જીવનની મોહક અધિષ્ઠાત્રી તારા ! મારા કરતાં અજબસિંહમાં શું વધુ છે ? આહ ! તારા ! તારા વિના આખું જગત્ મને અધકાર-મય લાગે છે તું મારી નહિ થાય એ પળે મારો પ્રાણ આનંદ સંસારને છોડીને અમર લોકમાં ચાલ્યો જશે ! હા ! “ અહિં તેના સ્વરમાં કઠોરતા આવી, હા ! પણ આમ શા માટે દુઃખ લોગવવું ? તારા જેને વરવા આહો છે તેને હલાલ કરું તો પછી તારા શું કરશે ? મને નહિ વરશે તો શું કરશે ? ક્યાં જશે ? બસ, એ અજબસિંહને હણવો ! મારા માર્ગમાં નડતા એ કંટકનું ઉચ્છેદનજ કરી નાંખવું ! ”

અહો ! કેવું ઘાતકી હૃદય ! એક સ્ત્રી માટે ભયંકર પાપ કરવાની ઇચ્છા અજબસિંહના હૃદયમાં જન્મ પામી. એ ઇચ્છાને તેણે મનજીત બનાવી “ બસ એ હરામખોરને હણવોજ ભેઈએ.”

અજબસિંહને મારવા માટે તે તલપાપડ થઈ રહ્યો. તેના હાથ અજબસિંહ ઉપર કેર વરસાવવા અધિર બન્યા. તેની આંખો અજબસિંહનું મુઠ્ઠું જોવા તત્પર બની, તેની તલવાર પોતાના હરિક્ષ્ણી ગરદન પર ફરી જવા ઉત્સુક થઈ.

નિઃશસ્ત્રી શત્રુને તે ઘણીજ સહેલાઈથી ઠાર કરી શકશે એ વિચારે તેને આનંદ આવ્યો. સાંજ પડેને શિવાલય પાસે છુપાઈ જવું; પછી એકા એક અજબસિંહ પર તૂટી પડી તેનો જાન લઈ લેવો. આવો ભયાનક નિશ્ચય કરતાં ગજબસિંહને લેશ પણ કમકમાટી આવી નહિ.

હંમેશના નિયમ પ્રમાણે અજબસિંહ સાંજે શિવાલય જવા ઘેરથી નીકળ્યો તેની પાસે કંઈ પણ શસ્ત્ર હતું નહિ. આજે તેના ઉપર મ્હોતનું ચક્ર ફરી રહ્યું હતું એની તેને ખબર હતી નહી. ઉતાવળે પગલે તે શિવાલયે જઈ પહોંચ્યો. મહાદેવની સ્તુતિ કરીને પછી તે પાછો ફર્યો.

સો એક કદમ પાછો ફરતાં તેના તરફ ગજબસિંહ તટી પડ્યો. પણ અજબસિંહ અસાવધ ન રહ્યો. જેવો ગજબસિંહે વૃક્ષના ઓથેથી બહાર નિકળીને અજબસિંહ તરફ ધસારો કર્યો કે અજબસિંહ ચેતી ગયો. ગજબસિંહને તેણે ઓળખ્યો, સંસારમાં કુર અને રાક્ષસ જેવા માણસો પડ્યા હોય છે તેવો ખ્યાલ તેને આ વખતેજ આવ્યો, ગજબસિંહે તલવાર ઉઘામી પણ તે અજબ-

સિંહે પોતાના શરીર પર પડવા લીધી નહિ, ઉછળીને તેણે ગજબસિંહનો તલવારવાળો ઉગામેલો હાથ પકડી લીધો. ગજબસિંહે પોતાનો હાથ છોડાવવા ઘણું પ્રયાસ કર્યો, પરંતુ અજબસિંહ એમ ખાધો જાય એમ ન હતો, જોર કરીને અજબસિંહને શત્રુના હાથમાંથી તલવાર ખુચવો લીધી.

તલવાર ગયા પછી ગજબસિંહની મુખ મુદ્રા અત્યંત દયાબ્ધનક બની ગઈ. તેને લાગ્યું કે હવે અજબસિંહને પોતાને જીવતો છોડશે નહિ., પરંતુ અજબસિંહ ઉદાર હતો, દુષ્ટાશયી માણસને પણ છેદન ભેદન કરવા જેટલી તેનામાં નિર્દયતા ન હોય એ સ્વભાવીક છે. પણ ગજબસિંહે દીનતા ભર્યા અવાજે માફી માગતાં હાથ જોડી લીધા.

“ મને માફ કરશો, અજબસિંહ ! મેં બૂલથી આ પગલું લીધું હતું ” અજબસિંહે તિરસ્કાર ભરી દૃષ્ટિ ફેંકીને આલવા માંડ્યું. ગજબસિંહ મ્હોં છુપાવતો બજાર રસ્તે થઈને પોતાના ઘેર આવી પહોંચ્યો, ઘેર આવતાં પાછો તેનો સ્વભાવ પ્રકાશ્યો.

“શું! એ હરામખોર જીવતો રહેશે? મારી તારાને તે પોતાની બનાવશે? શું આ ગજબસિંહ ધુળ ફાકતોજ રહેશે? નહિ, કદી નહીં. તારા કુંવરીને મારી ક્યાં વિના હું જપવાનો નથીજ! ” આ પ્રમાણે બોલીને તેણે વિચાર કરવા માંડ્યા. અંતે તેને એક વિચાર જડી આવ્યો.

“ અજબસિંહના નામની તારા કુંવરીને ચિઠ્ઠી લખવી. ને તેમાં તારાને સત્રે આઠ વાગે ગામ બહારના શિવાલયે આવવા લખવું. આથી તે ગમે તેમ કરીને પણ ત્યાં આવશે ને પછી ?—હા! પછી તેને ઉપાડીને દુર દુર ઉપડી જવું. ” અહો. શયતાનના વિચારો, અધમના આદર્શો કેવા દુષ્ટ હોય છે!

ખીજે દીવસે સવારે તેણે એક ચિઠ્ઠી લખી નાખી. તે ચિઠ્ઠીમાં તેણે નીચે પ્રમાણે લખ્યું હતું.

” બહાલી તારા !

ઘણા દિવસથી આપણે મળી શક્યા નથી એ માટે હું દુઃખી છું. આજ રાત્રે તું આવજો ક્યાં આવીશ ? ગામ બહારના શિવાલયે આવજો. આઠ વાગે હું ત્યાં આવીશને તું જરૂર મને ત્યાં મળજો. તારા મુખચંદ્રના દર્શન કરવાની મને અત્યંત આતુરતા છે.

જનનામાંથી ગમે તેમ કરીને પણ તારે આવી પહોંચવું. એજ.

લી. તારો અજબસિંહ.

પત્ર વાંચીને તેણે મુખ મલકાવ્યું. પછી પત્રને પરખીડીયામાં પેક કર્યો. તે પત્ર તારાને પહોંચાડવા માટે તેણે પોતાની વૃદ્ધ દાસીને પસંદ કરી. એ વૃદ્ધા અત્યંત આલાઠ હોવાની તેને ખાત્રી હતી. એ વૃદ્ધા દાસીને અજબસિંહે કહ્યું;

“આ પત્ર તારા કુંવરીને રાજમાં ગુપ્ત રીતે આપી આવવાનો છે.”

દાસીએ તે પત્રીત પત્ર હાથમાં લીધો ને રાજમહેલ તરફ જવા નિકળી.

આ દાસી ઘણી વખત રાજમાં જતી આવતી હોવાથી તેના માટે રાજના કોઈ પણ માણસો શંકા ઉઠાવે તેમ હતું નહિ. તેમ પહેરેગીરો પણ તેને રોકે એમ હતું નહિ. એટલે તે સરળપણે રાજમહેલના અંતર્ભાગમાં આવી શકી. એ વખતે તારા કુંવરી સ્નાન કરતી હતી. ગજબ-સિંહની દાસી હોજના કાંચનસમા નિર્મળવારિમાં જળ-કીડા કરતી તારાની પાસે ગઈને હોજના કિનારે ઉભી રહી. તારાએ વૃદ્ધને જોતાંજ બોલી.

“આવો દાણી બા ! આજે ઘણું દિવસે મોંઝાં બતાવ્યું !” તે દાસીનું નામ દાણી હતું. તે વૃદ્ધ હોઈ તારા તેને બા કહેતી હતી.

“તમારું જરા કામ છે.” દાણી બોલી.

“મારું ?” તારા બોલી.

“હા ” દાણીએ હસીને કહ્યું.

તારાએ સ્નાન વિધિ પૂર્ણ કરી કપડા પહેરી લીધા પછી બોલી.

“કહે, શું કામ છે ?”

“ તમારા રૂમમાં આવો, પછી કહું !” દાણી બોલી ને પછી તે તારાની સાથે ચાલવા લાગી.

બન્ને એક રૂમમાં આવ્યા. તારા બોલી.

“ કહો. ”

“ આ પત્ર તમને આપવા આવી છું !” એમ કહી દાણીએ છુપાવેલો પત્ર બહાર કાઢ્યો ને તારાના હાથમાં મૂક્યો.

તારાએ પત્ર હાથમાં લીધો ને તે બોલી.

“ કેાણે આપ્યો છે ?”

“ પત્ર વાંચો એટલે ખબર પડશે !” દાણીએ ચાલાકી પૂર્વક ઉત્તર આપ્યું. કારણકે ગજબસિંહે એવી સૂચના કરી ન હતી કે આ પત્ર ગજબસિંહે આપ્યો છે એમજ તારાને કહેવું. તો પણ દાણી હાસી ચતુરને ચાલાક હતી તેથી તેણે મોઢમ ઉત્તર આપ્યું. તારા પત્ર વાંચવાની તૈયારી કરવા લાગી એ જોઈ દાણીએ બણ્યું કે હવે ચાલ્યું જવું જોઈએ તેથી તે બોલી.

“ બેસો, તારા બા ! હવે હું જઈશ !”

“ બસ !” તારા બોલી.

“ હા. ” કહી દાણી ચાલી ગઈ તે તારા આનંદીત વદને તે પત્ર ફેડીને વાંચવા લાગી.

તારાએ પત્ર વાંચ્યો, ને તેના આનંદનો પાર રહ્યો નહિ. અબજસિંહના વદનનું દર્શન કરવાની આતુરતા. આજે રાત્રે તુંમ થશે એમ તેને લાગ્યું. ગમે તેમ યુક્તિ લડાવીને પણ પ્રિયના પત્રમાં જણાવેલા સ્થાને ટાઈમસર ઉપસ્થિત થવુંજ એવો તેણે નિશ્ચય કર્યો.

આખો દિવસ તેણે અવર્ણનીય આનંદમાં પસાર કર્યો. જ્યારે સંધ્યા થઈ; ત્યારે તે વિચારમાં પડી કે હવે બહાર નિકળવું શી રીતે ?

જે કે અંત સ્ત્રી સ્વજનોમાં વિજ્યા સિવાય તેને કોઈ હતું નહિ. તેની માતા થોડા દિવસ થયાજ મૃત્યુપામી ગઈ હતી. એટલે તેને અટકાવનાર કે તેને જતી બોઈ જનાર કોઈ પણ હોય તો તેની એક વિશ્વાસુ ખાસ દાસી જ માત્ર હતી. તેથી તેણે દાસીને યોગ્ય ઇનામ આપી દીધું. પછી તેણે કપડામાં પોતાની નવજાત સમાન સુકોમળ ને સુંદર દેહલતાને છુપાવી રાત્રિના આઠવાગવાની તે આતુર નેત્રે રાહ બોઈ રહી.

પહેરેઝીરો ઓળખે નહિ એટલા માટે તેણે નવીનજ પોષાક પહેર્યો હતો. ને મુખ, સાડીના પડદા નીચે છુપાવી બહાર નિકળી જવાનું તેણે ધાર્યું હતું.

ખરાબર પોણા આઠનો અમલ થયો. શિવાલય સુધી પહોંચતાં પા કલાક વ્યતીત થઈ જાય એમ હતું તેથી તે મહાલય બહાર નિકળવા તૈયાર થઈ. પણ હજી તે તેના

રૂમ બહાર પાંચ સાત પગલા મુકી ચક્રી ત્યાં તેને કોઈએ રોકીને પૂછ્યું.

“ તારા ! ક્યાં જાય છે ? ”

પોતાને રોકનારને પૂછનારનું મોં તારાએ જોયું. તે જાણી શકી નહિ.

“ તારા ! ખબરદારબહાર જતી નહિ ! અજબસિંહને મળવાની આશામાં તમે જાઓ છો, પણ એ અજબસિંહનું કાવતું છે. ચીઠી અજબસિંહે તમને ફસાવવા માટે લખી છે. ”

“ હું ! ” “ હા. ” તારા ભગ્ન હૃદયે પોતાના રૂમમાં આવી તેને ચેતાવનાર તેની જહેન વિજ્યા હતી. વિજ્યાએ એ સેદ ક્યાંથી જાણ્યો હશે ?

પ્રકરણ દશમું.

“ પ્રેમની પ્રબળતા વિશેષ હતી. ”

પ્રિય વાંચક ! વિજ્યા, અજબસિંહના કાવત્રાને કેવી રીતે કબી ગઈ હતી, કે જેથી તે પોતાની જહેનને શયતાનના સપાટામાં સપડાવી અટકાવી શકી, તે બધું હોયતો તૈયાર રહો.

વિજ્યા, પોતાના પ્રિય અજબસિંહને ઘણું વખત

અથા મળી ન હતી, તેથી કંઈ દીવ્ય લાગણીથી ખેંચાઈને તે પોતાના પ્રિયને મળવા ગઈ હતી. જ્યારે ગજબસિંહે તારાને સપડાવવા માટે ગજબસિંહના નામની ચિઠ્ઠી લખવાના નિશ્ચય ભૂત ઉદ્દગાર કાઢ્યા હતા, ત્યારે વિજયા તેનાજ ઓરડામાં લપાઈ ચૂકી હતી જેથી ઉદ્દગાર બરાબર સાંભળી શકી હતી. ગજબસિંહના ઓરડામાં ઘણી વસ્તુઓ હતી. તેજ ખુરશી પર બેસીને ઉદ્દગાર કાઢી રહ્યો હતો, તે ખુરશીની પાછળ એક કબાટ હતો ને તેની પાછળ વિજયા છુપી રીતે પ્રવેશીને પછી લપાઈ રહી હતી. ગજબસિંહ પોતાની વિચાર નિદ્રામાં તે જોઈ શક્યો ન હતો. તે જ્યારે તે ઉદ્દગાર બંધ કરીને ચિઠ્ઠી લખવામાં રોકાયો કે વિજયા કબાટ પાછળથી નિકળી ધીમે રહીને બહાર નિકળી ગઈ હતી. ને કોઈ ન જાણે તેવી રીતે રાજમહાલમાં આવી ગઈ હતી.

પરંતુ ગજબસિંહની ચિઠ્ઠી તારાને મળે છે કે નહિ, તે માટે છુપી રીતે તારા પાછળજ ફરતી હતી. જ્યારે સ્નાન કરતી તારા પાળે ગજબસિંહની દાસી આવી ત્યારે વિજયાએ તેને જોઈ લીધી હતી; ને બન્ને તારાના રૂપમાં ગઈ એટલે તે છુપી રીતે એ રૂપની બહાર બહી રહી હતી ને દાસી દાસીએ તારાને એક પત્ર આપ્યો તેવું તે સહમજી શકી હતી.

પણ તારા ગજબસિંહની ચિઠ્ઠીને ગજબસિંહની ચિઠ્ઠી માનીને શિવાસ્યે જવા નિકળે નહિ તે જોવાની તેને

મચ્છા ઉદ્ભવીને તે વખતેજ તારાને રોકવી એવો તેણે નીશ્ચય કર્યો.

પછી તારાને ઠાઠ માઠ સાથે મહાલય બહાર છુપી રીતે બહાર નિકળી જવાની આતુરતામાં જતી જોઈને તેણે અટકાવી હતી. આટલા ખુલાસાથી વાંચકો હવે સ્પષ્ટ રીતે સહમતી શક્યા હશે.

વિજયા તારાને રોકીને પોતાના રૂપમાં ચાલી ગઈ. રૂપમાં આવીને તે પથારીમાં પડીને પોતાના પ્રિયના રાક્ષસી સ્વભાવ પર વિચાર કરી રહી. તેનો પ્રેમ મોહાંશી ન હતો એટલે એવા રાક્ષસી સ્વભાવવાળાને પણ તે તિરસ્કારી શકી નહિ. રાક્ષસ હોય કે ગમે તેવા હોય તો પણ તે કુદરતી પ્રેરણાથી તેને દેવથી વધારે પૂજનીય ગણવા લાગી. ને તેનાજ ચરણમાં પોતાનું જીવન સમર્પવામાં તે પોતાના જીવનને અહો ભાગ્ય લખવા લાગી. ગજબસિંહ તારાને ચાહે છે એવું જાણવા છતાં વિજયા તેના પ્રેમમાંથી ચળી નહિ. જેને તે પોતાનો પ્રિય માની ચૂકી છે તે, તેને તિરસ્કારી કહાડે છે એ વિચારે તેને સહેજ દુઃખાનુભવ થયો; પરંતુ ધીમે ધીમે પણ પોતાની ઉપર ગજબસિંહનો પ્રેમ પ્રાપ્ત કરી શકશે એમ માની રહી. તિરસ્કાર કરનારના જીવનને તે પોતાનો અધિકારી સ્વીકારી ચૂકી હતી; એટલે પછી તે પ્રીય આત્મા ગમે તેવા કઠોર સ્વભાવનો

હોય તો પણ તેને છોડી શકાય નહિ,—અને દીલ દીંધુ તે
 બીજાને આપી શકાયજ નહિ એવો તેનો મંત્ર થઈ પડ્યો.
 ને તારા અને ગજબસિંહ પ્રેમ માટે તેને માન વધુટયું.
 પોતાનો પતા આવા એકમેકને આહતા આત્માને શામાટે
 લગ્ન ગાંઠથી ભેડી દેતા નથી એ માટે તેને કશી કલ્પના
 આવી શકી નહિ. દેવોએ વથી યુગલને દેવો પણ સત્કારે
 એટલે સુધી તે માની ચુકી. ગજબસિંહ જો પોતાને અંતઃક-
 રણ પૂર્વક આહિ તો પોતાનું યુગલપણ એવુંજ ‘આદર્શ’
 અને એમ વિચારતાં, પ્રિય આત્માના તિરસ્કારથી તેને
 રહેજ લાગી આવ્યું !

ત્યાર પછી ઘણી વખત વિજયા ગુપ્ત રીતે ગજબસિંહને
 મળતી હતી, ને પોતાને આહ વાતે જોના પાથર્યા કરતી
 હતી; પરંતુ ગજબસિંહ તારાને મૂકીને બીજાની સાથે
 પ્રેમમાં પડવાનો ઇન્કારજ કરતો હતો. વિજયા આથી
 ઘણાંજ કષ્ટનો અનુભવ કરતી હતી. પરંતુ તેનો પ્રેમ એવો
 પ્રબળ હતો કે એ દષ્ટમાં તેનો પ્રેમ જેવાને તેવોજ હળ
 હળી રહેતો હતો.

ગજબસિંહ જેવા દુષ્ટ મનુષ્ય પ્રતિ વિજયા જેવી
 સુકોમળ ભોળી બાળા શા માટે આટલી આકર્ષાઈ હતી
 તેનું કારણ કેઈના બાણવામાં નથી. એકાદ રસિક આત્માના
 ચરણે વીળ્યા જેવી રાજકુમારી પોતાનું જીવન અર્પત, તો

તેનો ઘણુંજ માન પૂર્વક સત્કાર થાત. પરંતુ ગજબસિંહને વિજયાની ગણતરી ન હતી તેનું લક્ષ્ય એક તારા કુંવરીજ હતી. કેાઇપણ ઉપાયે તારાને ‘ પોતાની ’ બનાવવા તે ચાહતો હતો.

ઘણી વખત તે તારાને ગુપ્ત વેશમાં રાજમહાલમાં ઘુમીને મળવાના સાહસનો વિચાર કરતો હતો પરંતુ સાહસ કરવામાં બનનાં ભેખમ તેણે ભેવા. પછી તે અનેકાનેર યુક્તિઓ શોધવા લાગ્યો પરંતુ એક પણ યુક્તિ તેને જડી નહિ કે યુક્તિ દ્વારા પોતાની બનાવી શકે.

અજબસિંહની પોતાના શત્રુ ગજબસિંહની દુષ્ટ મનો-વૃત્તિ કળી ગયો હતો તેથી તે અત્યંત સાવધ રહેવા લાગ્યો હતો. તારા કુંવરી ક્યારે પોતાની પત્નિ થાય એ ભેવા માટે તેની આતુરતા ઘણી તીવ્ર બની જતી હતી.

પણ શામાટે મહારાજા હજીયે પણ અજબસિંહને તારાનો હાથ સોંપી આપતા નથી ?

તારા કેટલીયે વખત તે માટે પોતાના પિતાને પૂછવાના વિચાર પર આવી જતી; પરંતુ એમ કરવામાં તેણે અસરકારકતા ભેદને તેથી પ્રિયના વિરહ તાપમાં તે સેકાવા લાગી હતી !

આ પ્રમાણે વિજયા ગજબસિંહના વિરહમાં—પ્રિયના તિરસ્કારમાં દુઃખી હતી, ને તારા પણ પોતાના પ્રિયના વિરહમાં દુઃખી હતી. અજબસિંહ પોતાની પ્રેમીકાના વિરહમાં

બળતો હતો, જ્યારે ગજબસિંહ તારાને શી રીતે તાબે કરવી એ યુક્તિઓની શોધમાં પોતાની સઘળી બુદ્ધિને ખર્ચી નાખતો હતો.

તે નોકરી પર પણ બરાબર જતો નહિ. કેટલીયે વખત કચેરીમાં પણ તે ગેર હાજર રહેતો. પોતાને જીવીત દાન આપનાર વ્યક્તિનું એટલું બેદરકારપણું મહારાજ ચલાવી દેતા હતા. પણ પોતાની ઉદારતાને ગજબસિંહ કેવો ઉપયોગ કરે છે તેની તેને ખબર હતી નહિ. પોતાની પુત્રી પાછળ તે કાળો કેર વરસાવવા તૈયાર થાય એટલી હદે તે ‘દીવાનો’ બની ગયો છે તેની ખબર એ, ગજબસિંહના ઉપકાર ભાર તમે દબાયલા મહારાજને ક્યાં હતી ?

ઘણી વખત વિજયા ગજબસિંહને મળી હતી ને પોતાને ચાહવા માટે પ્રાર્થના કરી ચુકી હતી; પરંતુ ગજબસિંહે તેના સામી સ્નહેની માત્ર દૃષ્ટિથી પણ અત્યાર સુધી જોયું હતું. તો પણ વિજયા એક વખત ગજબસિંહ પાસે ફરીને ગઈ. આવી રીતે પોતાના પ્રિયને મળવા જવામાં કેટલું જોખમ હતું તે તેનાથી અબણ્યું ન હતું ; પરંતુ તેનો પ્રબળ પ્રેમથી એવા જોખમ ઘણાંજ ગૌર્વ બની જતા હતા. જ્યારે તે ગજબસિંહને મળી તે વખતે પણ ગજબસિંહ તારાને મેળવવાની યુક્તિમાંજ ધ્યાન પડેલી રહ્યો હતો. વિજયા-એ વિનયપૂર્વક પોતાને ચાહવાને પોતાનું “જીવન” સદાને

માટે સ્વામિ બનવા માટે ઘણીએ વિનતિ કરીને જો પોતાને આ વખતે નિરાશા આપશે તો પોતે આપઘાત કરશે ને એક ઉછરતા—આશાવંતા કન્યા કુસુમને અકાળે કરમાવી નાખવાનું પાપ લાગશે તેમ પણ કહ્યું; છતાં ગજબસિંહે તેને તિરસ્કારી કહાડીને વધુમાં જણાવ્યું કે હવે આજ પછી કેઈ દિવસ મને મળવા આવીશ તો બનથી મારી જઈશ. ”

પ્રિયના કઠોર હૃદય ઉપર તેને ક્ષણિક તિરસ્કાર આવ્યો. પણ તેની અસર કાંઈ ખરાબ થઈ નહિ. પ્રેમની પ્રબળતા વિશેષ હતી.

પ્રકરણ અગિયારમું.

એ કોણ ?

જાપોરનો સમય હતો. પ્રભાતકર પ્રખર તેજથી તપી રહ્યા હતા. પૃથ્વી ધ્રુવધગતી થઈ હતી. પવનની ગતિ મંદ હોઈ ઉકળાટનું જોર વિશેષ પ્રમાણમાં હતું. વિજ્યા જાપોરનું જો-જન લખને ઉકળાટથી પાસેની પથારીમાં પડી હતી. પંખા વડે તે પવન નાખી રહી હતી તેણે એક સાળુજ પહેર્યો હતો, તથાપિ પ્રસ્વેદથી તે ઝેંઝેંજેં થઈ ગયો હતો. તેના કપાળ પ્રદેશમાં પ્રસ્વેદગિંદુઓ બાઝ્યા હતા; ને તે સાચા મોલીની બ્રાંતિ કરાવી રહ્યા હતા.

તે પચારીમાં આબોટી રહી હતી. તેની દૃષ્ટિ સમક્ષ ગજબસિંહની અસકતાની, મૂર્તિ ખડી થઈ હતી, પવન ખાવાનો વ્યવહાર બંધ કરીને તે બંધે મોટા વિચારમાં પડી હોય તેમ તે ગંભીર બની ગઈ. તેના વદન ઉપર સજ્જતાને બદલે ગંભીર્ય તરી આવ્યું. ગજબસિંહનો તિરસ્કાર તેને ચાલી રહ્યો. કોઈપણ રીતે ગજબસિંહ પોતાને ચાહવાના નથી એમ તેણે કહ્યું. એ કહવાની સાથે એ પણ વિચાર સ્ફુરી આવ્યો કે 'તો પછી શું થામાટે ?'

તેની દૃષ્ટિમાં એક ગજબસિંહજ હતો. ગજબસિંહનેજ તે માનસિક રીતે પતિ તરીકે સ્વીકારી ચૂકી હતી. આટલી પ્રેમાળ વિજયાને તિરસ્કારી કહાડી તેને દુઃખોદધિમાં ડૂબાડનાર ગજબસિંહની નિર્દયતા-નઠોરતા વિષે શું કહેવું? અરેખર ! વિજયાના દુઃખનો પાર ન હતો. અતિશય ઉકળાટના ત્રાસમાં તેણે પ્રિયના તિરસ્કારની સ્મૃતિથી વિશેષ દુઃખ દેખાઈ આવ્યું ને તે આકુળ વ્યાકુળ બની ગઈ. ઘણું દુઃખ કરતાં આ એકજ દુઃખ કે જેને તે પોતાનો પતિ માની ચૂકી હતી તે પોતાને લેશ પણ ચાહતો નથી એ દુઃખ તેને અસહ્ય થઈ પડ્યું. ખજરની તીવ્ર અણી પોતાની છાતીમાં ભોંકવાની તેને મરણ થઈ આવી. તેની ઉન્માદ દૃશ્ય વધારે પ્રબળ થતી ચાલી.

થોડીવારે તેના રૂમમાં એક વૃદ્ધ સ્ત્રીએ પ્રવેશ કર્યો ને

પોતાની સ્થિતિમાંથી કેંક ચળાયમાન થઈ તે ઉભી થઈ
ગઈને આવનાર સ્ત્રીને માન આપતાં બોલી:

“ આવો, દાણીબા ! બેસો!! ”

એ આવનાર સ્ત્રી ગજબસિંહની દાસી દાણી હતી.
વિજ્યાએ તેને બેસવાનો વિવેક દર્શાવ્યો; પરંતું દાણીતો
ઉભીજ રહીને બોલી.

“ આ પત્ર લ્યો તે ગજબસિંહે આપ્યો છે. ”

ગજબસિંહનું નામ સાંભળતાં વિજ્યા શુષ્ક રીતે
હસી રહી. પોતાના પ્રિયના પત્રને વાંચવાં તે અધિર બની
દાણીના ગયા પછી તેણે તે પત્ર વાંચ્યો ને પત્રમાં નિચે
મુજબના લખાણનો સમાવેશ હતો.

“ બહાલી વિજ્યા !

“ તું મને અંતઃકરણ પૂર્વક ચાહે છે કે કેમ એ
બાણવા માટે મેં આજ સુધી તને તિરસ્કારી હતી. હું
તને તિરસ્કારું ને તું મારા પ્રેમમાંથી ચળે છે કે કેમ, મને
છોડીને બીજાને ચાહે કે કેમ ? તે બાણવા માટેજ હું તને
તિરસ્કારતો હતો; વાસ્તવિક તો હું તને આહવા માટે મારો
બતને શિખામણ આપતો હતો એક મહારાજાની રાજકુવરી,
ને તે વળી સૈન્ય સંપત્ર, તેને હું ન ચાહું એ બન્નેજ
કેમ ? શું હું યોગીજી કે દુનિયાથી ઉદાસીન રહું ? તારા
જેવી લલિત લલનાની સાથે લગ્ન કરવાની મારી આતુર

તા છે. આ પત્રથી હું તને જણાવું છું કે મેં તારી કસોટી કરી લીધી છે. મારી કસોટીમાં તું ઉત્તીર્ણ થઈ ચૂકી છે તારો મારા પ્રતિનો પ્રેમ ઘણોજ સજ્જડ છે, ને એ પ્રેમ જીંદગી પર્યંત તૂટવાનો નથી એવી મારી ખાત્રી થતાં આપત્ર લખવાની મને ફરજ પડી છે તે એ જણાવવાના ઉદ્દેશે કે હું આજથી તને ચાહું છું-જીવના ઉડાણમાંથી હું તને આ લખી રહ્યો છું-કે હું તને અંતઃકરણ પૂર્વક ચાહું છું. તારા જેવા અમુલ્ય સુંદરી રત્નને 'માફ' કરવાની હવે મને તાલાવેલી લાગી છે.

હવે હું તને મળવાને તારા મીઠા અમીઝરતા શબ્દો સાંભળવા અત્યંત ઉત્સુક બન્યો છું. તારા સૌન્દર્યનું પાન કરવાની મને તૃષ્ણા જાગી છે. માટે તું આ પત્ર વાંચી આજ સાંજે ગામખહારના શિવાલયે આવજે. ત્યાંજ હું તારો રાહ જોતો બેસી રહીશ. મને આશા છે કે તું મને નિરાશ નહિજ કરે.

લી. તારો ગજબસિંહ

આ પત્ર વિજ્યાને અત્યંત આનંદનો વિષય થઈ પડે એમાં શી નવાઈ? 'બહાલીવિજ્યા!' નું સંખોધન વાંચતાં તેના રોમાંચ ખડાં થઈ ગયા હતા જે બ્યક્તિ તરફ તે અવર્ણનીય સ્નેહ વર્ષાવી રહી હતી. તે બ્યક્તિ પોતાને આહતી નહોતાના કારણ વિજ્યા આપઘાત કરવાના વિચારને સેવી રહી હતી, ત્યાં આવો પત્ર મળ્યોએ જોઈને તેનું હૈયું હર્ષના હીચકે હીચી રહ્યું.

તેણે પત્ર બે ત્રણવાર વાંચ્યોને છાતી સાથે આંપતાં વિજયાના અંતઃકરણમાં આનંદનો કુવારો છુટ્યો. તેનું સંવળું દુઃખ આલ્યું ગયું! ગ્લાનિ, શોકના સ્થાને આનંદ આનંદજ પથરાઈ રહ્યો. તેના હોઠ બાણે અબાણે હસી ઉઠ્યા. તેની આંખોમાંથી અણુદીઠ તેજ ઉભરાતું આલ્યું.

પોતાના પ્રિયને મળવાને તે એટલી બધી આતુર બની ગઈ કે સુર્યનારાયણને પોતાની લીલા સમાવી લઈ અદૃશ્ય થઈ જવાનું કહેવા લાગી.

આખરે સાંજ પડી. કર્તવ્યપરાયણ દિનકર અસ્ત પામવાની અણીપર આવી ગયો. પશ્ચિમાઠાશ રક્ત વર્ણ બની ગયું. વિજયા ગુપ્ત રીતે મહાલય બહાર નિકળી પડી આજે દરરોજના કરતાં તેણે સુંદર વસ્ત્રો પહેર્યા હતા. અલંકારો પણ અગત્યના જે આકર્ષક થઈ પડે એવા પહેરી લીધા હતા. વાળમાં સુગંધીદાર તેલ નાખીને તે સુંદર રીતે ઓળવામાં આવ્યા હતા આજની તેની સુંદરતા ઓરજ ભલુકી નિકળી હતી. જે પોતાને તિરસ્કારતો હતો તે પોતાને હવે આદરે એ વિચારે તેના વદનને હસતું બનાવી દીધું હતું, પ્રિયના મુખથી ‘બહાલી’નો ટહુકો સાંભળવા માટે તેના કર્ણો ઉત્કંઠિત બની ગયા હતા,

તે ગામ બહારના શિવાલયે આવી પહોંચી, શિવાલયમાં કોઈ હતું નહિ! પુબરી દીપક પ્રકટાવીને હમણાંજ

આલ્યો ગયો હતો સિવાય બીજું ત્યાં કોઈ આવતું નહિ એવી વિજ્યાને ખબર હતી. તેથી તે શિવાલયમાં ગઈને મહાદેવની સ્તુતિ ઉચ્ચારી તેણે માન્યુરે સ્તુતિ કરી રહીશ ત્યાં ગજબસિંહ આવી પહોંચ્યો,

“મહાદેવ ! લોગાનાથ ! આ દીન બાળકીની આશા જવલંત બનાવજો મારા પ્રિય ગજબસિંહે આજ મને પ્રેમ પૂર્વક બોલાવી છે એ હું આપનીજ કૃપા માનું છું. ને તે મારા પ્રિય સદાકાળ મને ચાહે ને અમારું યુગલ બંધાય એટલી અમી દ્રષ્ટિ વર્ષાવજો એવી મારી દીન પ્રાર્થના છે તમે લોળાછો આશ્રિતોનો ઉદ્ધાર કરોછો હું આપની આશ્રિતાછું રંકછું જગતની લોળી કન્યાછું મારું જીવન જવલંત બને એવી મને મહત્વાકાંક્ષા છે મારી એ મહત્વાકાંક્ષાપાર પાડ્યો હે ! ત્રિપુર મારે આપનું રક્ષણ છે મારા પ્રિયને સદાકા . સન્મતિ આપજો ”

તે આ પ્રમાણે પ્રાર્થના કરી ને શિવાલય બહાર પરસાળ માં આવી. રસ્તાપર તેણે દ્રષ્ટિ ફેંકી; પરંતુ હજી ગજબસિંહ આવતો જણાયો નહિ એટલે તેની આતુરતા તીવ્ર બની. “ ગજબસિંહ ! ગજબસિંહ ! ” એ નામનો બપ એની જીભ પર થવા લાગ્યો. હમણાં આવશે’ એમ તે હૃદયને કહી રહી હતી. પ્રિયતમ આજે પોતાને બહાવ પૂર્વક બોલાવશે ને હું તેમની છાતી સાથે બેઠાઈ જઈ

તેમના ઓળોને ચુસી લઈશ એવા તરંગમાં તે હસતી
ઢાલતી હતી, પરંતુ ત્યાં— ગજબા ગજબા

એકા એક તેની ગરદન પર તલ્વારનો ઘા પડ્યો !
એ ઘા મ્હોતનો હતો. વિજયા ધબ્ દધને પરશાળ પરથી
નીચે પડી ગઈ. પડતાંજ તેનો અમૃતમય આત્મા હવામાં
ભળી ગયો ! બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો એક કન્યા કુસુમ
અકાળે અગદાર્થ ગયું !

વિજયા જેવી સુંદર કન્યકાની કોમળ ગરદન પર
તલ્વારનો તીવ્ર ઘા-કરનાર એ નિર્દય કોણ હતો ?

પ્રકરણ બારમું.

અધ્યાય.

ગજબસિંહિ ગજબ કરવાનો નિશ્ચય કર્યો તારા કુંવરી
સહજમાં મળવાની નથી એમ તેને લાગ્યું. તેણે પોતાના
ખાસ રક્ષક બે સિપાઈઓને બોલાવ્યા; ને કહ્યું.

“ તમારા બેમાંથી એક જણે મારું કામ કરવાનું છે.”

“ અમે આપનું કામ અમે તેવું હશે તો પણ કરવા
તૈયાર છીએ અમારા જાન આપનાજ માટે છે !” બન્ને
સિપાઈઓએ વિનય પૂર્વક ઉત્તર આપ્યું.”

“નહિ. બે જણાનું કામ નથી, રસુલ ! મારું કામ હું તને સોંપવા માગુ છું !” ગજબસિંહ બોલ્યો.

તે બેમાં એકનું નામ રસુલ હતું તે આ સાંભળીને બોલ્યો.

“હજુર ! કહો, હું આપનું કામ બનનાં સોબે પણ બજાવીશ.”

“જો સાંભળ ! આજ સાંજે ગામ બહારના શિવાલય પર એક સ્ત્રી આવશે તેને તારે તદ્વારથી કાપી નાખવી.” ગજબસિંહે આજ્ઞા આપી.

“એ સ્ત્રી કોણ છે ?” રસુલે કંપતા અવાજે પ્રશ્ન કર્યો.

“રાબની પુત્રી છે. સાંભળ ! ચમક નહિ—તેને કાપી નાખીશ તો હું તને ઇનામ આપીશ.” ગજબસિંહ બોલ્યો.

રસુલ ઈનામની લાલચે લેવાયો. ઇનામની લાલસામાં તે મહાપાતક બેડારવા તૈયાર થયો. જ્યારે રસુલે પોતાની આજ્ઞાનો સ્વીકાર કર્યો; ત્યારે ગજબસિંહે રસુલની પીઠ થાબડી ને પોતાના ‘માલીક’ના મુખમાંથી ‘શાબાશ’ સાંભળતાં રસુલે પોતાને ધનભાગ્ય માન્યા.

પછી બન્ને સિપાઇઓને રજા આપીને તે વધુ વિચાર કરવા લાગ્યો.

“વિજ્યાનું ખુન થાય પછી ? એ આરોપ અજબસિંહ ઉપર શી રીતે આવે ?”

ક્ષણ-એ ક્ષણ મૌન રહ્યા પછી છે બોલ્યો.

“ હા, અજબસિંહને તારાના નામની ચિઠ્ઠી લખવા ને તેને શિવાલય ઉપર સાંજે બોલાવવો એટલે અજબસિંહેજ વિન્યાનું ખુન કર્યું એવી વાત બહાર આવશે. પરંતુ અજબસિંહેજ ખુન કર્યું એવી સાબીતી શી રીતે થઈ શકશે ? ” વળી તે મૌન રહ્યો. એક તરંગ તેને આવ્યો ને તેણે તાંબી પાડી. રસુલ આવ્યો ને આજ્ઞાની રાહ જોઈ રહ્યો.

ગજબસિંહે તેને કહ્યું:

“ રસુલ ! એક ખીન્નું કામ કરવું પડશે ! ને તે ઘણીજ કુશળતા પૂર્વક કરવાનું છે. ”

“ એવું શું છે ? ” રસુલ બોલ્યો.

“ જો અજબસિંહના મકાનમાં તારે ગુપ્ત રીતે પ્રવેશ કરવાનો છે. ” ગજબસિંહ બોલ્યો.

“ તે શા માટે ? ” રસુલે પ્રશ્ન કર્યો.

“ શામાટે ? રસુલ ! અજબસિંહની તલ્વાર ઉપાડી લાવવા માટે ! ” ગજબસિંહે વધારે જણાવ્યું.

“ અજબસિંહની તલ્વાર જોઈએ છે એમને ? ” રસુલ બોલ્યો.

“ હા, રસુલ ! પણ ઘણીજ સાવચેતીથી એ કામ થવું જોઈએ. ” ગજબસિંહે સૂચના જણાવી.

“ સાર, સારેબા! અજબસિંહની તદ્દવાર હું હમણાંજ લઈ આવું છું, પછી ? ” કહી રસુલ ઉતાવળે પગલે ત્યાંથી નિકળી ગયો.

અજબસિંહ હવે હર્ષમાં ઉછળવા લાગ્યો તેણે રસુલના ગયા પછી બે ચિઠ્ઠી લખી. એક ચિઠ્ઠી અજબસિંહને તારાના નામની લખી, ને બીજી ચિઠ્ઠી પોતાના નામની વિજ્યાને લખી. વિજ્યાને લખેલી ચિઠ્ઠીમાં તેણે વિજ્યાને સાંજે શિવાલયે બોલાવી હતી. ને અજબસિંહની ચિઠ્ઠીમાં તેણે તારાના નામથી શું લખ્યું હતું; તે બ્યારે અજબસિંહના હાથમાં એ ચીઠ્ઠી જશે ને વંચાશે ત્યારે ખબર પડશે.

અજબસિંહને તારાના નામની ચિઠ્ઠી લખવામાં શું ઉદ્દેશ હતો તે પણ આગળ ઉપર જણાઈ આવશે.

ચિઠ્ઠી લખી રહ્યા પછી તેણે પોતાની ખાસ માનીતી ચાણાક્ષ દાણી દાસીને બોલાવીને વિજ્યાને પોતાના નામની લખેલી ચિઠ્ઠી આપવા માટે મોકલી. દાણી રાજ મહાલમાં આવીને વિજ્યા કુંવરીને એ ચિઠ્ઠી આપી પાછી ફરી હતી તે આગળ ઉપર જણાવાય ગયું છે.

બ્યારે વિજ્યા દુઃખથી આપઘાત કરવાના વિચારમાં હતી, ત્યારે અજબસિંહની ચિઠ્ઠી તેને મળીને, તે વાંચતાં તે અત્યંત આનંદમાં આવી ગઈ હતી. પરંતુ તેને દોષબો

કહું નહિ કે એ પત્ર તેના પ્રિયનો પ્રેમનો પત્ર નહિ કીન્તુ
મ્હોતનો પયળામ હતો.

સાંજે તે હર્ષોનંદમાં હીંચતી હીંચતી શિવાલયે
આવી એ વખતે તેના મનની ભાવના કેવી હતી તે કહેવા
અમારી પાસે શબ્દો નથી. પરંતુ તેનીએ ભાવના ઉપર
પાણી ફરી વળ્યું તે આપણે જોઈ ગયા. પરમાત્માની વિમળ
વિશ્વવાટીકાનું એક ઉછરતું ગુલાબ ખીલ્યું—ન ખીલ્યું ત્યાંતો
એક દુષ્ટની અધમતાની હોળીમાં સળગી ગયું એ વાંચીને
વાંચકોની આંખોમાં આંસુ આવ્યાં હશે.

વિજ્યાની ગરદન છેદી નાખનાર રસુલ હતો. જે તલ્વાર
વડે તેણે વિજ્યાને છેદી નાખી તે તલ્વાર અજબસિંહની
હતી. રસુલ જ્યારે અજબસિંહના ઘરમાં ચોરની માફક
ગુપ્ત રીતે પ્રવેશી ગયો હતો, ત્યારે અજબસિંહ બહાર
ગયો હતો ને ઘરનાં બીજા માણસો ઉંઘતા હતા તેથી રસુલ
અજબસિંહની તલ્વાર ઉપાડી લાવ્યો હતો ને એ તલ્વાર
સાથે રસુલ ઘાતકીને અજબસિંહે શિવાલય ઉપર મોકલ્યો
હતો. જ્યાં રસુલે પોતાનું ઘાતકી પણું પ્રકાશિત કર્યું.
ઈનામ લાલચમાં તે પાપીએ એક કન્યા—મહારાજાની એક
સુંદર કન્યાને સદાના માટે જહન્નમની ખાડીમાં સુવાડી દીધી!

અહો ! અધમ મનુષ્યોના ઓળા પૃથ્વીપટ ઉપર
શા માટે પડતા હશે !

તારાના નામની લખેલી ચિઠ્ઠી અજબસિંહને આપવા કેને મોકલવો ? એ વિચારમાં ગજબસિંહે એકાદ કલાક વીતાવ્યો. પછી તેણે તે કામ માટે દાણી દાસીનેજ પસંદ કરી. દાણીને બોલાવીને તે ચિઠ્ઠી આપતાં ગજબસિંહે સૂચના આપી.

“ દાણી ! આ પત્ર અજબસિંહને આપવા જવાનું છે. જેવી રીતે વિજ્યાને તું પત્ર આપી આવી તેવી રીતેજ અજબસિંહને આપી આવ. પણ તારે પત્ર આપતાં વખતે એટલું કહેવાનું છે કે આ પત્ર તારા કુંવરીને આપ્યો છે હું તારા કુંવરીની વિશ્વાસુ દાસી છું. ”

“ બહુ સારું ” - વૃદ્ધ મ્હોડામાંથીએ શબ્દો નીકળ્યાને પછી તે અજબસિંહના મકાન તરફ ઉપડી પોતાના માલીક આજે આશી ખટપટ કરી રહ્યા છે તેની તેને કલ્પના આવી શકી નહિ. અજબસિંહના મકાનમાં તે આવી એ વખતે

અજબસિંહ બહાર ગયો હતો. તેની આવવાની રાહ જોતી તે તેના ઘરની બીજી વ્યક્તિઓ સાથે વાત કરતી બેઠી. થોડી વારે અજબસિંહ ઘરમાં આવ્યો ને સીધો પોતાના રૂમમાં આવ્યો. તેણે કપડાં ઉતાર્યા ત્યાં દાણી આવીને ગજબસિંહનો આપેલો પત્ર તેણે અજબસિંહના હાથમાં મૂક્યો. સાથે સાથે ગજબસિંહની સૂચના પ્રમાણે બોલવાનું બુદ્ધી નહિ.

દાણી પત્ર આપી ચાલી ગઇ. અજબસિંહે :તારાના પત્રને હૃદય સાથે ચાંચ્યો. પછી હોઠો વડે ચૂમ્યો બાદ તે વાંચવા લાગ્યો.

“ બહાલા !

“ આપના દર્શન વિના હું આકુળ વ્યાકુળ છું. આપણી છુપી મુલાકાત થવી જોઇએ. માટે હું વિનય પૂર્વક લખું છું કે ગામ બહારના શિવાલયે રાત્રે આઠ વાગે તમારે આવવું. એ વખતે ત્યાં આવીશ આપણાં પ્રત્યક્ષ મિલનની હવે જરૂર છે. તમારા વિરહમાં હું લેવાતી જઈ છું ! આપણું આત્મૈક્ય તો થઇ ગયું છે; પરન્તુ લગ્નની ગાંઠથી જોડાવામાં વિલંબ થતો જોઈ મારું કાળજી દરરોજ કપાતું જાય છે !

મારા પિતા શા માટે હજી આપણને પરણાવતા નથી એ કાંઈ સમજી શકાતું નથી પણ લયારે ત્યારે આપણે દંપતી જીવનનાં લહાવા લેવા ભાગ્યશાળી થઈશું એવી મને ખાત્રી છે.

આપ જરૂર આજે આપેલા ટાઈમ સર પધારશો. દાસી આપના મુખ દર્શનની તીવ્ર ઉત્કંઠિત છે. એજ લી. તમારી તારા.

પત્ર વાંચીને અજબસિંહ આનંદ પામે એ બનવા જોઇ હતું. જેવી રીતે અજબસિંહના પત્રથી વિજયને આ-

નંદ ઉપજ્યો હતો તેવી રીતે તારાના નામના કૃત્રિમ પત્ર-
થી અજબસિંહને આનંદનો અનુભવ થયો. પરંતુ તેને
ક્યાં ખબર હતી કે એ પત્ર પોતાના માટે અત્યંત લયંકર છે!

દાણીએ ગજબસિંહને આવીને અજબસિંહને પત્ર
આપીઆવી છું એમ કહ્યું, ને ગજબસિંહ હવે પોતાનો
સિતારો ચમકતો જોવા લાગ્યો. આટલી ખટપટમાં સાંજ
પડી ગઈ અટલે તેણે અજબસિંહની તલ્વાર સાથે મોકલેલા
રસુલની આવવાની તે રાહ જોવા લાગ્યો.

રસુલ આવ્યો. પણ તેના હાથમાં તલ્વાર કેમ ન
હતી? ગજબસિંહે તેને સૂચના કરી હતી કે વિજયાનું ખુન
કરીને તલ્વાર ત્યાંજ નાખી દેવી. તેથી રસુલે એ લોહી
ભીની તલ્વાર વિજયાના શબ પાસેજ નાખી દીધી હતી
રસુલને તલ્વાર વિના આવેલો જોઈ ગજબસિંહે કલપી
લીધું કે કામ તમામ થઈ ગયું. વધારે ખાત્રી કરવા માટે
તેણે પ્રશ્ન કર્યો:

“ કેમ, રસુલ ? શું કરી આવ્યો ? ”

“ કામ તમામ, સાહેબ ? ” રસુલ કંઈક અસિમાન
પૂર્વક બોલ્યો.

“ તલ્વાર ત્યાંજ મૂકી દીધી છે ને ? ” ગજબસિંહે
પૂછ્યું.

“ રસુલ આપની સૂચના બૂલે એવો છે ? ” રસુલ
બોલ્યો.

“ શાખાશ ! રસુલ ! લે આ ઇનામ ! ” કરી ગજબસિંહે પ્રાંચ સોની નાટો રસુલને આપી. ધર્મને નીતિના ખુનના બદલામાં મળેલી એ નોટોને રસુલે પોતાના કબજામાં લીધી ને ગજબસિંહને તે નમી પડ્યો ! થોડી વારે તાજબસિંહ બોલ્યો.

“ રસુલ ! ”

“ જી, સાહેબ ! ” રસુલ વિનયપૂર્વક બોલ્યો.

“ જો હવે થોડુંજ કરવાનું બાકી છે. તારે મારી સાથે મહારાજા પાસે આવવું; ને તારે મહારાજાને એમ જણાવવું કે આજે આઠ વાગે રાત્રે રાજપુત્રી વિજ્યાનું અજબસિંહ ખુન કરવાના છે. મહારાજા પૂછે કે તે તે કેમ જાણ્યું? તો તારે જણાવવું કે હું મારા કામ માટે જતો હતો ત્યાં અજબસિંહ એક માણસ સાથે વાત કરતા હતા. એ માણસ કોણ હતો તે હું ઓળખી શક્યો નહિ; પણ હું તેમની વાત જાણી શક્યો. અજબસિંહે તે માણસને એમ કહ્યું કે આજે રાત્રે આઠ વાગે વિજ્યાને ગામબહાર શિવાલયે બોલાવી છે ત્યાં હું તેનું ખુન કરવા જનાર છું. તે માણસે મને કહ્યું તે હું વધારે દુર હોવાથી બરાબર સાંભળી શક્યો નહિ; પરંતુ અજબસિંહ ના શબ્દો હું બરાબર સાંભળી શક્યો છું. મેં આવીને ગજબસિંહ સાહેબને વાત કરીને તેઓ આપની પાસે મને તેડી લાવ્યા છે. રસુલ ! આ પ્રમાણે

ગોખી લે. મહારાજને આ પ્રમાણે તારે કહી બતાવવું પડશે. તે બદલ પણ હું તને ઇનામ આપીશ. તું આટલું બોલી દે જે પછી હું છું ને મહારાજ છે ! ” ગજબસિંહે આ પ્રમાણે શબ્દો ઉચ્ચાર્યા. રસુલે તે બરાબર સાંભળ્યા. એક નિર્દોષ આત્માનું ખુન કરવામાં પણ તેણે કાંઈ પાપ ન જોયું તે આવી વાત કહી બતાવવામાં પાપ દેખે એમ હતું નહિ. રસુલે ગજબસિંહની વાતનો સ્વીકાર કર્યો. ને બન્ને જણા મહારાજની પાસે જવા નીકળ્યા.

જ્યારે તેઓ મધ્ય બજારમાં આવ્યા ત્યારે સાત વાગવા આવ્યા. એ ચોકમાં આબુબાબુ માણસો હતા નહિ; તેથી રસુલ ભુલી ન જાય એ માટે ગજબસિંહે શિખવેલા શબ્દો પુનઃ કહી સંભળાવ્યા. આ શબ્દો કોઈ સાંભળી ગયું છે એમ ગજબસિંહને બ્રાંતિ થઈ આવી ને બરેબર તેની એ બ્રાંતિ સત્ય હતી. એક સ્ત્રી તેની એ નીચ વાર્તા સાંભળીને પછી તે ન્હાસવા માગતી હતી ત્યાં ગજબસિંહે તેને પકડીને પહેરો ભરતા બજારના પોલીસને સોંપી દીધી ને આજ્ઞા આપી કે તેને જેલમાં પુરી આવવાની છે.

તે સ્ત્રીને લઈ પોલીસ જેલ તરફ ગયોને રસુલ અને ગજબસિંહ રાજમહાલય પ્રતિ આગળ વધ્યા.

વાંચકો એ સ્ત્રી કોણ હતી ? આગળ જતાં એ સ્પષ્ટ થવાનું હોઈ હાલ એ વિષે કશું કહેવામાં આવતું નથી.

ગજબસિંહ રસુલ સાથે મહાલયના મુખ્ય દ્વાર, પાસે આવી પહોંચ્યો. પહેરેગીરાએ સેનાધિપતિને નમન આપ્યું. ગજબસિંહે પૂછ્યું.

“ મહારાજ અંદર છે કે ? ”

“ હા ” એક પહેરેગીરે જણાવ્યું.

“ જા, ઉતાવળથી મહારાજને ખબર આપ કે ગજબસિંહ અત્યારે ત્વરાથી મળવા માગે છે. ”

ગજબસિંહે આજ્ઞા ફરમાવી. આવી આજ્ઞા આપવાનું એ હતું કે મહારાજના મહાલયમાં કોઈથી રજા સિવાય દાખલ થઈ શકાતું ન હતું.

પહેરેગીર સેનાધિપતિની આજ્ઞા બજાવવા અંદર ગયો ને થોડીવારે પાછો આવ્યોને બોલ્યો.

“ મહારાજ મુલાકાત આપશે, પધારો સાહેબ ! ”

ગજબસિંહના ફેફસા કુલાયા. તે અત્યંત આનંદમાં આવી ગયો પણ સાડાસાત વાગી ગયાનું જાણતાં તેને જરા ચિંતા થઈ આવી. એ ચિંતાનું કારણ અધમ હતું.

બન્ને જણા મહાલયમાં દાખલ થયા. મહારાજને દિવાનખાનામાં બેસી હુકમો ગગડાવતા હતા ત્યાં તેઓ ઉપસ્થિત થયાને બન્નેએ મહારાજને શિર ઝુકાવ્યું.

પ્રકરણ તેરમું.

વિજ્યા દહન.

“ આવો, ગજબસિંહ ! ” મહારાજાએ આવકાર આપ્યો.

“ નામદાર ! ગજબ ! ગજબ ! અજબસિંહના હાથે ગજબ થાય છે ! ” ગજબસિંહે બેસતાં બેસતાં જણાવ્યું.

“ શું છે ? શું છે ? ” મહારાજાએ આતુરતાપૂર્વક પુછ્યું.

“ રાજપુત્રી વિજ્યા દુર્વરીનું અજબસિંહ આજે ખુન કરનાર છે ! ” ગજબસિંહે ગોળો ગબડાવ્યો.

“ હે ! ” મહારાજા ચમક્યા : “ શું કહો છો ગજબસિંહ ! ”

“ હા સાચું કહું છું. પુછો આ રસુલને. ” ગજબસિંહે કહ્યું.

મહારાજાએ રસુલને પુછ્યું ને રસુલે ગજબસિંહે ગોખાવેલા શબ્દો કહી સંભળાવ્યા. તેણે તરત વિજ્યાની તપાસ કરાવી. વિજ્યા રાજમહાલયમાં ક્યાં હતી કે તેનો પત્તા લાગે ? જ્યારે વિજ્યા મહાલયમાં નથી એમ ખબર પડી ત્યારે મહારાજાને વાર્તાની સત્યતા વિષે કશી શંકા રહી નહિ. અજબસિંહને તેણે લયંકર ખુની કહી લીધો.

“ મહારાજા ! ચાલો, આપણે ઉતાવળથી શિવાલયે જઈએ, ને જો હજી અજબસિંહે કરવા ધારેલું નીચ કુત્ય

ન કર્યું હોય તો વિન્યા કુંવરીને જાયાવીએ. કારણકે આઠ વાગવાનો સમય હજી હવે થાય છે. આઠ વાગે એ પાપી પોતાનું પાપ પુરું કરવાનો છે. માટે આપણે એક ક્ષણ પણ ગુમાવવી જોઈતી નથી. ”

મહારાજ તૈયાર થયાને રસુલ, ગજબસિંહને મહારાજાતી ત્રિપુટી ગુપ્ત રીતે-કોઈ વાત જાણવા પામે નહિ એવી રીતે મહાલય બહાર નીકળી ગઈ.

અજબસિંહ સાડા સાત વાગ્યાના સુમારે પોતાને ઘેરથી બહાર નીકળ્યો. એ વખતે તેણે તદ્વાર લેવાની જરૂર જોઈ નહિ; એટલે રસુલની તદ્વારની ચારીની તેને ખબર પડી નહિ.

આઠ વાગ્યે તે શિવાલયે આવી પહોંચ્યો. જાંખા અજવાળામાં તેણે જમીનપર ધુળમાં વિજ્યાને જોઈ. તે ચમક્યો. પાસે ગયો. લોહી લોહાણુ વિજ્યાને જોતાંજ તેના હૃદયમાં કઠિન આઘાત થઈ ગયો. તે કંઈ વિચાર કરે તે પહેલાં પાસે પડેલી તદ્વારપર તેની દૃષ્ટિ ગઈ. તે ચમક્યો. તદ્વાર પોતાની હતી. તદ્વાર હાથમાં લઈ તે તેને જોવા લાગ્યો તદ્વારમાંથી લોહી ટપકતું હતું. પોતાની તદ્વાર અહિં ક્યાંથી આવી એનો વિચાર કરતાં તદ્વાર પ્રતિ દૃષ્ટિ રાખીને ઉભો હતો ત્યાં તેના ખભાપર કોઈના જોરથી લોખંડી હાથ પડ્યા. એ હાથ ગજબસિંહના હતા.

અજબસિંહે પાછળ જોયું તો ભયંકર મુખાકૃતિ કરી રહેલા મહારાજને તેણે જોયા. તેની, અજબનીનો પાર રહ્યો નહિ. ગજબસિંહે તેની ગજથી પકડી; ત્યાં મહારાજએ હુકમ કર્યો.

“ અત્યારે શયતાનને જેલમાં પુરી દો. સ્વારે તેને ફાંસીએ ચઢાવી દેવામાં આવશે. ”

આજા મળતાંજ રસુલની મદદથી ગજબસિંહે અજબસિંહને બંદીવાન કર્યો. તે પછી ગામમાં લઈ જઈએ નિર્દોષ આત્માને જેલમાં પુરી દેવામાં આવ્યો.

ગજબસિંહ, અજબસિંહને ઘસડી ગયો ને પછી મહારાજ પોતાની પુત્રીને લેટી પડયા. લોહી લોહાણુ પત્રાને લેટવા જતાં મહારાજના કપડા પણ લોહીથી રંગાયા. શૂરસિંહ સહુદય હતો. તેમાં વળી પોતાની પુત્રીનું ખુન થયેલું જોતાં તે અત્યંત જોરથી રડી પડ્યો. આંસુથી પુત્રીનાં મ્હોંને પલાળી દીધું. પછી પુત્રીના શબને ગામમાં લઈ જવાને બદલે ત્યાંજ બાળી નાખવાની મહારાજએ વ્યસ્થા કરી લીધી.

પવન વેગે ગામમાં વાત પ્રસરી ગઈ. વિજયાનો ખુની અજબસિંહ નકી થઈ ગયો. આખું ગામ રાજપુત્રીના ઘાતક ખુની અજબસિંહને માનવા લાગ્યું ને તેવા તરફ તિરસ્કાર વરસાવવા લાગ્યું. આ વાતની તારાને પણ ખબર પડી.

પોતાનો પ્રિય વિજયાનું ખુન કરીને જેલમાં પડ્યો છે એ સાંભળતાંજ તે, મુર્છિત થઈ ગઈ. ઘણી વારે તેનીએ મુર્છા વળવા પામી ને વિજયાબહેનને સંભારતી આંસુ વહાવવા લાગી.

બહેનને સંભારીને રડતા જ્યારે તે થાકી ત્યારે તેની દૃષ્ટિ સમક્ષ અજબસિંહની મુર્તિ તરવરી. એ મૂર્તિ પ્રતિ તેણે નમસ્કાર દૃષ્ટિ કરી. અદૃશ્ય મૂર્તિને જાણે તે ધિક્કારવા લાગી. પણ ખીજી જવળે એવા ધિક્કાર-તિરસ્કાર આપવા માટે નેને પરિતાપ થવા લાગ્યો. તેણે વિજયાનું ખુન અજબસિંહના હાથે થયું હોવું જોઈએ નહિ એ કલ્પના કરી. પરંતુ એટલે સુધી વાત બહાર આવી ગઈ હતી ને તે સાંભળી ચૂકી હતી કે મહારાજાએ અજબસિંહને વિજયાનું ખુન કરતા નજરો નજર જોયો હતો તે તેથી અજબસિંહને એજ વખતે તેની લોહી ભીની તલ્વાર સાથે જેલમાં પુરી દેવામાં આવ્યો છે.

આ વાત ખોટી હોય તેમ તે માની શકી નહિ. આ ખીનાએ આખા ગામમાં હાહાકાર વર્તાવ્યો હતો. તારાકુંવરી પોતાના પ્રિય પ્રતિ કેક ફૂર બની. પણ કોણ જાણે કંઈ લાગણી તેને અજબસિંહ પ્રતિ ધિક્કારની નજરે જોવા ના પાડતી હતી.

વિજયાનો અગ્નિ સંસ્કાર મધ્યરાત્રે સંપૂર્ણ થયો. તારા કુંવરી વિગેરે મહારાજાના સ્વજનો વિજયાની બળતી

ચિતા પાસે આવ્યા હતા. ગામ આખું ત્યાં આવી રહ્યું હતું સુકોમળ સુંદર રાજકન્યાની ખાખ થતી જોઈ સઘળાની આંખમાંથી શ્રાવણ અને ભાદરવો વરસી રહ્યા હતા.

ઘણાં ખરાં અજબાસિંહ ખુની પ્રતિ તિરસ્કાર વરસાવી રહ્યા હતા. મહારાજાનું દીલ અદૃશ્ય આગથી ખાખ થતું જતું હતું ને જેમ જેમ પુત્રીની ચિતાના ભડકા વધારે જોરથી ભલડતા હતા તેમ તેમ તેમની આંખોમાં આસુ વધુને વધુ ઉભરાતા જતા હતા.

અને વિજ્યાની ખાખ થઈ. બધા ગામમાં દાખલ થયા મહા રાજાનાં આસુ કોપાનગમાં સુકાઈ ગયા હતા. અજબસિંહને ફાંસીને માંચડે લટકાવવા તે અધિરા બની ગયા. આખા ગામના લોકો એ ખુનીને એવી ભયંકર શિક્ષાજ સંભવે એમ માંહો માંહો અભિપ્રાય આપવા લાગ્યા.

પણ તારા કુંવરી કેવી દશામાં હતી ? પોતાના પ્રિયને પ્રભાત ઉગતાંજ ફાંસી આપવામાં આવશે એ બીના બાણતાં તેના દુઃખની સીમા કેમ રહે ? પોતાનું જીવન ધન ઉઠી જાય એ તેને અસત્ય જણાયું. ફાંસીનો માંચડો પ્રિયના શબને લટકાવે તે પળે પોતે પણ આત્મઘાત કરી જવો એવો તેણે નિશ્ચય કર્યો. સ્નેહી જતાં સ્નેહીને આખું વિશ્વ ઉજ્જડ - વેરાન ભાસે છે, એ પ્રમાણે પ્રિયના મૃત્યુ પછી વેરાન દુનિયામાં ભટકવાનો કિંતુ આત્મહત્યા કરી સ્વ-

ર્મમાં સંચરી જવાનો તારા કુંવરીએ નિર્ણય કર્યો એ નિર્ણય કરતાં તારાને મૂર્છા આવી ગઈ.

જ્યારે તે મૂર્છામાંથી જાગૃત થઈ ત્યારે પ્રભાત થવાને બે કલાક બાકી છે એમ તેણે જોયું. પોતાતા જીવના ધિક પ્રિયતમનો આત્મા બે ત્રણ કલાક પછી આ દુનિયાનો ત્યાગ કરીને પરમાત્માના દરબારમાં ચાલ્યો જશે. એ વાત એ દુઃખ તેના કાળજીને કોરી નાખતા હતા. અજબસિંહને વિજયાનું પુન કરવાનું ભયંકર કૃત્ય કરવાની શી જરૂર પડી હશે? તારાએ આ પ્રશ્ન મન સાથે લડાવ્યો. પરંતુ તેના એ પ્રશ્નનો ઉત્તર તેના મન તરફથી કંઈ પણ મળ્યો નહિ. પુર્વાકાશ ચમકારા મારતું હતું તે જોઈને તે કંપી ઉઠી. હમણાં પ્રિયનો આત્મા ઉડી જશે એ યાદ આવતાં તે પુનઃ મૂર્છિત થઈ ગઈ. આ બાબુ અજબસિંહની શું સ્થિતિ હતી ?

પ્રકરણ ચૌદમું.

દસ્યુ દાસી.

કારાગારમાં રાત્રિનો ઘાઠો અંધકાર છવરાઈ રહ્યો હતો. અજબસિંહ કપાળે હાથ મૂકીને નિચે પ્રમાણે ઉઘાર કાઢતો જમીન પર બેઠો હતો.

“ઓ પ્રભુ ! તું ક્યાં છે ? સુતો છે કે જાગે છે ? ના, તું જાગતો નથી. જાગતો હોય તો આમ નિર્દોષ માર્યો જાય એ તું જોઈ શકે નહિ- હરિ ! હરિ ! નિર્દોષને સતાવવામાંજ તને મજા પડે છે ? હા. હા ! એક નિર્દોષ આત્મા ઉપર કેટલો ભયાનક આરોપ આવી પડ્યો છે ! એ આરોપમાં કેટલી ભયંકર શિક્ષા ભોગવવાની છે ? ફાંસી ! હા...ય ! ફાંસી ! ઓ ! અજબસિંહ ! તારું આવી બન્યું છે. સવારે તને ફાંસીના માંચડે લટકાવી દેવામાં આવશે ! અરેરે ! તારા ! મહારી વહાલી તારા ! તારું શું થશે ? મારા વિના તું જીવી શકીશ કે કેમ ? નહિ તારો પ્રેમ અવર્ણનીય છે. દીવ્ય છે. મારી પાછળ કદાચ તું પણ પ્રાણ ખોઈ બેસે. કેટલો ભયાનક પ્રસંગ ? અજબસિંહ આરોપી ? ને તે વળી રાજ કન્યાના પુનનો આરોપ ! હવે છુટવાની ખારીજ ક્યાં છે ? હા...ય ! હવે ફાંસીના માંચડે લટક્યા વિના બીજો એક પણ માર્ગ મારા માટે નથી ! ”

“ ને હા ! પેલો પત્ર તારાનો લખેલો હશે ? તો તારા કેમ શિવાલય પર નહોતી આવી ? શું એ પત્ર કોઈનો ખનાવટી હશે ? કંઈજ કહી શકાય નહિ. તારાએ કેમ ન લખ્યો હોય ? હું હજી તો શિવાલયે જઈને ઉભો રહ્યો તેટલામાં તો મહાસજ્જાએ મને પકડાવ્યો. પછી તે બિચારી તારા આવવાની હોય કે ત્યાં આવી ગઈ હોય તો પણ મને ક્યાંથી મળી શકે ?

‘પૂર્વ જન્મના કોઈ પ્રબળ પાપથી આવી દુઃખદ દશા પ્રાપ્ત થઈ; રાજકન્યાના ખુની તરીકે ગામના” લોકોએ મને માની લીધો છે. મહારાજાએ પણ પોતાની પુત્રીનું ગળું વાઢનાર મને લેખ્યો છે. તારા કુંવરી પણ તેની ખેનનો ઘાતક મને કહી રહી હશે. ને કદાચ — કદાચ તે મારા તરફ તિરસ્કાર વરસાવી રહી હશે ! નહિ. નહિ. એ તારાનું હૃદય દીવ્ય છે. હું તેની ખેનનો વધ કંઈ નહિ. એવી ખાત્રી તેને નહિ હોય ? આટલા પ્રેમ સંબંધ પછી પણ તે મારા આરિત્યને કળી શકી નહિ હોય ?

“ પણ આ કોઈ પાપીનું કાળજી હોવું જોઈએ. કારણકે વિજયાને મેં મારી નથી. વિજયા જેવી સુંદર કન્યાને કાપી નાખનાર ઘાતકી કોણ હશે ? આહ ! વિજયાનું શું સૌન્દર્ય ! શરદ પૂર્ણિમાના સુધાકર સરખા તેના વદનની કાંતિ કોઈ નર પિશાચે ઉડાડી દીધી ! એવા રાક્ષસી કાર્યને કોણે કહ્યું હશે ? ગજબસિંહ હોય ? હોય....પણ ! ”

તેના ઉદ્ગાર હજી વધારે લાંબાત, પરંતુ તે એકાએક ચમકી ગયો. તેના કાનપર એક રડતી સ્ત્રીનો કર્ણ ધ્વનિ અથડાયો તેણે પોતાના કાન સાવધ કર્યા; પુનઃ રૂદન ધ્વનિ તેણે સાંભળ્યો. કારાગરની કાળી કોટડીમાં તે ફરવા લાગ્યો. અંધારાનું જોર હતું. ઓરડી નહાની હતી. એક ખામુ ફિલાલને બદલે લોહના શખીયા હતા એમ તેણે હાથ ફેરવતાં

જોયું. એ લોઢાના સળીયામાંથી દષ્ટિ કરતાં તેણે બીજી કોટડી જોઈને એ કોટડીમાં એક રડતી સ્ત્રીને જોતાં તે કેમ કમ્યો !

તે બોલ્યો:

“ બહેન ! તું કોણ છે ? ને શા કારણે આ જોલખાનામાં આવી છે ? ”

તે સ્ત્રી અજબસિંહના આ પશ્ચથી રડતી બાંધ થઈને અજબસિંહના મ્હોં પ્રતિજોતાં તે એકદમ ઉભી થઈ ગઈ. અંધારામાં પણ તે સ્ત્રીના મ્હોંપર દુઃખી ભાવ તરવરતો અજબસિંહ જોયો. તે સ્ત્રી સળીયા પાસે આવી, બન્નેની ચોરડીના સળીયા, એ ચોરડીના સાંધણ રૂપ હોઈ એક હતા, તે સ્ત્રી બોલી.

“ તમે અજબસિંહ છો ? ”

“ હા ”

અજબસિંહે દુઃખદ સ્વરે જણાવ્યું. ને પછી ઉમેર્યું, ને તું કોણ છે ? ”

“ હું ? ” તે સ્ત્રી બોલી: “ હું તારા કુંવરીની દાસી છું ! ”

અજબસિંહ અજાચબીમાં રૂખી ગયો, તે જોઈને તારાની દાસી બોલવા લાગી.

“ અજબસિંહ ? તમે આશ્ચર્ય પામશો નહિ. હું તારા કુંવરીની ખાસ દાસી છું. માફ નામ હું હમણાં નહિ. કહું :

પણ હું અહિં શી રીતે આવી ચઢી છું એ જણાવીશ. એ માણવામાં તમને લાભ થશે. ”

“તો તે મને જણાવો.” ઉત્સુકતા પૂર્વક અજબસિંહ બોલ્યો.

“ તારા કુંવરીએ એકપત્ર લખીને આજે તમને એ પત્ર આપવા માટે મને મોકલી હતી; તે પ્રમાણે હું તમારી પાસે આપતી હતી, ત્યાં મેં બજારના મધ્ય ચોકમાં ગજબસિં અને એક પોલીસ સાથે ઉભેલા જોયા, તેથી તેઓની વાત ચીત સાંભળવાની મને ઇચ્છા ઉઠી તેઓ મને ન બોધ શકે એવી રીતે હું લપાઇ પીઠ દર્શને ચુપ ચાપ ઉભી રહી ગજબસિંહ પોતાની પાસે ઉભેલા સીપાઈને બોલવાનું શિખવતો હતો ? ”

“ શું શીખવતો હતો ? ” અજબસિંહ આતુરતા પૂર્વક વચ્ચે પ્રશ્ન કર્યો.

“ તેહુ કહું છું ! સાંભળો. ગજબસિંહ એમ શિખવતો હતો કે તારે મહારાજને જઈને કહેવાનું છે કે આજે આઠવાગે રાત્રે રાજપુત્રી વિજયાનું અજબસિંહ ખુન કરવાના છે. મહારાજ પૂછે કે તે તેં કેમ બણ્યું તો તારે જણાવવું કે હું મારા કામ માટે જતો હતો ત્યાં અજબસિંહ એક માણસ સાથે વાત કરતા હતા. એ માણસ કોણ હતો તે હું જોળખી શક્યો નહિ, પણ હું તેમની વાત બાણી

શક્યો અજબસિંહે તે માણસને એમ કહ્યું કે આજે રાત્રે આઠવાગે વિજયાને ગામ બહાર શિવાલયે બોલાવો છે ત્યાં હું તેનું ખુન કરવા જનાર છું. તે માણસે શું કહ્યું, જે હું વધારે દુર હોવાથી બરાબર સાંભળી શક્યો નહિ, પરંતુ અજબસિંહના શબ્દોહું બરાબર સાંભળી શક્યો છું મેં આવીરે ગજબસિંહ સાહેબને વાત કરીને તે એ આપની પાસે મને તેડી લાવ્યા છે.” આ પ્રમાણે બોલી બતાવવાનું ગજબસિંહ, પોલીસને શિખવતો સૂચના કરતો હતો “તારાની દારીએ બારમા પ્રકરણમાં ગજબસિંહે રસુલનેજે શબ્દો શિખવવા ઉચ્ચાર્યા હતા તાને તે તેણે બરાબર સાંભળેલા હોય અત્યાર સુધી સ્મૃતિમાં રાખ્યા હતા તે અજબસિંહને સંભળાવી દીધા.

અજબસિંહે વાતનો ભેદ જાણી લીધો પછી બોલ્યા.

“ પછી શું થયું ? ”

“પછી તારાએ ગજબસિંહ મને જોઈ ગયા ને પકડીને અહિંપુરી દેવામાં આવી છે, તે સ્ત્રીએ જણાવ્યું.

“તારાએ તને જે પત્ર આપવા મોકલી હતી તે તારી પાસે રહ્યો છે કે નહિ ? ” અજબસિંહે પ્રશ્ન કર્યો.

“હા તેઆ રહ્યો, મેં કાંચળીમાં છુપાવી રાખ્યો છે. “કહી તેણે અજબસિંહને તારાનો પત્ર વાંચ્યો. એ પત્રમાં વિરહના દુઃખનું વર્ણન અજબસિંહે વાંચ્યું ક્ષણેક્ષણ

તારાની મનહરમુર્તિ તેણે પોતાની આંખ આગળ જરહરતી
જેઠ પછી તેણે તે સ્ત્રીને પૂછ્યું;

“તારુંનામ?”

“દસ્યુ” તેણે પોતાનું નામ જણાવવું યુક્ત ધાર્યું.

“તુંદસ્યુ છે? તુતો મારે ત્યાં આવી ગઈ છે?”

“હા, પણ તમે અહિં શી રીતે આવ્યા તે કહેશો?

“ દસ્યુ! શું કહું? ગજબસિંહનું આ બધું કાવતું છે. મને તેણે તારાના નામથી પત્ર લખીને શિવાલયે બોલાવ્યો હતો, તે જે પ્રમાણે હું ત્યાં ગયો ને મેં વિજયાને મરેલી જોઈ. તેની પાસે પડેલી તલ્વાર મેં ખારીકીથી જોઈને મારી હતી. તે વખતે મને કૈંકડપના આવી નહતી પરંતુ તારા તરફથી માહિતી મળી એ પરથી હું કડપના કડં છું કે એ ગજબસિંહે કોઈ પણ ઉપાય કહીને મારી તલ્વાર પોતે મેળવી લીધી હશેને પછી ખુની તરીકે મને સાબીત કરવાના સાધન માટે તેને શબની પાસે મૂકવામાં આવી હશે. વિજયાને મારનાર પણ એ બદમાશજ હોવો જોઈએ પણ વિજયા ત્યાં કેવી રીતે આવી ચઢી એ સમજાતું નથી. ”

“ કદાચ ગજબસિંહે વિજયાને શિવાલય આવવાનું લખ્યું હોય. ” કારણકે ગજબસિંહની દાણી દાસી આજે વિજયા પાસે આવી હતી ને તે મેં જોઈ હતી. હું ધાડું છું કે ગજબસિંહનો પત્ર લઈનેજ દાણી મહાલયમાં આવી

હશે. ” દસ્યુએ લેદનો ઉકેલ કરવા માટે જે જોયું હતું તે જણાવતાં પોતાનો અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યો.

“ બસ ! અજબસિંહ નિશ્ચય પર આવી ગયો. ” વિજયાનો ખુની ગજબસિંહજી ! વિજયાને તેણે શિવાલયે ખોલાવી હશે. લોખા હૃદયની વિજયા એકદમ ત્યાં દોડી જઈ હશે, ને પછી ગજબસિંહ મારી ચોરી કરીને મેળવેલી તલ્વાર વડે તેને છેદી નાખી હશે ને તલ્વાર ત્યાંજ રહેવા દહને ગુપ્ત રીતે છટકીને પછી મહારાજા પાસે ગયા હશે. અને મહારાજાને શિવાલય ઉપર તેડી લાવ્યો હશે. મને મને તારાના નામની ચિઠ્ઠી ખરાબર આઠ વાગે શિવાલયે આવવાની લલામણુ વાળી તેણેજ લખી હશે. ને એ ઉદ્દેશ કે હું આઠ વાગે શિવાલયે જઈને વિજયાનું શબ જોઈ ચમકીને ખાબુએ પડેલી તલ્વાર ઉંચકીને તે જોતો હું ઉભો રહું હું એ વખતે મહારાજાને તે બતાવી શકે કે વિજયાનું ખુન આજબસિંહજી કર્યું. ને ખરેખર તેમજ બન્યું છે. મારાહાથમાં લોહી ભીની તલ્વાર હતી ને હું વિજયાના મોં પ્રતિ જોઈ રહ્યો હતો ત્યાં મહારાજા અને ગજબસિંહ આવેલા, પછી મહારાજા મારા હાથમાંની લોહીવાળી તલ્વાર જોઈને નકી કરી બેસે એમાં શું આશ્ચર્ય? આ પ્રમાણે ગજબસિંહ ભયંકર કાવત્રું લડાવ્યું છે. તેમાં તેનો ઉદ્દેશ એ હોવો જોઈએ કે વિજયાના ખુનો તરીકે મને ફાંસીજ મળશે ને પછી મારા અભાવે તે તારાને

પરણી શકે. ખરે ખર એવાં લયંકર માણસ કેવાં પાપો કરી શકેછે !

ઉદ્ગાર અટકતાં નિશ્વાસ નિકળ્યા, દસ્યુએ પૂછ્યું

“ શુન્તમને ક્યાંસી મળશે ? ”

“હા. દસ્યુ ! અને તે આવતી પ્રભાતેજ. મહારાજાને તેવો હુકમ નિકળી ગયો છે.” અજબસિંહના સ્વરમાં ક્રુદ્ધ-
નનો ધ્વનિ હતો. અજબસિંહની મુખાકૃતિ અત્યંત દીન
બની ગઈ. તારાનો પત્ર તેણે છાતી સરસો ચાંચ્યો ને
એ પત્રને ઉદેશીને તે બોલ્યા.

તારા ! તારા ! આવા પત્રો હવે તું કેને લખીશ ?
થોડા સમયમાં હું ક્યાંસીએ ચઢવાનો છું. તારા પ્રેમલીના
મોહક વદનને અંતીમ સમયે પણ બેવા પામીશ નહિ એ
મારાં કઠણુ લાગ્ય. નિર્દોષ માર્યો જશે તેવી પાછળ તું
વધારે શોક કરીશ નહિ. તારા ! તારા ! તેમ કરીશ તો
તારું સુકોમળ શરીર સુકાઈ જશે મારા મૃત્યુ પછી તું મને
ભુલી જશે. દુઃખી નિર્ભાંગી આત્માને સંભારવામાં કેં સાર
મળવાનો નથી. ”

દસ્યુ અજબસિંહની દીન દશા જોઈને બોલી ઉઠી.

“ અજબસિંહ ! તમે શા માટે આમ બોલો છો ?

તમને ક્યાંસી કેણુ આપનારું છે ? ”

“ મ-હા-રા-જા. ” મહા પ્રયત્ને રડતા વદને અજ-
બસિંહ બોલ્યો.

“ નહિ, અજબસિંહ ! તમને ફાંસી મળવાની નથી. પરમાત્માના ન્યાયી રાજ્ય અમલમાં તમે સુરક્ષિતજ રહેશો. ” દસ્યુએ જણાવ્યું.

“ એ વાત ન કર. મારા માટે મ્હોતનું નિર્માણ થઈ ચુક્યું છે ” અજબસિંહ બોલ્યો.

“ પરમાત્મા એટલો અંધ નથી. તેની દીવ્ય આંખો બધું જોઈ શકે છે. હું કહું તેમ કરજો કે તમે બચી જશો. એવી મારી ખાત્રી છે. પરમાત્માના ન્યાયી શાસનમાં મને શ્રદ્ધા છે. ” દસ્યુએ જણાવ્યું.

“ તું શું કરે છે ? ” અજબસિંહે પ્રશ્ન કર્યો.

“ સાંભળો ! ” કહી દસ્યુએ શિખામણના રૂપમાં કહેવા માંડ્યું.

“ જ્યારે તમને ફાંસી આપવામાં આવશે ત્યારે તમારી અંતિમ ઈચ્છા શું છે એમ મહારાજ પુછશે, ત્યારે તમે શું કહશો ? તમારી કઈ ઈચ્છા જણાવશો ? ” દસ્યુ બોલી.

“ જો એમ પુછવામાં આવશે તો હું મારી ઈચ્છા વ્યક્ત કરીશ. ” અજબસિંહ બોલ્યો.

“ તે કઈ ? ” દસ્યુ બોલી.

“ એક વખત તારાના છેલ્લી મુલાકાત માગીશ. એના કરતા મારે માટે બીજું કંઈજ વધારે નથી, ” અજબસિંહે જણાવ્યું.

“ નહિ. હું કહું તે તમારે માગવું. ” દસ્યુ બોલી.

“ શા માટે ? મારી પ્રેમીકાના મિલનનો અંતી આનંદ મારેજ અનુભવવો ? ” અજબસિંહ બોલ્યો.

“ હું કહું છું તેમજ તમારે કરવાનું છે. તેમાં તમે ફાંસીની શિક્ષામાંથી બચી શકશો ” દસ્યુ બોલી. ને ઉમેર્યું : “ જ્યારે તમને તમારી છેલ્લી માગણી માટે પુછવામાં આવે ત્યારે તમારે જણાવવું કે દસ્યુદાસી જેલમાં છે તેમને અહિં બોલાવીને સત્ય હકીકત પ્રકાશમાં લાવો. ”

“ તેથી શું થશે ? ” અજબસિંહ બોલ્યો.

“ શું થશે ? ” દસ્યુ બોલી : “ સત્યનો પ્રકાશ થશે. પાપીનાં મોં કાળા થશે. નિર્દોષ છુટી જશે ને દોષિત દંડાશે. મહારાજના જ્ઞાનચક્ષુ ખીડાઈ ગયા નથી. ”

અજબસિંહને આ સલાહ રૂચી. તેણે દસ્યુના કહેવા પ્રમાણે અંતીમ સમયે માગવાનો નિશ્ચય કર્યો.

પોતે ફાંસીની શિક્ષામાંથી બચી શકશે નહિજ એમ તે માની રહ્યો હતો. તોપણ કદાચ દસ્યુની હકીકતના પુરાવાથી મહારાજ દોષિતને શોધી કહાડે એમ તેને લાગ્યું.

તે રડતા વદને પ્રભાતની રાહ જોઈ રહી.

પ્રકરણ પંદરમું.

“ પાપનો લોડો ફુટ્યો. ”

પ્રભાત થયુંને રાજકન્યાના ખુનીને ફાંસીએ લટકતો જોવા ગામના લોકો અત્યંત આતુર બની ગયા. તારાના હુઝનો પાર ન હતો. મહારાજા સવ્ય યોગાનમાં ગામની મધ્યમાંજ એક ફાંસી ઉભી કરાવીને પોતે ત્યાં આવ્યા. તારા કુંવરી, એ વખતે તેમની સાથે આવી હતી. પોતાના પ્રિયના મુખને છેદતી વખત જોવા માટે તે ત્યાં આવી હતી.

ગામના લોકોની ત્યાં મેદની જામી ગઈ. અજબ-સિંહને હાથ કડી સાથે તે યોગાનમાં હાજર કરવામાં આવ્યો. તારાએ પ્રિયના હાથ લોઢાની જંજીરમાં જકડાયલા જોયા તેને કઠિન આઘાત અનુભવ્યો. પરંતુ તેણે શુદ્ધિ છોડી નહિ. પ્રિયના મોંને તે જોઈ રહી. અજબસિંહ યોગાનમાં ઉભી કહેલી ફાંસી પાસે આવ્યો. તે મહારાજા પ્રતિ જોયું તો તેની દષ્ટિ તારા તરફ ગઈ. બન્નેના ચક્ષુઓ મીલન થયું ને એ ચારે અંખોમાંથી આંસુની નદી વહી.

મહારાજાએ હુકમ કર્યો.

“ આ ખુનીને ફાંસીને માંચડે લટકાવો. ”

આ આજ્ઞા થતાંજ તારાના હૃદયની વ્યથા વર્ણનાતીત બની ગઈ.

“સખુર !” મહારાજા ખુનીની પાસે આવ્યા ને ફાંસી-
યાને દુર ખસેડીને બોલ્યા, “ ફાંસી આખ્યા પહેલાં તેની
શું ઇચ્છા છે તે પૂછો. ”

અજબસિંહને છેલ્લું શું માગવું છે તેવું પુછવામાં
આવ્યું ને અજબસિંહે જણાવ્યું.

“ મહારાજા ! દસ્યુદાસી જેલમાં છે, તેને અહિં બો-
લાવીને સત્ય હકીકત સાંભળવાની કૃપા કરો. ”

“ દસ્યુદાસી જેલમાં છે ” એ સાંભળતાંજ તારા ચમકી.
પત્ર દઇને પ્રિયને ત્યાં મોકલેલી દાસી ક્યાં ગેબ થઈ ગઈ
હતી તે તેણે જાણ્યું.

ખુનીની આ માગણી સંભળાને વિચિત્ર લાગી. પણ
મહારાજાએ તેની માગણીનો સત્કાર કર્યો ને દસ્યુને તે ભય-
કર દશ્ય દેખાડતા ચોગાનમાં હાજર કરવામાં આવી.

મહારાજાએ દસ્યુને પૂછ્યું.

“ આ ખુનીએ છેલ્લી માગણી કરી છે કે દસ્યુદાસીને
અહિં બોલાવીને તેની પાસેથી કેં હકીકત જાણવી. તો હું
પુછું કે તું કંઈ હકીકત જણાવવા માગે છે ? તું શું જાણે છે ? ”

દસ્યુએ બધી વાત જણાવી. ગજબસિંહે રસુલને જે
શિખવ્યું હતું તે તેણે સાંભળ્યું હતું તે કહી સંભળાવ્યું.
મહારાજાએ તે સત્ય માન્યું. અજબસિંહના પુણ્યના બળે
મહારાજાના હૃદય અક્ષુમાં ચમકારો થયો. ગજબસિંહના
હાથમાં હાથ કડી નાંખવામાં આવી.

“ જોલ ગજબસિંહ ! આ કાવત્રું કોનું છે ? ” મહારાજ ત્રાડ પાડીને જોડ્યા.

ગજબસિંહનાં રામ રમી ગયા હતા. દસ્યુને જે કોટડીમાં પુરવામાં આવી હતી તેની સાથેની કોટડીમાં—કે વચ્ચેના સળીયામાંથી એક ખીજ વાત ચીત કરી શકે—એવી કોટડીમાં ગજબસિંહને પુરવાની તેની ભુલ હવે તેને સમજાઈ. એ ભુલ તેના પાપેજ કરાવી હોય એમ કદપી શકાય. મહારાજની આડ જોઈને ગજબાસિંહ કંપી ગયો. ને જોડ્યો.

“ એ....એ કાવત્રું.... ”

ગજબસિંહ અહીં અટકી ગયો. મહારાજએ સોટીના બે ચાર પ્રહાર કર્યા ને કહ્યું. “ જોલ, સાથે સાચું કહીઆપ નહિતર તારી ચામડી ચીરી નાખવી પડશે. ”

તારા અને ગજબસિંહના મોંડાં પર કેવા ભાવ છવરાઈ ગયા; તે કોમના બાણવામાં આગ્યું નહિ.

“ એ... એ.... કા.... આ.... વત્રું.... ઉ.... ” વળી ગજબાસિંહ આટલું ભાંગ્યું તુટ્યું જોડીને અટકી ગયો.

“ કોનું છે ? ” મહારાજએ પ્રશ્ન કર્યો.

“ મા....રૂ....છે ! ” ગજબસિંહે પોતાના પાપારોપનો સ્વીકાર કર્યો.

મહારાજાએ પાપીને ખૂબ માર્યો. પાપીએ પોતે કરેલા કાવત્રાને વિસ્તૃત રીતે કહી સંભળાવ્યું. અને—

અજબસિંહને આપવાની દ્રોષી ગજબસિંહને આપવામાં આવી!

નિર્દોષ થઈ છુટેલો અજબસિંહ, અને પ્રિયના જીવનના બચાવથી તારા કુંવરી કેવા આનંદમાં આવી ગયા હશે તેનું વર્ણન કેાણ કરી શકશે ?

ગજબસિંહનું સખ ફાંસીના માંચડે લટકી રહ્યું. પ્રભાતે આ પરિવર્તન જોઈને અચાંખે પામ્યા આખી રાત્રિ અજબસિંહને તિરસ્કારનારા સઘળા અજબસિંહને નિર્દોષ સાબીત થયેલો જોતાં સત્કારવા લાગ્યા.

પાપીના સખને અગ્નિદાહ કરવાની રજા પણ મહારાજાએ આપી નહિ. પોતાની પુત્રીના ખુની—સાચા ખુની પ્રતિ તેમની કડવાશ અવર્ણનીયજ હોય. તેમાં વળી એ ખુનીના પ્રચંડ કાવત્રાને જાણતાં મહારાજા રૂદ્ર રૂપ બને તેમાં શું નવાઈ ?

એ પાપીના શબને એવી જગ્યામાં નાંખી આવવાનો હુકમ થયો કે જ્યાં શ્વાન, ગીધ, સમડાઓ એ પતિત શબનું ભક્ષણ કરી જાય !

પ્રકરણ સોળમું.

પ્રેમનો વિજય—તારાના લગ્ન થયા.

પુત્રીનો શોક ત્રણ મહિના સુધી પાળવામાં આવ્ય તારા કુંવરીના લગ્ન લેવાયા.

લગ્ન મુહુર્ત સુદી પંચમીને સોમવારનું આવ્યું. તારા અને અજળસિંહ એ દિવસ જલદી આવે એવું ઇચ્છવા લાગ્યા ગામમાં ચારે તરફ ધ્વજ—પતાકા લટકાવી દેવામાં આવ્યા હતા. આખું વિશાળગઢ આનંદના અગ્નિમાં ઝુલી રહ્યું હતું.

પંચમીને સોમવારનું પ્રભાત આવ્યું. સુર્યદેવ આકાશમાં હસતા જણાતા હતા. એ હાસ્ય કદાચ દેવ યુગવ્રને આશિર્વાદ આપતું હશે !

તારાને આજે સુંદર રીતે શણગારવામાં આવી. તેની બેનપણીઓએ તેને સુંદર જળથી ન્હવરાવી પછી માથાના કાળા ભર જેવા વાળમાં સુગંધી અત્તર નાખીને તે હોળવામાં આવ્યા. કપાળમાં સિંદુરનો સુગોળ ચાંદકો કરવામાં આવ્યો. ઉમદા જરી કસબથી ભરેલા વસ્ત્રો તારાને પહેરાવવામાં આવ્યા, અલંકાર પણ સારી રીતે પહેરાવવામાં આવ્યા હતા. જ્યારે તારા કુંવરી સુંદર શણગારમાં સજ્જ

થઈ ત્યારે તે એવી મોહક જણાવા લાગી કે ક્ષણભર માણસ પોતાનો ધર્મ વેચવાને જરૂર તૈયાર થાય !

એક સખીએ તારાની સુંદરતા જોઈને ટહૂકો કર્યો.

“જુઓને જડેનો! આજે તો તારા જડેન કેવાં ખીલી નીકળ્યા છે ?”

“કેમ ન ખીલે ?” ખીજી બોલી: “એતો પતિ દેવને ભેટવાના આનંદનું પરિણામ.”

“તેમના ગુલાખી ગાલ ઉપર લાલીમા ઉભરાતી ચાલી છે એવી તો આપણે કેઈ દિવસ જોઈ નથી, બા!” વિલ્પ્યા બોલી.

“ને તે છુપાવવા કેવું આડું બેવાય છે.” તારાને આડું જોઈ જતી જોઈ ચોથી બોલી.

“જડેનો ! આ શું !” તારાનો રૂપેરી ઘંટડીના જેવો સુમધુર રણકાર રણકર્યો.

“એ તો સડેજે.” પાંચમી બોલી ! “ગાલમાં લાલી ઉભરાય કે આંખમાં બહુ રેલાય ગમે તે થાય તેમાં અમારે શું લાભ ? એ સુંદરતાનો ઉપયોગ તો અજબસિંહ કરશે.”

“હાસ્તો. ને પછી તો જડેનખા દીવસે દીવસે બહુ ખીલી નીકળશે એમ મને લાગે છે !” છઠ્ઠી બોલી.

“આ જામર; આ આંખ આ તીરછી દષ્ટી અજબ-સિંહને અજબ મુગ્ધ બનાવી દેશે.” સાતમી બોલી.

“હવે ચૂપ રહો.” તારા કુંવરી બોલી. તેનું અંતર તો આ મરકરી સાંભળીને હસી રહ્યું હતું.

“ ચૂપ રહીએ ને કહેતા હોતો અહિંથી જતા પણ રહીએ, બા ! ” આઠમી બોલી

“ જતા રહેવાનું કોણ કહે છે ? ” તારા બોલી.

“ કાંતો ‘જતા રહો’ એમ કહીદો ને કાંતો અમને છુટથી બોલવા આપો.” નવમી બોલી.

તારા કંઈ બોલી નહિ એટલે દશમી બોલી.

“ હવે તો મ્હોંએ ભાર આવશે. આપણી સાથે બોલશે પણ નહિ. અરે ! દંપતી જીવનના દહાવા લેતાં આપણને છેકજ કુલી જશે—આપણને દીઠે પણ ઓળખશે નહિ. ”

ખરૂં છે. અત્યારથીજ ‘ચૂપ રહો’ કહેવાય, તો પરજુયા પછી, ને પતિ સુખનો દહાવો લીધા પછી તો આપણને બોલાવશેજ શાના ? પતિ એજ તેમનું જગત્ થઈ પડશે!” અગીયારમી બોલી.

“ બહેનો ! ” તારા બોલી ! “ સ્ત્રીનું જગત્ પતિ દેવમાંજ સમાય છે ને ? ”

“ એમજતો હવે ! ” એક સખી બોલી.

આ મીઠી મશ્કરી વધુ ચાલત કે કેમ તે અમે કંઈ કહી શકતા નથી; પરંતુ એકાએક એ મીઠી મશ્કરીનો અંત લાવનાર અવાજ બધી ‘સુંદરી’ઓના કાનપર પડ્યો. ને અવાજની સાથે કોઈએ તારાને બોલાવી હતી:

તારા લયકાતી મચકાતી ચાલથી પોતાને બોલાવનાર પાસે ગય. એ બોલાવનાર તેની ફાઇ હતી. મહારાજ શર-સિંહે પોતાની બહેનને લગ્ન નિમિત્તે બોલાવ્યા હતા. મહારાજને બહેન સિવાય બીજું સગું હતું નહિ.

ફાઈબાએ કહ્યું:

“ તારા ! પ્રાદ્યક્ષ મંત્ર જપવા આવ્યો છે. તારે એની સામે બેસવું પડશે !”

તારા મૌન રહી. ને બાબુના ઓરડામાં ગોર મહારાજ ગબર્યા,

“ તારાબાને બોલાવો. ”

તારાને લઈને ફાઈબા ગોર મહારાજ પાસે ગયા. તારા ગોરની સામે બેઠી. મંત્ર વિધિ શરૂ થઈ.

મહાલયના યોગાનમાં બબ્બે મંડપ રોપવામાં આવ્યો હતો. વિશળગઢના પ્રતિષ્ઠિત પ્રજાજનો મંડપમાં આવીને બેઠા હતા. મંડપ સુંદર રીતે શણગારવામાં આવ્યો હતો.

રાત્રિ પડી ગઈ હતી. દીપકોના ઝગઝગાટથી આખું રાજ મહાલય દીપી ઉઠ્યું હતું. વરરાજા માંડવે આવી ગયા હતા. હસ્ત મેળાપની તૈયારીઓ થઈ રહી હતી, અજબ-સિંહના આનંદમાં ઉમળકાથી કોઈ ન જુએ તેમ હસી હસી જતો હતો ને એ હાસ્ય છુપાવવા મ્હોં આડો રૂમાલ રાખી દેવાની સાવધતા સાચવી રહ્યો હતો.

હસ્ત મેળાપ થઇ ગયો. અજબસિંહ અને તારા લગ્નની પવિત્ર ગાંઠથી બંધાઇ પતિ—પત્ની બની ગયા. જે વખતે તારાનો સુકોમળ હસ્ત, અજબસિંહના હસ્તમાં તેને પત્ની તરીકે સ્વીકારવા માટે આવ્યો હતો, તે વખતે અજબસિંહ અને તારા-ઉભયના હૃદયમાં અકળ ઝણઝળી થઇ હતી. અજબસિંહે તારાના હસ્તને એ વખતે દાઢવાની લાલચને માન આપ્યું હતું. કોમળ કર અંગુલીઓ પતિના હાથે ચંપાતા તારા એટલા હર્ષમાં આવી ગઇ કે તેણે તડાતડ પહેરેલી કાંચળી ચીરાઇ ગઇ ! ને એ કાંચળીના ચીરામાંથી કાચી દોરી જેવા નિતાંબો બહાર ડાઘીયા કરવા લાગ્યા.

લગ્ન સમારંભની સમાપ્તિ થઇ. તારા કન્યા મટીને પત્ની બની ને પતિની સાથે શ્વસુર ગૃહે સીધાવી. મહારાજાએ કન્યાદાનમાં પુષ્કળ ભેટ આપી. જમાઇરાજને તેમણે શુભ આશિર્વાદ આપ્યા. એ આશિર્વાદ આપતાં અજબસિંહને આગળ ઉપર કેદમાં પુરી દુઃખ આપેલું એ સમયની સ્મૃતિ થઇ આવી. કેંક એ સ્મૃતિથી અને કેંક પુત્રી વિજ્યાની સ્મૃતિથી મહારાજા એ વખતે રડી પડ્યા પણ અજબસિંહે તેમને વધુ રડવા દીધા નહિ.

મધ્યાહનનું ભોજન આપ્યા પછી સાંજના ચાર વાગ્યાના સુમારે જમાઇરાજ અને તારાને વિદાય મળી. તારા

પતિની સાથે શ્વસુર ગૃહે આવી. દંપતીના આનંદનો અવધિ થતો જતો હતો.

ભગવાન ભાનુદેવ આથમી ગયા. આખા જગત ઉપર સંધ્યાની સુંદર છાયા પ્રસરી રહી. સૂર્ય દેવના અસ્ત થતાંની સાથેજ જે વાતાવરણ ફેલાય છે તે અત્યંત સુંદર ને નેત્ર પ્રિય લાગે છે, તારાને જમીને શયન રૂમમાં જવાની સૂચના મળી. એવી સૂચનાની તે રાહજ જોતી રહી હતી; એટલે શયન રૂમમાં ચાલી ગઈ. ને અજબસિંહના આવવાની રાહ જોવા લાગી.

પ્રકરણ સત્તરમું.

તારા રાણી.

અબાણ્યા ખંડમાં તારા એકલી ફરતી હતી. અજબ-સિંહ આવે કે તેની કંઠે વળગી પડવાનો તે વિચાર કરી રહી હતી.

પણ જ્યારે અજબસિંહ એ ખંડમાં આવ્યો, ત્યારે તારા શરમાતી-લપાતી હુર જઈ ઉભી. સ્વભાવ આવો હોય છે. અજબસિંહ તારા તરફ જવા લાગ્યો, તેમ તારા હુર હુર પાછી હટવા લાગી. અજબસિંહની દષ્ટિ તારા

પ્રતિ ચોંટી હુતી. જ્યારે તારાની દૃષ્ટિ પોતાના પ્રિયના વદનને જોવાને બદલે પોતાના ચરણને જોઈ રહી રતીપ અજબસિંહ કપડા ઉતાર્યાને પછી તે પલંગપર બેઠો.

તારા દુર સામે ઉભી હતી. પણ તે પોતાની સામું કેમ નથી જોતી ? અજબસિંહને હવે એક પગ પણ વસમી લાગવા માંડી. તારા આ વખતે સ્ત્રી સ્વભાવ બતાવી શામું ન જોતાં દુર ઉભી રહી પોતાને આતુર બનાવે એ તેને ઠીક લાગ્યું નહિ.

“ તારા ! ” અજબસિંહ બોલ્યો. “ અહિં આવ ! આજે શું આ ચરિત્ર ભજવી રહી છે ? ! ”

‘ તારા કંઈ પણ બોલી નહિ. પરંતુ પ્રિયના એ શબ્દો શ્રવણ કરતાં તેનું મુખ મલકી ગયું.

પત્નીના સ્હામે અજબસિંહને વધુ આકર્ષ્યો. પત્નીની મૂર્તિ તેને અત્યંત મોહક લાગી.

ને બોલ્યો:

“ તારા ! અહિં આવ. ”

તારા સહેજ હસી. પણ દૃષ્ટિ ઉંચી કરી નહિ. કંઈક બોલવાનો તેણે વિચાર કર્યો. રૂપેરી ઘંટડીના અવાજથી પણ વધારે સુંદર ને મધુર અવાજે તે ટુંકું બોલી....નહિ.”

“ કેમ ? ” અજબસિંહ બોલ્યો તારાના એક શબ્દે તેને અજબ અસર કરી હતી.

તારા મૌન રહી. તેના વહન ઉપર એક જાતનું હાસ્ય ફરકયું,

અજબસિંહ અકળાયો:

“ તારા ! તું નથી જાણતી તને કોણ બોલાવે છે ? ”

“ તમે કોણ છો ? ” તારાએ જુદો પ્રશ્ન કયો.

અજબસિંહ તારાના આ પ્રશ્નથી ચમકવાને બદલે હસ્યો: તે બોલ્યો.

“ મને નથી એજાબતી કે હું કોણ છું ! ”

“ ના. ” તારાએ ટુંકો ઉત્તર આપ્યો. ને હાસ્ય ભુપાવવા માટે આંખી દૃષ્ટિ કરી.

“ જુદું બોલીને શા માટે પાપ વહેરે છે, તારા ! ”
ધર્મના ચોપડામાંથી એકાદ પાનું ઉથલાવતાં અજબસિંહ બોલ્યો.

“ પાપ ? ” તારા હસી: “ શું જુદું બોલવામાં પાપ થાય છે ? ”

“ હા. ” અજબસિંહને લાંબાતી જતી વાત ગમી નહિ તેના વહન ઉપર અકળામણના એળા તરવર્યા.

“ નહિ. ” તારા બોલી. તેની દૃષ્ટિ હજી નીચીજ હતી.
“ જુઠાણું ઘણી વખત પાપ નથી હોતું. અશ્વ તથા માના મૃત્યુની હકીકતમાં સંદીગ્ધ સત્ય કહેવા માટે ધર્મ રાખનું

ગૌરવ ગોણુ થયું; પરંતુ દ્રૌપદી સાથ હસતાં હસતાં ધર્મ-
રાજા બુઢું બોલ્યા હતતો તો તેમનું ગૌરવ ઝટત નહિ.
અંદ્રગુપ્તના ચોપડામાં આવા બુઢાણાં મનુષ્યના ખાતામાં
ચીતરાઈ શકતા નથી ! ”

અજબસિંહની તીવ્ર ઇચ્છા હતી કે તારા પોતાની
સામે બુઢે. તેને મનમાં એમ થયું કે તારા શા માટે
પોતાને વળગી પડતી નથી ? શા માટે આમ દુર ઉભી
રહી પોતાને વધારે ઉત્સુક બનાવે છે ?

તારાની ફિલ્સુફી સાંભળીને તે હસી પડ્યો. તે બોલ્યો.

“ તારા ! હવે એવી નીરથક વાતોમાંજ ટાઈમ વી-
તાવવો છે ? ”

“ આ બધી નીરથક વાતો થઈ ? ” તારા બોલી.

“ હા રસ્તો. ” અજબસિંહે જણાવ્યું.

“ ત્યારે અર્થ વાળી વાતો કઈ હવે ? તારાએ પૂછ્યું.

“ અહિં આવ પછી સમજાવું ! ” અજબસિંહે હાથ
લાંબાવ્યો.

“ પહેલા સમજાવો, પછી બીજી વાત. ” તારા બોલી

“ પ્રેમના સંગીત રસમાં ડુબવું; દંપતીના પ્રથમ
મિલન તરીકે આજના રમ્ય રાત્રિ અવર્ણનીય આનંદમાં
વીતાવવી એ અત્યારના માટે જરૂરનું છે ! ” અજબસિંહ
બોલ્યો.

“ પ્રેમનાં સંગીત ગજવો ત્યારે ? ” તારા બોલી.

“ એમ ? ” અજબસિંહ પલંગ પરથી ઉઠ્યો. તારા સહજમાં હવે હાથમાં આવશે એમ તેણે તારાના શબ્દો પરથી કહ્યું. તારા પ્રતિ તેણે એ ત્રણ પગલાં ભર્યા કે તારા દૂર ખસી ગઈ. ચરણ નુપરના રણકોરે અજબસિંહની છાતીના ધબકારામાં વિશેષ જોર આપ્યું.

અજબસિંહ તારાને, દૂર ખસી ગયેલી જોઈ સ્થંભી ગયો.

“ તારા ! આવી રીતે પ્રેમના સંગીત કદી ગવાય ખરા કે ? ”

“ ત્યા—રે ? ”

તારાએ દૃષ્ટિ ઉંચી કરીને પોતાના પ્રિયની સ્ક્રામું જોયું; પરંતુ તરતજ પાછી એ દૃષ્ટિ નીચી નમી ગઈ.

પત્નિની અદ્ય નજર થતાંજ અજબસિંહ હસી ઉઠ્યો.

“ ત્યારે ? કહું ! મારી પાસે આવો. ”

“ આવો ” સાંભળીને તારા બોલી.

“ હવે “ શું બોલ્યા ? ”

“ કંઈ નહિ ! હવે ક્યાં સુધી આવા આળા નખરા ચાલશે ? ”, અજબસિંહની આંખમાં સહેજ તીરસ્કાર આવ્યો.

તારાએ ઉંચું જોઈને. પાતની મુખ મુદ્રા તેણે જોઈ. અજબસિંહની આંખમાં આવેલો તીરસ્કાર તેણે ધરાબર જોયો, બહુ તાણતા કઠાચ તૂટી જાય એ ભય તેની આગળ રજુ થયો. એટલે તે હસીને બોલી.

“હું આવું, પણ—”

અજબસિંહ પલંગ પર બેસીને બોલ્યો;

“પણ શું ? કાંઈ શરત છે ?”

“હા, એક શરત છે. એ શરત સ્વીકારો તો—”

તારાને બોલતી અટકાવીને વચ્ચેજ અજબસિંહ બોલ્યો.

“શું શરત છે, તારા !”

તારાના સમસ્તાંગમાં નૂતન લાવનાના નુપુર ધણું મધુર અવાજે બબડ્યા.તેના ગુલાબી ગાલ સ્હેજ સંકોચાયા હોઠનું સ્મીત બોલી નીકળ્યું. આંખમાં અણુદીક તેજ આવ્યું. તે બોલી.

“હું આવું: પણ મને દુઃખ ન આપો તો.”

આટલું બોલીને તારા ચુપ રહી. પ્રિયના મ્હોં પ્રતિ એક શુભ દષ્ટિ ફેંકીને પછી તે હસી પડી.

અજબસિંહ તારાના કહેવાનો આશય કળી ગયો. ને તેની શરત સ્વીકારવાનો તેણે વિચાર કર્યો.

“તારી શરત કબુલ, પછી ?”

“જરૂર !”

“જરૂર !”

તારાએ પલંગ તરફ પગલાં ભર્યાં. આ વખતે તેના વદન ઉપર એવી છટા તરવરી કે તે તેના પ્રિયને અત્યંત

મોહક લાગી તેના ગાલનું હાસ્ય અજબસિંહે દિવ્ય દૃષ્ટિથી નિહાળ્યું; ને તેના ચોઠ સ્કેજ કંપવા લાગ્યા. તારા પલંગની છેક નજીક જઈને ઉભી રહી.

અજબસિંહે બન્નેના હાથ લંબાવ્યા, એ પહોળા થયેલા હાથમાં પોતે સપડાવાનું છે એમ તારાને લાગ્યું. તેથી તે જરા લઘુ નજીક ગઈ, અજબસિંહે તારાને બન્ને હાથ વચ્ચે દાખીને પલંગ પર પોતાની સાથેજ બેસાડી દીધી.

“ આ આવી લ્યો શું છે ? ” તારા હસીને બોલી.

અજબસિંહને આકર્ષવા આટલા શબ્દો પુરતા હતા. ક્રોધ હર્ષ, ખ્યારનો આવેગ કંઈ ચોરજ છે, માણસનું મુખ આ લાગણીઆના રંગમાં રંગાઈ રૂપાળું બની જાય છે. અજબસિંહથી છાતીમાં ખ્યારનો મહાસાગર ઉછળ્યો. ભરતીના બળમાં તેણે તારાની કોટે હાથ ભેરવ્યા અને....અને.... એ ચોરડામાં સમાઈ ન શકે એવા ભવ્ય ધ્વનિ વાળું ચુંબન કર્યું.

આવી ક્ષણે કેટલા આનંદની હોય છે ?

ચુંબનનો રણકાર લુપ્ત થયો. તારાનો વહન પર પ્રસ્વેદના બિન્દુઓ બાઝ્યા તે અજબસિંહે લૂછી નાખ્યા. પ્રીય તરફના ચુંબનનો પહેલો પ્રસંગ તારાને ઘણો મધુર લાગ્યો. તેના સૌન્દર્યમાં કેં અપૂર્વ પ્રકાશ આવ્યો. અજબસિંહ બોલ્યો

“ તારા ! તારું સૌન્દર્ય કેટલું બધું છે ! ”

“ કેટલું બધું છે ? ” તારાએ સ્હામો પ્રશ્ન કર્યો.

“હે કરેલી શરત હુ.... ....”

“શું!” તારાના કપાળમાં પ્રસ્વેદનુ એક ટીપું આંસું,
“તો-ડી-શ,”

અજબસિંહ હસ્યો. તારા શું બોલે છે, તે સાંભળવા માટે તે મૌન રહ્યો પરંતુ તારા કશું બોલી નહિ. પતિને વધુ આકર્ષવા માટે જેટલા આળા થઈ શકે તેટલા તે કરવા લાગી.

અજબસિંહ પુનઃ ચુંબન ધ્વનિ ઉપભવ્યો. ને કરેલી શરત તોડવાની વાત ઉપર તે આંવી ગયો.

તારા બોલી:

“ત્યારે “શરત કરીને હવે તે તોડતાં કંઈ.....”

કંઈજ શરમ આવતી નથી તારા!” અજબસિંહે વચ્ચેમાંજ જણાવ્યું.

“ત્યારે જુદી શરત શા માટે કરી? પાપ લાગશે નહિ? જુદું બોલવામાં તો....”

“તે ન્યાય તારા મોંએજ થઈ ગયો છે, તારા! તેજ હમણાં કહ્યું હતું કે ધર્મ રાજા દ્રૌપદી સાથે હસતા હસતા જુદું બોલ્યા હોત તો તેમનું ગૌરવ ઘટત નહિ.” અજબસિંહે તારાના શબ્દો સંભળાવ્યા.

“ એટલે ? ” તારાએ બહુયું કે આવા દહાવા સદાય
ટકી શકતા હોય તો સ્વર્ગની વિસાત કંઈજ નથી !

“ એટલે એજ કે તમેજ બંધાઈ ગયા છો. જો ધર્મ
રાખી તેમની પત્ની પાસે હસતાં હસતાં જુદું બોલેને પાપ
નહિ, તો હું મારી પત્ની પાસે હસતાં હસતાં જુદું બોલું
તેમાં પણ પાપ નહિ, ખરું કે ? ”

તારા ચૂપ રહી. પોતે બોલવામાંજ બંધાઈ ગઈ હતી
તેથી તે નિરૂપાય બની. અજબસિંહે કરેલી શરત તોડીને
તેથી તેને અદ્વીતીય આનંદનો અનુભવ થયો !

“ આવીજ શરતો કરજો ! ” તારાના સ્વરમાં મીઠાશ
અને મૃદુતા હતી.

“ તારી એવી મરજી હશે તો તેવીજ શરતો કરીશ.”
અજબસિંહ બોલ્યો; ને રહેજ હસ્યો.

તારાની આંખ લીપકના મંદ પ્રકાશમાં પણ બહુજ
અમકારા કરતી હતી. તેના પાતળા ને રતાશ મારતા હોઠ
બીડાયલા રહી શકતા ન હતા. તેની સહજ આગળ પડતી
ગૌર અણિયાળી હડપચીમાં જણાતો એછો ખાડો વધારે
સુંદર લાગતો હતો.

એકી ઠથે તે પતિના મ્હોં સામું જોઈ રહી. પોતાની
મરજી હશે તો એવીજ જુદી શરતો થશે. તેનું મુખ વધારે
કુમળું બન્યું.

“તારા !” અજબસિંહ બોલ્યો: “ તારા માટે ગજબસિંહે કેટલો ગજબ ગુજર્યો ? હા, પણ ! તારા જેવી દેવ કન્યા સમી સુંદરીને માટે તો લાખોનાં લોહી રેડાય !”

ગજબસિંહનું નામ સાંભળતાંજ કુમળું મુખ કુપિત ભાવને ધરી રહ્યું.

“ એ અધમ ગજબસિંહનું નામ ન લ્યો. મારી એકની એક જડનને તેણે છુંદી નાખી છે; ને મહારા પ્રિયતમને અસહ્ય ત્રાસ આપ્યો છે !”

તારા વિજ્યાની સ્મૃતિ આવતાં દુઃખી થઈ. તેની આંખમાં આવેલા આંસુ અજબસિંહે જોયા. ગજબસિંહની વાત કહાડવામાં પોતે ખરાબ કર્યું એમ તેને લાગ્યું. મિલનના પ્રથમ દિને આંસુના રેલા ચાલવા ન જોઈએ એ માટે તેણે વાત ઉડાવી દેવાનો પ્રયાસ કર્યો. “ તારા ! તુ કે’ ગાઈ જાણે છે ?”

તારા હસી. દુઃખની સ્મૃતિ એ હાશ્યમાં તણાઈ ગઈ તે બોલી.

“ કાલું કાલું ગાઈ જાણું છું. ”

“ એકાદ ગીત ગા; ત્યારે !” અજબસિંહ બોલ્યો.

તારાએ એક ગીત ગાયું. અજબસિંહની આંખમાં આનંદ ચમક્યો. કેઈ અવનવા ઘેન નીચે તેના પોપચાં આંખને ઝીણી બનાવવા લાગ્યા. કેક્ર કરતાં ચડતી ગજબ ગણાઈને તેને અનુભવ થયો. તેણે બીજા ગાનની માગણી

કરી. તારાએ તે પણ ગાયું ત્રીજા ગાનની માગણી કરી. ' તારાએ ત્રીજી ત્રીજા પણ ગાઇ.

“ તારા ! તારા ! તું તો જાણે કિન્નરી છે હો ? ”
અજબસિંહ હસીને બેઠ્યો.

“ વાહ, બહાલા ! ” કહી તારાએ પ્રિયના બાળા પર પોતાના બન્ને હાથ મૂક્યા.

અજબસિંહે પત્નીના એ ચાળાનો સત્કાર કરતાં હસીને હોળો ચુમી લીધા !

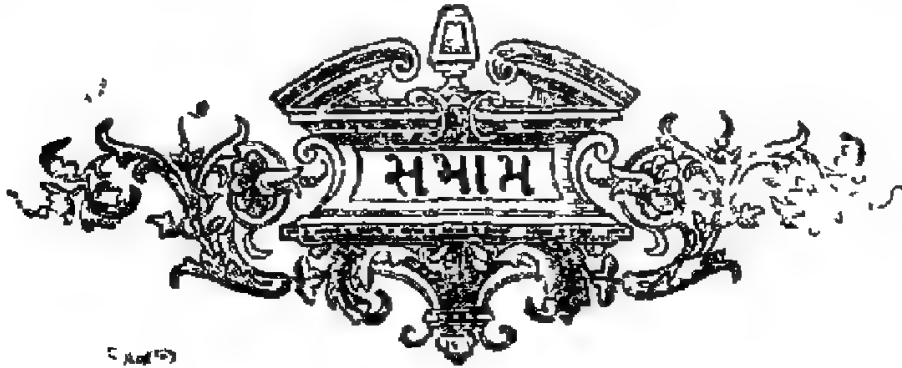
પ્રેમ વીણાનો માર અપાર હતો !

* * * * *

થોડા સમય પછી શૂરસિંહ મહારાજાએ પોતાના રાજ્યની સત્તા જમાઈ રાજના હાથમાં સોંપી દીધી. અજબસિંહ રાજ્ય પ્રાપ્તિ પછીથી તારા કુંવરીને 'તારા રાણી'નું સંબોધન આપવા લાગ્યો.

* * * * *

તારાની માગણીથી અજબસિંહ વિજ્યાનું સ્મારક ઉભું કરાવ્યું. તારા રાણી દરરોજ ત્યાં ફૂલ લઈને જતી.

(વાંચો) સચિત્ર ધાર્મિક પુસ્તકો.

નરસીંહ મહેતા ભાગ ૧-૨
સચિત્ર દરેકના ૦-૧૦-૦
મીરાંબાઈ ભાગ (૧-૨) સચિત્ર
દરેકના ૦-૧૦-૦
રામલીલા ભાગ ૧-૨ સચિત્ર
દરેકના ૦-૧૦-૦
વીણાવેદી ભાગ ૧-૨ સચિત્ર
દરેકના ૦-૧૦-૦
સચિત્ર સતિદ્રૌપદી ૦-૧૦-૦
મદાલસા ભાગ ૧-૨ સંપૂર્ણ
સચિત્ર કી. ૦-૧૦-૦
રાજકઠીઆરો સંપૂર્ણ ૧-૪-૦
રક્ષક કે ભક્ષક ? ૦-૧૦-૦
સતિસીતા સચિત્ર ૦-૧૦-૦
પતિનારાયણ વૃત ૦-૬-૦
સત્યનારાયણની કથા ૦-૬-૦
વારાંગના કે દેવાંગના? ૦-૧૦-૦
બત્રીસ પુતળીમાની બુદ્ધી બુદ્ધી
વાતો ૧ થી ૧૦ ભાગમાં સચિત્ર
દરેક ભાગની કી. ૦-૮-૦
બત્રીસ પુતળી સંપૂર્ણ
સે.નેરી બાઈડીંગ ૩-૮-૦
કામલતા સચિત્ર ૦-૮-૦

સમાજનો શીકાર ૦-૧૦-૦
ચિતોડનો કરણ કી. ૦-૮-૦
પ્રતાપી પ્રમિલા કી. ૦-૮-૦
રવિરાજનાં પદ સચિત્ર ૦-૮-૦
ચતુર સ્ત્રી વિજ્ઞાસ ગરબાવળા
(લગનનાં ગીત સાથે) ૦-૮-૦
બુદ્ધીજનતા ૦-૬-૦
હિંદુ સંસાર સચિત્ર ૦-૧૦-૦
જીવતી ચુડલ સચિત્ર ૦-૮-૦
રાજા હરિશ્ચંદ્ર હરિગીતમાં
સચિત્ર ૦-૬-૦
બોડાણા ભાગ ૧૨ સચિત્ર
દરેક ભાગના ૦-૧૦-૦
પવિત્ર કુમાર સચિત્ર ૦-૧૦-૦
પવિત્રતાનો પ્રતાપ ૦-૧૦-૦
પારસમણી ૧૯૨ પાનાં ૦-૮-૦
" મોટી ૨૫૬ પાનાં ૦-૧૦-૦
ભક્તશીરોમણી પાનાં ૧૯૨
કી. ૦-૮-૦
ઝરી ઝવેરી સચિત્ર કી. ૦-૧૦-૦
એકજાં પૈસો સચિત્ર કી. ૦-૮-૦
ભક્તશીરોમણી પાનાં ૨૫૬
કી. ૦-૧૦-૦

રતીતારામતીસાર્તામાં સચિત્ર ૦-૧૦-૦
 મણુઆલાક? સચિત્ર ૦-૧૦-૦
 બુનીની ખોપરી ... ૦-૮-૦
 વેષનો વરસાદ ... ૦-૮-૦
 માપનું પડોફું ... ૦-૮-૦
 જગતનો જાદુગર ... ૦-૮-૦
 મવાશેરની શોધમાં ... ૦-૮-૦
 ડાકટર દૈત્ય ... ૦-૮-૦
 કપટ સીંહ ... ૦-૬-૦
 ભેદી મુઠકું ... ૦-૦-૦
 સોળવરસની સતી ... ૦-૮-૦
 મેના શેઠાણી ૦-૬-૦
 સતિ તેજબા ૦-૬-૦
 ખરાસ કસ્તુરી ૦-૮-૦
 ગજરામાર ૦-૮-૦
 સદેવંતઅનેસાવલોંગા ૦-૮-૦
 ગુલખંડાવલી ૦-૮-૦
 મત્રીસ પુતળી સંપુર્ણ ૨-૮-૦
 સાડાત્રણ ભાઈખંધ ૦-૮-૦
 ભયંકર હુતાવળી ૦-૬-૦
 ડીટેક્ટીવ કે દેવ ? ૦-૮-૦
 ભજનસાગર ૦-૮-૦
 ભજન ભંડાર ૦-૮-૦
 કૃષ્ણ મુદામા સચિત્ર ૦-૧૦-૦
 રાજભાષા (ક્રિએટિવસહૃદયથી

શીખવાનું સાધનકી. ૧-૮-૦
 સચિત્ર કોકશાસ્ત્ર કી. ૧-૮-૦
 હુતર પ્રકાશ કી. ૨-૦-૦
 રસીક ધોળ પદ કી. ૧-૪-૦
 શુદ્ધ કાવ્ય દોહન૧ થી ૫ ભાગ
 કી. ૨-૦-૦
 મુડા બહોતેરી કી. ૨-૦-૦
 ગારંબરકૃતરામાયણકી. ૩-૦-૦
 તુલસી કૃતરામાયણકી. ૬-૦-૦
 પેસા કેમ કમાવા ? વ્યાપારી
 તાલીમ શોખવનાર સર્વોત્તમ
 પુરતક) ૧-૮-૦
 રમીદયાનંદનું જીવન ચરિત્ર
 કી. ૨-૦-૦
 નઝીર કી. ૧-૦-૦
 પંચીકરણ કી. ૨-૦-૦
 મોટી ગાયનમાળા ખારે 'ભામ
 કી. ૦-૧૨-૦
 " " આઠ ભાગ કી. ૦-૮-૦
 " " છ ભાગ કી. ૦-૪-૦
 મહાભારત વલ્લભ વ્યાસનું
 કી. ૬-૦-૦
 વિવેકાનંદનું જીવન ચરિત્ર
 સચિત્ર કી. ૩-૪-૦
 સ્વામી રામતીર્થનું જીવન
 ચરિત્ર ૨-૮-૦

સચિત્ર મીરાબાઈ ૧ લો	૦-૧૦
સચિત્ર મહાકવિ ૨ જો	૦-૧૦
સચિત્ર મહાકવિ સચિત્ર	૦-૧૨
સચિત્ર ડાકુની દીકરી	૦-૮
પ્રપંચી પતિવ્રતા યાને	
ભોળો સરથાર	૦-૪
ડાહો કે દીવાનો	૦-૩
સચિત્ર મહા સતી દમયંતી	૦-૬
શ્રી સતિસુવસા સચિત્ર	૦-૪
ખુશ સુરત ગાયનો	૦-૬
બાદશાહ ખીરખાન	૦-૮
લાલ દીવો	૦-૮
પવિત્ર કુમાર સચિત્ર	૦-૧૦
ખુશસુરત બા	૦-૧૪
સચિત્ર સત્યવાન સાવિત્રી ને	
સદ્ગુણને જસમાઓણુ	૦-૮
ભયંકર ભુતાવલીનો	
જેખી ચમત્કાર	૦-૮
સચિત્ર, સત્યંગ ભજનાવલી	
ગ્લેજ કાગળ-પાકું પુંકું	
સોનેરી બાપડીંગ,	૧-૮
ઓખાહરણ	૦-૬
એકાદશીની કથા	૧-૬
સચિત્ર રામલીલા ભા.૧લો	૦-૧૦
સચિત્ર ૨ જો.	૦-૧૦
જે ભાગ જેમાં	-૧૪

સચિત્ર મોહું વૃક્ષસીકૃત	
રામાયણ,	૬-૦
ગીરધર કૃત રામાયણ	૪-૦
શુદ્ધ કાવ્ય દોહન ૧૫ ભાગ	૧-૮
મુગા બહોતેરી	૧-૮
ગુજરાતી ભાષાનું પંચીકરણ	૧-૮
શોભના યાને સુધામય	
સંસાર	૦-૬
સચિત્ર પિયાશ પ્રતિમા યાને	
ભક્ષક કે રસક ?	૦-૮
ચંડીપાઠ સત્રીક	૧-૧૨
પંચરત્ન ગીતા	૧-૨
સચિત્ર સત્યનારાયણની કથા	૦-૪
(મે ચિત્રો સાથે)	
પ્રિતમની વાણી	૦-૧૨
ખુદત્ત ઇંદ્રનગ	૦-૧૨
એકાદશીની કથા પાના	૧-૮
ચોપડી	૦-૧૨
મરૂડ પુરાણ પાનામાં	૨-૦
મરૂડ પુરાણ (ગુજરાતીમાં)	૦-૧૨
અષ્ટાધ્યાયી રૂઢી સત્રીક	૦-૧
બહુધ કાનસ	૦-૮
સુવાસીની સરલા	૦-૧૨

બુકસેલર રણછોડલાલ મોતીલાલ
પુસ્તકાલયનાર—અમદાવાદ.

સદેવંત સાવળીંગા	પંચીકરાણુગુજરાતી ૧-૮-૦
સચિત્ર ૦-૧૦-૦	ભાગવત મોટું સચિત્ર
ન્યુ ખુબસુરત ગાયન	કી. ૬-૦-૦
માળા સચિત્ર ૦-૮-૦	શુદ્ધ કાવ્યદોહન
મોટી ન્યુ ખુબસુરત	૧ થી ૫ ભાગ કી. ૧-૮-૦
ગાયનમાળા ૧-૧૨-૦	તુલસી કૃત રામાયણ
વિજયા વિજય સચિત્ર	(સચિત્ર) ૬-૦-૦
૦-૧૦-૦	છેલની વારતા ૦-૧૨-૦
સુદામાજી સચિત્ર ૦-૧૦-૦	સંત સમાજ ભજના
દયાની દેવી કી સચિત્ર	વલી સચિત્ર કી, ૧-૭-૦
૦-૬-૦	બીરબલબાદશાહ
લવંગ કુમારી ભાગ	મોટું પાકું પુકું કી-૨-૦-૦
૧-૨ દરેકના ૦-૮-૦	શોભના" સાચિત્ર ૦-૬-૦
નળ દમયંતી સચિત્ર	પંચરત્નગીતા ૧-૧-૦
૦-૧૦-૦	
વિવેકાનંદજીવન	
સચિત્ર ૩-૪-૦	

ઉપરનાં તમામ પુસ્તકો તથા બીજા દરેક પુસ્તક
મળવાનું સ્થળ:—

રાણુછોડલાલ મોતીલાલ શાહ.

રીચીરોડ—અમદાવાદ.

ગામેગામ એજન્ટ બેઠએ છે.

હાલમાં અમોએ સારાં, સસ્તાં અને સચિત્ર પુસ્તકો બહાર પાડ્યાં છે. નવાં નવાં સચિત્ર લેખદાર પુસ્તકો બહાર પડતાં જાય છે આપ આપનું નામ નોંધાવશો તો છપાતાં નવાં પુસ્તકો જણાવતા રહીશું.

પુસ્તકો વેચનાર વ્યાપારીઓને સુચના.

તમો બીજો વ્યાપાર કરતા હો તેની સાથે વીસ પચીસ રૂપીના અમારાં સારા સસ્તાં ને સચિત્ર પુસ્તકો રાખશો તો ટુંકી મુડીમાં ઘણો સારો નફો મેળવી શકશો.

ઉપરના તમામ પુસ્તકો તથા બીજા દરેક પુસ્તક મળવાનું સ્થળ.

• બુકસેલર રણછોડલાલ મોતીલાલ શાહ.

રીચીરોડ-અમદાવાદ.

નરસીંહ મહેતો ભાગ ૧-૨
 સચીત્ર દરેકનાં ૦-૧૦-૦
 મીરાંબાઈ ભાગ (૧-૨) સચીત્ર
 દરેકના ૦-૧૦-૦
 રામલીલા ભાગ ૧-૨ સચીત્ર
 દરેકના ૦-૧૦-૦
 વીણાવેલી ભાગ ૧-૨ સચીત્ર
 દરેકના ૦-૧૦-૦
 સચીત્ર સતિદ્રોપદી ૦-૧૦-૦
 મદાલસા ભાગ ૧-૨ સ પૂર્ણ
 સચીત્ર કી. ૦-૧૦-૦
 રાજકહીઆરો સ પૂર્ણ ૧-૪-૦
 રક્ષક કે ભક્ષક ? ૦-૧૦-૦
 સાતસીતા સચીત્ર ૦-૧૦-૦
 પતિનારાયણ પુત્ર ૦-૬-૦
 સત્યનારાયણની કથા ૦-૬-૦
 વારાંગના કે દેવાંગના? ૦-૧૦-૦
 બત્રીસ પુતળીમાની બુદ્ધી બુદ્ધી
 વાતો ૧ થી ૧૦ ભાગમાં સચીત્ર
 દરેક ભાગની કી. ૦ ૮-૦
 બત્રીસ પુતળી સ પૂર્ણ
 સાનેરી બાઈડીંગ ૩-૮-૦
 કામલતા સચીત્ર ૦-૮-૦

સમાજનો શીકાર ૦-૧૦-૦
 ચિતોડનો કરણ કી. ૦-૮-૦
 પ્રતાપી પ્રમિલા કી. ૦-૮-૦
 રૂપિરાજનાં પદ સચીત્ર ૦-૮-૦
 ચતુર સ્ત્રી વિલાસ ગરબાવળા
 (સંગનનાં ગીત સાથે) ૦-૮-૦
 બુદ્ધમીજનેતા ૦-૬-૦
 હિંદુ સંસાર સચીત્ર ૦-૧૦-૦
 જીવતી ચુડલ સચીત્ર ૦-૮-૦
 રાજા હરિશ્ચંદ્ર હરિગીતમાં
 સચીત્ર ૦-૬-૦
 બોડાણો ભાગ ૧૨ સચીત્ર
 દરેક ભાગના ૦-૧૦-૦
 પવિત્ર કુમાર સચીત્ર ૦-૧૦-૦
 પવિત્રતાનો પ્રતાપ ૦-૧૦-૦
 પારસમણી ૧૯૨ પાનાં ૦-૮-૦
 " મોટી રપડ પાનાં ૦-૧૦-૦
 ભક્તશીરોમણી પાનાં ૧૯૨
 કી. ૦-૮-૦
 ઝેરી ઝવેરી સચીત્ર કી. ૦-૧૦-૦
 એકજ પૈસો સચીત્ર કી. ૦-૮-૦
 ભક્તશીરોમણી પાનાં ૨૫૬
 કી. ૦-૧૦-૦

બુકસેલર રણછોડલાલ મોતીલાલ

પુસ્તકો વેચનાર-રીચીરોડ અમદાવાદ.

યુવકરાજ

(વાંચો) સચિત્ર “ કાળીના એક્કો ” કી ૦-૧૦-૦

(વાંચો) સચિત્ર “ જરદાહી ” કી ૦-૧૦-૦

બુક્કસેલર રણછોડલાલ મોતીલાલ શાહ.
રીચીરોડ અમદાવાદ.

